

Inhoudsopgave

Bestuurs- en activiteitenverslag	3
Bericht van de Raad van Toezicht	44
Bericht van de Ondernemingsraad (OR)	46
Prestatieverantwoording	48
Jaarrekening	49
Balans per 31 december 2020	49
Categoriale exploitatierekening 2020	50
Resultaatbestemming	52
Categoriale en Functionele exploitatierekening 2020	53
Toelichting behorende tot de jaarrekening 2020	56
Specificatie balans per 31 december 2020	64
Specificatie exploitatierekening over 2020	88
Overige gegevens	99
Bijlage 1 KIEN	105
Bijlage 2 CBF	107
Bijlage 3 Maand van de Geschiedenis	109
Bijlage 4 Samenstelling Raad van Toezicht en Directie	111
Bijlage 5 Profiel leden Raad van Toezicht	113
Bijlage 6 Samenwerkingspartners	116
Partners van de Maand van de Geschiedenis	123
Partners van het Canonnetwerk	124
Financiële partners van het Nederlands Openluchtmuseum in 2020	125
Partners van het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland in 2020	126

Bestuurs- en activiteitenverslag

Nederlands Openluchtmuseum 2020

Inleiding

Algemeen

Het Nederlands Openluchtmuseum is een stichting met als basis het Raad-van-Toezichtmodel. De directeur is de bestuurder van de stichting. Organisatorisch bestaat het museum uit drie eenheden: Museale Kennis, Innovatie & Ontwikkeling, Museale Operatie en Centrale Stafdiensten.

In 2020 heeft het museum 308.020 bezoekers ontvangen; in 2019 ontving het museum 559.910 bezoekers. Door de corona maatregelen en de meerdere sluitingen in het jaar 2020 van het museum, zijn de bezoekersaantallen aanzienlijk lager. Het exploitatieresultaat in 2020 is 2.714.037 euro en in 2019 was het exploitatieresultaat 838.701 euro negatief. Ondanks corona, door kostenbesparingen, de generieke steunmaatregel Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging voor Werkgelegenheid 1.0 en 3.1 (NOW), de goede zomerperiode vanaf 1 juni en de aanvullende steun vanuit het eerste steunpakket van het ministerie van OCW is het exploitatieresultaat 2020 veel hoger dan in 2019. In 2019 was het resultaat negatief vanwege een eenmalige en niet-begrote financiële tegenvaller van 700.000 euro voor organisatieontwikkeling. De personele bezetting telde in 2020 een gemiddeld aantal medewerkers van 241 fte. Daarnaast zijn er gemiddeld 286 vrijwilligers actief in het museum. De heer mr. B. Eenkhoorn was in 2020 het gehele jaar directeur/bestuurder. Voor de samenstelling van de Raad van Toezicht en de belangrijkste activiteiten wordt verwezen naar het bericht van de Raad van Toezicht en het profiel van de leden van de Raad van Toezicht. Het museum onderschrijft de *Code Culturele Diversiteit*, de *Fair Practice Code* en de *Governance Code Cultuur*. In het hoofdstuk Culturele Codes wordt dit nader toegelicht.

Profiel

Het Nederlands Openluchtmuseum in Arnhem toont de geschiedenis van het dagelijks leven aan de hand van authentieke gebouwen, voorwerpen, gewoonten, vaardigheden en ware verhalen. In het museum ervaren bezoekers het verleden met al hun zintuigen; het prikkelen van hoofd, hart en handen zit in het DNA. De levendige en interactieve manier van presenteren maakt geschiedenis toegankelijk voor een groot en breed publiek. Dat maakt het museum een aantrekkelijke bestemming voor een leuk dagje uit. Met het stimuleren van de dialoog tussen bezoekers en het delen van ervaringen onderscheidt het Nederlands Openluchtmuseum zich van veel andere musea. Het Nederlands Openluchtmuseum presenteert sinds 2017 de interactieve Canon van Nederland en beheert de educatieve website www.canonvannederland.nl. De Canon toont vijftig vensters met belangrijke gebeurtenissen, personen en voorwerpen die Nederland hebben gemaakt tot wat het nu is.

Het Nederlands Openluchtmuseum is een netwerkorganisatie. Het museum vormt het hart van het groeiende landelijke Canonnetwerk. Daarnaast organiseert het jaarlijks de *Maand van de Geschiedenis*. Het Nederlands Openluchtmuseum is tevens actief in vele (inter)nationale netwerken van musea, erfgoedgemeenschappen en -instanties. Dat zorgt voor een groot bereik, veel uitwisseling en samenwerking. In de regio bekleedt het Nederlands Openluchtmuseum een maatschappelijk relevante positie, onder andere door samenwerkingen aan te gaan met lokale en regionale partners. Het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland maakt deel uit van het museum en ondersteunt erfgoedgemeenschappen in het Koninkrijk der Nederlanden in de borging van hun immaterieel

erfgoed. Erfgoedgemeenschappen vinden in het Nederlands Openluchtmuseum een plek en podium voor onderzoek en experiment.

Ontwikkelingen 2020

Vanwege de coronacrisis was 2020 een uitzonderlijk jaar voor het Nederlands Openluchtmuseum. Het jaarthema *Ontmoet mij* was relevanter dan ooit, omdat ontmoeten in 2020 niet vanzelfsprekend was. Door de coronamaatregelen en de sluiting van het museum moest de opening van het jaarthema, die gepland stond voor maart, worden uitgesteld. In juni 2020 opende het museum opnieuw de deuren en konden het jaarthema en de bijpassende tentoonstelling door het publiek bezocht worden. In juni presenteerde de commissie-Kennedy aan minister Van Engelshoven van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap in het Nederlands Openluchtmuseum de herijkte Canon van Nederland. Het museum opende daarbij tevens de tijdelijke tentoonstelling *Canon anno 2020- hoe doe je dat?!*. In nauwe samenwerking met het ministerie van OCW ontwikkelde het museum de campagne *#WAKEUP* om de Canon bij jongeren onder de aandacht te brengen.

Ondanks de herhaaldelijke sluiting van het museum en de onzekerheid die daarmee gepaard ging, heeft het Nederlands Openluchtmuseum in 2020 ook aandacht kunnen besteden aan ontwikkeling. De nieuwe publiekspresentaties *In de Maak* en *Venezia* zijn (door)ontwikkeld en zullen in 2021 openen voor publiek. Verscheidene bestaande presentaties in het museum ondergingen een herinrichting. Aan enkele gebouwen werd groot onderhoud verricht. Voor de collectie van het museum stond 2020 in het teken van de verhuizing naar CollectieCentrum Nederland. Op organisatorisch gebied verwelkomde het museum Marco van Baalen als nieuwe directeur van het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland.

Voor de nieuwe beleidsperiode 2021-2024 heeft het museum in nauwe samenwerking met medewerkers en partners een nieuwe missie en visie geformuleerd. Aansluitend op het streven om in toenemende mate de diversiteit van de hele samenleving in het museum een plek te geven, is een onderzoek uitgevoerd naar diversiteit en inclusie. Het museum is gestart met een identiteitstraject. Dit heeft geleid tot een kompas dat recht doet aan alle activiteiten van het Nederlands Openluchtmuseum, met als doel effectieve en efficiënte samenwerking in het hele museum.

Impact coronacrisis

De coronacrisis heeft in 2020 veel impact gehad. Vrijwel alle publieksactiviteiten zijn in het voorjaar stil komen te liggen en vanaf 1 juni 2020 mondjesmaat weer opgestart. Vervolgens moest het museum in het najaar en daarna weer in de winter de deuren sluiten. De herhaaldelijke sluiting dwong het museum tot crisismanagement om de veranderende situatie steeds opnieuw inzichtelijk en beheersbaar te maken.

De coronacrisis heeft uiteraard grote impact op het verdienmodel van het Nederlands Openluchtmuseum. Grote groepen bezoekers en (grotere) events behoren niet meer vanzelfsprekend tot de mogelijkheden. Het museum gaat ervan uit dat dit zeker tot 2021-2022 van wezenlijke invloed zal zijn. Ook voor de periode daarna is het museum niet overtuigd van een terugkeer naar het 'oude normaal'. Dit leidt ertoe dat het Nederlands Openluchtmuseum een nieuw businessmodel ontwikkelt.

Het museum werkt sinds 1 juni 2020 volgens het *Museumprotocol voor veilig en verantwoord museumbezoek*. De richtlijnen die het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) voorschrijft om besmetting met corona te voorkomen, staan daarbij centraal. Bezoekers dienen op de website een tijdslot te reserveren; er is plek voor een beperkt aantal bezoekers per dag. Bij de entree en op meerdere plekken in het museumpark staan sinds juni 2020 zuilen met desinfecterende gel. Op

sommige paden is eenrichtingsverkeer ingevoerd. Ook in museale gebouwen zorgt het museum voor eenrichtingsverkeer, zodat anderhalve meter afstand gewaarborgd kan blijven.

Met flexibiliteit, creativiteit en ondernemerschap reageert het museum op de veranderende omstandigheden en de coronamaatregelen. Bijvoorbeeld door alternatieve, kleinschalige events te organiseren, die aansluiten op de museale omgeving en activiteiten. Zo heeft het museum geëxperimenteerd met openingstijden. In de zomer van 2020 waren de eerste avondopstellingen (tot 22.00 uur), met onder andere foodtrucks, een kinderbioscoop en live muzikoptredens. Ook werd de zomeropenstelling verlengd, waardoor het museum in de herfst van 2020 slechts voor een kortere periode dicht ging en als wandelpark te bezoeken was. De aanpassingen en nieuwe activiteiten bieden een kans om nieuwe doelgroepen te bereiken. Het Nederlands Openluchtmuseum maakt daarbij optimaal gebruik van de unieke omgeving en weet zich zo inhoudelijk te onderscheiden.

Behalve individuele bezoekers ontvangt het Nederlands Openluchtmuseum bezoekers in groepsverband: jaarlijks zijn dit circa 40.000 scholieren en circa 50.000 particuliere en zakelijke bezoekers. Door de coronacrisis verandert het productaanbod voor groepen. Zo ontwikkelt het museum hybride evenementen (combinatie van een inhoudelijk en onderhoudend programma). De groepsbezoekers geven aan bijzonder verrast te zijn door de entourage, kwaliteit en gastvrijheid van het museum.

Het museum kan snel schakelen, maar een onvoorziene ingreep van deze orde valt niet binnen de normale bedrijfsvoering op te vangen. De herhaaldelijke volledige sluiting van het museum, de invloed van tijdsloten en het hanteren van maximale bezoekersaantallen als gevolg van noodzakelijke coronamaatregelen heeft geleid tot beduidend minder bezoekers aan het museum. Ondanks de goede maanden juli en augustus, bleef het totaal aantal bezoekers in 2020 steken op 308.020. De aantallen blijven 46% achter bij de begroting 2020, waarin was uitgegaan van 570.000 bezoekers.

Het omzetverlies op de publieksinkomsten bedraagt circa 5,4 miljoen euro. Met de ontvangen aanvullende steun voor 2020 vanuit het extra steunpakket van OCW van 5 miljoen, de Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging voor Werkgelegenheid (NOW) 1.0 en 3.1 van respectievelijk 433.000 euro en 275.000 euro en de toegepaste kostenreductie is het exploitatieresultaat 2,7 miljoen euro. Het exploitatieresultaat van 2020 is toegevoegd aan de algemene reserve en dient als buffer voor de gevolgen van corona in 2021 en volgende jaren. Het Nederlands Openluchtmuseum gaat ervan uit dat het op termijn zeker weer kostendekkend kan en zal gaan functioneren, maar laat in 2021 de verwachte invloed van de coronapandemie op de bedrijfsvoering ook in de cijfers doorklinken. Voor de jaren 2022 en verder wordt van herstel uitgegaan.

Activiteiten 2020

Het jaar 2020 is het laatste jaar in de cultuurplanperiode 2017-2020. Het activiteitenplan 2017-2020 is de basis waarop de Minister van OCW subsidie heeft verleend. De resultaatafspraken met het ministerie van OCW zijn voornamelijk kwalitatief van aard. Daarnaast zijn er drie kwantitatieve resultaatafspraken:

- de integrale publieksbenadering leidt tot een stijging van het aantal bezoekers in 2017 van 570.000 naar 630.000 in 2020
- het aantal schoolgebonden educatieve activiteiten bedragen in 2017 26 en in 2020 27
- het totaal tijdelijke tentoonstellingen in 2017 bedraagt 1 en in 2020 2

Aan de kwalitatieve resultaatafspraken heeft het museum op het gebied van Programmeren en tentoonstellen, Netwerkprojecten, Educatie en participatie, Kennis en collecties en Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland (KIEN) voldaan aan haar verplichtingen. De bezoekersaantallen zijn in de cultuurperiode 2017-2020 niet gestegen naar 630.000 in 2020. De opening van de Canon heeft niet geleid tot de hogere verwachte bezoekersaantallen. De Canonpresentatie is een verbreding van de activiteiten van het museum. Daarnaast heeft de coronacrisis in 2020 een grote impact gehad op de bezoekersaantallen van het museum. In 2020 heeft het museum daarom maar 308.020 bezoekers gerealiseerd. Voor de uitgebreide toelichting, zoals hierboven beschreven. Het aantal schoolgebonden activiteiten bedraagt in 2019 27 en in 2020 26. Het aantal tijdelijke tentoonstellingen in 2020 zijn er ondanks corona 2 geworden, namelijk de 'Wisseltentoonstelling Canon anno 2020 – Hoe doe je dat?!' in zaal 4 van de Canon en de 'Wisseltentoonstelling Heb je een vuurtje voor mij?' in de nieuwe expositieruimte de Wagenhal.

Activiteitenverslag 2020

Museale zaken

Programmeren en tentoonstellen

Canon van Nederland

Herijking van de Canon

Sinds 2017 is in het Nederlands Openluchtmuseum de presentatie *Canon van Nederland* te zien. De omvangrijke Canonpresentatie maakt het fundament van onze Nederlandse geschiedenis – en daarmee ons gedeeld verleden – zichtbaar. De presentatie van alle Canonvensters op één plek is uniek en heeft een groot en landelijk publieksbereik, biedt verdieping aan het onderwijs en zorgt voor kruisbestuiving tussen tal van organisaties.

Het kabinet heeft in 2019 opdracht gegeven tot de herijking van de Canon van Nederland. Historicus James Kennedy werd benoemd als voorzitter van de commissie die de hoofdlijnen van de nationale historie moest evalueren. Hubert Slings, indertijd secretaris van de eerste Canoncommissie en sinds 2014 werkzaam bij het Nederlands Openluchtmuseum, was een van de leden van de herijkingscommissie. Op 22 juni 2020 presenteerde de commissie het rapport in de Canonexpositie van het Openluchtmuseum. De commissie besloot tien vensters uit de eerste Canon te vervangen door nieuwe vensters, alle vensterteksten werden herschreven en de websites www.entoen.nu en www.canonvannederland.nl werden samengevoegd tot www.canonvannederland.nl. Ook heeft de commissie geadviseerd om de Canon voortaan eens per tien jaar te herijken.

Door de coronamaatregelen kon slechts een klein gezelschap de presentatie van de herijkte Canon van Nederland fysiek bijwonen. De presentatie was echter ook te volgen via een openbare livestream. Dankzij de livestream en veel media-aandacht was heel Nederland op de hoogte van de nieuwe Canon.

Het Openluchtmuseum heeft in juni 2020 de Canonwand in de vaste tentoonstelling vernieuwd en is van plan om in 2021 de overige zalen van de Canontentoonstelling aan te passen aan de herijkte Canon. Het door het ministerie van OCW toegekende budget voor de commissie werd beheerd door het Openluchtmuseum. De commissie heeft de werkzaamheden binnen de begroting afgerond.

Wisseltentoonstelling Canon anno 2020 – Hoe doe je dat?!

In juni 2020 opende tevens een tentoonstelling over het werk dat de commissie *Herijking Canon van Nederland* verrichtte om tot een vernieuwde Canon te komen. De tentoonstelling *Canon anno 2020 – Hoe doe je dat?!* gaat over de keuzes en dilemma's tijdens de werkzaamheden, over de leden van de commissie en over het traject dat de commissie moest afleggen voordat een herijkte Canon kon worden gepresenteerd.

De tentoonstelling laat zien waarom de Canon van Nederland aan herijking toe was, welk gezelschap de herijking heeft uitgevoerd, in welk maatschappelijk krachtenveld die herijking plaatsvond en wat het resultaat van de herijking is. De bezoeker krijgt tot slot de vraag om zelf een Canon samen te stellen. De tentoonstelling is gericht op een brede doelgroep en de informatie is meerlaags: de presentatie is aantrekkelijk voor zowel bezoekers die op zoek zijn naar verdieping, als – door het spelelement - voor gezinnen met kinderen.

Het museum heeft van het ministerie van OCW een bijdrage van 100.000 euro ontvangen voor de tentoonstelling en leverde een eigen bijdrage van ruim 50.000 euro. Het project is binnen de

begroting gebleven. Er is minder dan begroot uitgegeven aan *Marketing en Communicatie*, omdat door de coronacrisis een uitgebreide campagne niet mogelijk was. De post *Ruimtelijk Ontwerp* is hoger dan begroot. Reden daarvan is de keuze om één partij te betrekken die een totaalconcept heeft geleverd. Zo was de ontwikkelaar ook verantwoordelijk voor bouw en licht. Daardoor is de verdeling in de realisatie anders dan in de begroting. Inhoudelijk is gerealiseerd wat was beoogd. Tot slot is ook de kostenpost *Film* substantieel lager uitgevallen. Ook hierbij zijn alle beoogde activiteiten uitgevoerd, maar vielen de kosten lager uit dan ingeschat.

Canoncampagne #WAKEUP

Om het gebruik van de (herijkte) Canon in het onderwijs en de samenleving te stimuleren en te faciliteren, heeft het Openluchtmuseum in 2020 onder andere een awareness-project opgestart, gericht op zeventien- en achttienjarigen. De campagne *#WAKEUP*, met als boodschap *Open je ogen, leer van het verleden en sta voor je toekomst*, had als doel jongeren te wijzen op het belang van de Canon. In de speciaal voor de Canon in het Rijksmuseum opgenomen video zijn *influencers* te zien, die als ambassadeurs de Canon aan jongeren uitreiken. Op die manier willen zij laten zien dat geschiedenis een bron van levenslessen voor de toekomst is.

Voor de Canoncampagne heeft het museum 500.000 euro ontvangen van het ministerie van OCW. Hieronder volgt een verslag van het project, waaruit blijkt wat de plannen en de beoogde resultaten waren en in hoeverre elk onderdeel gerealiseerd is.

Om tot een goede campagne te komen, is samengewerkt met twee bureaus die gespecialiseerd zijn in de doelgroep. YoungWorks was verantwoordelijk voor het doelgroepenonderzoek en de strategie, The Social Club voor het ontwikkelen van een creatief concept en de uitvoering, zoals influencers betrekken, media-inkoop en -planning. Om de strategie te bepalen, hebben YoungWorks en het Openluchtmuseum in samenwerking met de doelgroep een doelgroepenonderzoek uitgevoerd. Daaruit zijn drie concepten voortgekomen, waarvan het derde concept uitgewerkt en gekozen is.

De influencers Bokoësam, Isadee Jansen en Latifah zijn aangehaakt als ambassadeurs van de Canon van Nederland. De campagne vond grotendeels plaats op Instagram en YouTube. Daarnaast heeft kunstenaar Hedy Tjin op vier plekken in Nederland muurschilderingen gemaakt van iconische personen of vensters uit de Canon: Anton de Kom (in Amsterdam-Zuidoost), Aletta Jacobs (in Groningen), Vincent van Gogh (in Nijmegen) en de Hanze (in Deventer).

Vanwege de coronacrisis is de campagne later gestart dan gepland, namelijk in september 2020, en liep deze tot en met december 2020, verdeeld over drie campagneperiodes. In samenspraak met The Social Club is ervoor gekozen om de campagneperiode te beperken tot vier maanden, vanuit de ervaring dat dit de beste termijn is om de aandacht van jongeren vast te houden.

Tijdens het proces is er regelmatig contact geweest met de (beleids-)medewerkers van het ministerie van OCW. Het onderzoek naar de jongeren, de strategie, de creatieve concepten, aanpassingen, voortgang (ook in relatie tot de coronacrisis) en financiële wijzigingen zijn met elkaar besproken. Dat heeft bijvoorbeeld geleid tot de keuze om de lancering van de herijkte Canon los te koppelen van de campagne *#WAKEUP*, zodat beide momenten en doelgroepen de aandacht kregen die ze verdienden. Het doelgroepenonderzoek geldt als de nulmeting. The Social Club heeft een kwantitatieve meting met de bereikcijfers uitgevoerd en YoungWorks heeft een kwalitatieve (1-)meting uitgevoerd. De resultaten daarvan kunnen op verzoek separaat worden aangeleverd.

Het project is binnen begroting gebleven. De begroting en kostenrealisatie laten enkele opvallende wijzigingen zien, die goed verklaarbaar zijn. YoungWorks en The Social Club hadden namelijk dermate

veel kennis en expertise in huis, dat ervoor gekozen is om de opdracht aan de bureaus uit te breiden met het uitdenken en uitwerken van meerdere concepten, de mediaplanning, de onderzoeken, het coördineren en het realiseren van de vier muurschilderingen en het benaderen en onderhouden van contacten met de influencers. Dit verklaart waarom de posten *Ontwikkelen creatief concept* en *Media-inkoop* hoger uitvallen en de posten *Interne uren* en *Influencers* lager.

Het Openluchtmuseum is blij met de kans die het ministerie van OCW heeft gegeven om de Canon van Nederland meer onder de aandacht van jongeren te brengen en is zeer tevreden over de samenwerking met het ministerie en de uitvoering van het project.

Entoen.nu & Canonvannederland.nl

Tot juni 2020 onderhield het Nederlands Openluchtmuseum de websites www.entoen.nu (sinds 2006 de algemene en onderwijswebsite rond de Canon van Nederland) en www.canonvannederland.nl (met daarop sinds 2017 de musea van het Canonnetwerk en hun Canontopstukken). Op advies van de commissie *Herijking Canon van Nederland* zijn beide websites samengevoegd op www.canonvannederland.nl.

De bezoekcijfers van www.entoen.nu/www.canonvannederland.nl zijn in 2020 met ruim 20% gegroeid ten opzichte van 2019.

	2018	2019	2020
Bezoekers	829.482	974.954	1.173.473
Sessies	1.182.943	1.350.323	1.769.231
Pageviews	2.922.545	3.295.795	4.722.499
Gem. sessieduur	2, 43 min	2,36 min	3,02 min

Binnen de omvangrijke website www.canonvannederland.nl vormen de vijftig vensters van de Canon van Nederland de kern. Deze vijftig pagina's werden in 2020 samen 1,8 miljoen keer bezocht. Ter vergelijking: in 2018 was dat 1,2 miljoen keer en in 2019 1,4 miljoen keer.

Onderstaande canonvensters werden in 2020 het meest bezocht:

<i>Venster</i>	2018	2019	2020
VOC (& WIC)	61.444	75.317	86.521
2e Wereldoorlog	54.330	62.472	82.275
Slavernij	45.976	53.710	81.855
Karel de Grote	42.994	49.090	74.213
Willem van Oranje	51.528	58.221	65.502
Romeinse Limes	43.672	47.161	65.372
Eerste Wereldoorlog	37.557	44.077	64.763
Hunebedden	44.203	48.930	63.773
Hebban olla vogala	36.562	44.036	51.204
Anne Frank	34.180	39.012	49.949
Aletta Jacobs	31.695	50.825	49.387
Napoleon	35.191	37.399	45.155

Jaarthema 2020

Het Nederlands Openluchtmuseum stelt ieder jaar een thema centraal. Op deze manier zoekt het museum de actualiteit op en worden relevante onderwerpen gekoppeld aan de Nederlandse geschiedenis. Het thema plaatst het museum zo in een ander perspectief.

Het themajaar kent een tijdelijke tentoonstelling en een waaier aan programma-activiteiten. Elk jaar opnieuw weet het museum de bezoeker te verrassen met een ander verhaal: een reden voor bezoekers om vaker het museum te bezoeken. Een jaarthema biedt tevens de kans om met een grote campagne het hele jaar door gericht te communiceren richting (potentiële) bezoekers.

In 2020 stond het thema *Ontmoet mij* centraal. Het jaarthema bestond uit de wisseltentoonstelling *Heb je een vuurtje voor mij?* in de nieuwe expositieruimte Wagenhal en diverse ontmoetingsactiviteiten in het museum. Vanwege de sluiting van het museum ging het jaarthema pas op 1 juni 2020 van start.

Provincie Gelderland heeft financieel bijgedragen aan het themajaar. Hierdoor was het mogelijk de wisseltentoonstelling te verrijken met voorwerpen en verhalen van nu, in samenwerking met groepen en individuen van buiten het museum. Dit vergrootte de diversiteit van de programmering. Zo hebben jongeren uit de wijk Presikhaaf in samenwerking met Presikhaaf University objecten en verhalen aan de tentoonstelling toegevoegd. Ook namen zij deel aan de programmering van activiteiten voor bezoekers. Het themajaar heeft ondanks de coronacrisis 308.000 bezoekers getrokken. Het museum is tevreden met dit resultaat.

De coronacrisis heeft invloed gehad op de uitvoering van het themajaar. Niet alle geplande activiteiten konden doorgaan. In een separate verantwoording voor de Provincie Gelderland wordt dieper ingegaan op de financiële en inhoudelijke details van dit project.

Makerlab: In de Maak

Vanaf 2021 krijgen bezoekers - van scholieren tot professionals - in een nieuwe werkplaats van het museum de kans om zelf aan de slag te gaan met historische en hedendaagse ambachtelijke technieken: *In de Maak*. Het Makerlab faciliteert ontmoetingen tussen ambachtslieden, ontwerpers en kunstenaars die samen ambachtelijke vaardigheden onderzoeken en hiermee de bezoekers inspireren.

In 2020 is het museum gestart met de vergunningsaanvraag voor de verbouwing van het Aulagebouw, het voormalige entreegebouw van het museum, waar het Makerlab gerealiseerd zal worden. De afdeling Educatie & Ontwikkeling is in 2020 gestart met de voorbereidingen van het activiteitenprogramma. De werkplaats opent naar verwachting in oktober 2021 de deuren.

Deze nieuwe werkplaats komt tot stand dankzij een extra bijdrage van de BankGiro Loterij van 750.000 euro, een reeds eerder verstrekte bijdrage van de BankGiro Loterij van 300.000 euro en een bijdrage van de voormalige Stichting Vrienden van het Nederlands Openluchtmuseum van 300.000 euro. Het Openluchtmuseum levert daarnaast een eigen bijdrage aan dit project.

Remiscentiewoning en publiekspresentatie over dementie

Het Nederlands Openluchtmuseum en zorginstelling Pleyade bereiden de bouw voor van een remiscentiewoning in het museum. Deze wordt ingericht in de stijl van de naoorlogse periode en wordt speciaal ontwikkeld voor mensen met dementie, hun mantelzorgers en verzorgers. Er wordt tevens een publiekspresentatie ingericht om reguliere bezoekers van het museum context te bieden bij remiscentie en het leven met dementie.

In 2020 is het museum gestart met de vergunningsaanvraag voor de bouw van de remiscentiewoning en de publiekspresentatie. Het museum streeft ernaar om de remiscentiewoning en de publiekspresentatie in 2023 te openen.

Onderduikhuis Warnsveld

Het Nederlands Openluchtmuseum is in 2020 gestart met de ontwikkeling van Onderduikhuis Warnsveld: een huis dat aan het museum geschonken is en in het museum herbouwd zal worden.

Tussen 1936 en 1945 diende het huis als tijdelijk onderkomen voor joodse vluchtelingen uit Duitsland. De eigenaren, zelf half-joods, speelden een prominente rol in het ondergrondse verzetswerk. In het huis uit Warnsveld ervaart de bezoeker de verschillende verhalen uit de geschiedenis van het huis. In 2020 is het museum gestart met de vergunningsaanvraag voor dit project. Verder lag de focus op vooronderzoek, fondsenwerving en uitwerking van het eerste schetsontwerp. Het museum streeft ernaar om Onderduikhuis Warnsveld in 2022 te openen voor publiek.

Venezia

In 2020 is het museum gestart met de verbouwing en inrichting van ijssalon Venezia. Deze nieuwe locatie wordt gerealiseerd in het hart van het museum, namelijk op het Zaanse plein. Hiermee kan het museum het fenomeen van Italiaanse migratie belichten: de interactie tussen nieuwkomers en reeds aanwezigen, het omarmen en uitsluiten, met als eindresultaat een verrijkte nieuwe samenleving. Het museum is daarbij een leerplek van doen, voelen, ruiken en proeven. Bezoekers kunnen hier de oorspronkelijke acht smaken ijs uit de jaren 1960 proeven, gemaakt volgens traditioneel ambachtelijk recept. Venezia opent in juni 2021 voor publiek.

#Visitprikko

Het Nederlands Openluchtmuseum en het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland zijn in 2020 een samenwerking gestart met Presikhaaf University, een maatschappelijke organisatie die zich inzet voor kinderen en jongeren in de Arnhemse wijk Presikhaaf, door jongeren uit de wijk zelf *Prikko* genoemd. Het Openluchtmuseum en het Kenniscentrum gaan co-creëren met jongeren van 16-25 jaar uit Presikhaaf om het materieel en immaterieel erfgoed in Presikhaaf te ontdekken en te ontsluiten voor publiek. Participatie en ontwikkeling van de jongeren staat hierbij centraal, zodat zij meer leren over zichzelf, anderen en de wereld om hen heen.

Het co-creatietraject is van start gegaan in voorjaar 2020. Medewerkers van het Openluchtmuseum, het Kenniscentrum, Presikhaaf University en een groep jongeren verbonden aan Presikhaaf University hebben, onder begeleiding van twee studenten van de master *circulaire economie* aan de Hogeschool Arnhem-Nijmegen, een goede basis gelegd voor langdurige samenwerking.

Kwaliteitsverbetering bestaande presentaties

Het Openluchtmuseum is voortdurend op zoek naar kwaliteitsverbetering. Jaarlijks worden meerdere museumpresentaties vernieuwd, waarbij soms ook het verhaal wordt herzien om meer verdieping te bieden aan de bezoeker. Het museum streeft naar historische samenhang tussen de verschillende locaties, verhalen, interieurs, omliggende terreinen, dieren en het mobiel erfgoed. In 2020 is gewerkt aan de kwaliteitsverbetering en herinrichting van de volgende locaties: stoomzuivelfabriek Freia, de Delftse molen, Krawinkel, Van Gend & Loos loods en het Indisch achtererf.

Uitbreiding van het museum: deelgebied Veld

In 2020 is het museum gestart met de voorbereiding van deelgebied Veld. Onderduikhuis Warnsveld, oorspronkelijk een vakantiehuis, zal in dit nieuwe deelgebied worden gerealiseerd. Daarnaast zullen ook twee andere vakantieverblijven, namelijk het vakantiehuisje uit Markelo van architect Rietveld en de stacaravan uit Nunspeet, naar het nieuwe deelgebied verhuizen. Hiermee ontstaat aan de noordrand van het Openluchtmuseum een klein vakantie terrein.

Ook de reminiscentiewoning en de publiekspresentatie over leven met dementie worden in dit nieuwe deelgebied gerealiseerd. Bovendien heeft het museum de ambitie om hier een tijdelijk paviljoen te plaatsen, waar onder meer geprogrammeerd kan worden rondom het thema *duurzaamheid*. Het voorlopig schetsontwerp voor het nieuwe deelgebied is in 2020 opgeleverd en de vergunningsaanvraag is gestart.

Zomeravonden

Van zaterdag 1 tot en met zondag 16 augustus 2020 was het museum voor het eerst in de geschiedenis iedere avond voor een gereduceerd tarief tot 22.00 uur open. Bezoekers konden genieten van een feestelijk programma rondom het Picknickplein en het Zaanse Plein. Ook de gebouwen daaromheen, zoals het Chinese restaurant, de Koopmanswoning, het Vissershuisje, de Scheepswerf en de Wasserij, waren deze avonden geopend. Bezoekers konden een kijkje nemen achter de schermen bij een molenaar en de museumpresentatoren waren aanwezig om het straatbeeld te verlevendigen. Op het Picknickplein stonden tijdens de zomeravonden foodtrucks en ook op het Zaanse Plein was volop eten en drinken te verkrijgen. Muzikanten maakten live wereldmuziek en er was een silent disco. In Loods Goes was tijdens de zomeravonden een kinderbioscoop ingericht, waar iedere avond twee films werden getoond. De zomeravonden waren zo succesvol dat het museum dit avondprogramma in de toekomst wil blijven aanbieden.

Winteropenstelling

Vanwege de coronamaatregelen heeft het museum de jaarlijkse winteropenstelling in 2020-2021 aangepast. Zo waren er geen schaatsbaan en sleebaan, kon de kinderactiviteit broodjes bakken op het Kindererf niet doorgaan en waren de concerten in het Zeeuwse kerkje afgezegd. In verband met aanscherping van de maatregelen in december 2020 heeft het museum slechts een ruime week bezoekers kunnen ontvangen tijdens de winteropenstelling.

Netwerkprojecten

Maand van de Geschiedenis

De *Maand van de Geschiedenis* nam Nederland in oktober 2020 mee op wereldreis. De wereld wordt steeds kleiner: wat ooit ver weg was, is nu dichtbij. Maar de globalisering lijkt hand in hand te gaan met een nieuw nationalisme. Denken in *wij* en *zij* – is dat een fenomeen van alle tijden of is dit echt iets van nu? Vanuit het thema *Oost/West* ging de *Maand* op zoek naar een antwoord op die vraag en naar verhalen over ontmoetingen: tussen de slavenhandelaar en de tot slaaf gemaakte, tussen Stalin en Roosevelt en tussen de Achterhoeker en de Amsterdammer. Door de coronapandemie en de *#BlackLivesMatter*-protesten was het jaarthema *Oost/West* actueler en urgenter dan ooit. De merkelofte van de *Maand Ontdek gisteren, begrijp vandaag* werd door deze twee actuele maatschappelijke ontwikkelingen waargemaakt in de vorm van vele kleinschalige en online bijeenkomsten. Zo discussieerden inwoners en deskundigen uit Leiden met elkaar over het slavernijverleden van hun stad en de betekenis daarvan voor onze eigen tijd, organiseerden verschillende Amsterdamse instellingen een door performances opgeluisterde stadswandeling over het koloniale verleden en besteedde de Bredase Maand van de Geschiedenis aandacht aan de impact van de coronacrisis op de Brabantse stad en haar inwoners.

Door de coronamaatregelen heeft de *Maand* afgelopen jaar voor het eerst online activiteiten georganiseerd. Zo bestond het programma voor 27% uit online events, zoals online lezingen, webinars, podcasts en online exposities. Deze aanpak bleek succesvol: kleine, lokale activiteiten hadden dankzij *streaming* veel meer bereik dan als ze alleen op locatie hadden plaatsgevonden. De scheidslijn tussen bezoeker en iemand die bijvoorbeeld een uitzending over de Maand heeft bekeken of beluisterd, is veel vager geworden. Gelukkig konden veel (kleine) activiteiten in 2020 toch doorgaan en werd de mogelijkheid van online events enthousiast omarmd door de deelnemers en het publiek. Met een bereik van 400.000 bezoekers kijkt het projectteam van de *Maand van de Geschiedenis* terug op een succesvolle editie. Ook de komende jaren zullen meer online-activiteiten worden aangeboden.

De *Maand van de Geschiedenis* draait om verbinden en samenwerken. In de loop der jaren is er steeds meer met inhoudelijke partners samengewerkt en zijn er belangrijke media-partnerschappen opgebouwd. In 2020 is daar een samenwerking met National Geographic Historia bij gekomen. Dit tijdschrift heeft het magazine van de *Maand* met hun oktobereditie meegestuurd (ruim 20.000 exemplaren).

De *Maand* is trots op het succes van de Reizende Reporters. Deze jonge geschiedenis- en cultuurliefhebbers hebben als influencers op social media een eigen gevolg opgebouwd. Tijdens de *Maand* leggen ze verschillende activiteiten vast in blogs en vlogs. Op deze manier biedt de *Maand* jonge (kunst-)historici en/of journalisten een podium en wordt een opvallend hoog aantal jongeren (18-35 jaar) bereikt: 48% van de bezoekers in 2020. Afgelopen jaar hebben de Reizende Reporters voor het eerst de *Maand* gepromoot in de maanden voorafgaand aan oktober. Er werden video's gepubliceerd waarbij een aan het jaarthema verbonden onderwerp werd uitgelicht, bijvoorbeeld met een bezoek aan een deelnemende instelling. Deze video's geven enerzijds inhoudelijke lading aan het thema en lichten aan de andere kant een deelnemer/activiteit uit. Deze video's vormden een onderdeel van de strategie om het publiek het hele jaar door te bedienen van verdiepende en verrassende content via nieuwsbrieven en social media.

Ook financieel heeft de *Maand* in 2020 een ontwikkeling doorgemaakt. Door accenten te wijzigen, keuzes te maken en een veranderde projectorganisatie heeft de *Maand* bezuinigingen kunnen doorvoeren zonder op kwaliteit in te boeten. Enkele voorbeelden daarvan zijn: meer content zelf ontwikkelen in plaats van uitbesteden aan partners (dit is mogelijk doordat de expertise nu in huis is door gewijzigde samenstelling van de projectorganisatie), het promotiepakket verkleinen (omdat het te weinig ingezet werd) en het inspiratieboekje voornamelijk digitaal verspreiden (uit gebruikersanalyse bleek dat een groot deel van de ontvangers het boekje niet of nauwelijks gebruikte). Hierdoor is de *Maand* ruimschoots binnen budget gebleven en zijn zo goed als alle doelstellingen behaald. Voor meer details over financiën en inhoud zal een separaat evaluatieverslag aangeleverd worden bij het Fonds voor Cultuurparticipatie. Voor de onderlinge relatie tussen de winst- en verliesrekening van het Nederlands Openluchtmuseum en de *Maand van de Geschiedenis* verwijzen wij naar Bijlage 3.

Canonnetwerk

Het Canonnetwerk – een landelijk netwerk van musea die met iconische objecten de vensters van de Canon van Nederland belichten – stond in 2020 in het teken van de herijking van de Canon van Nederland en de verdere uitbreiding van het netwerk. Daarbij moest gelaveerd worden tussen de beperkingen die de coronamaatregelen dit project oplegden. De herijking van de Canon van Nederland, waardoor er nieuwe vensters zijn toegevoegd en andere zijn afgevallen, bepaalde de koers van het netwerk. Onder meer Nationaal Archief, Airborne Museum, Slot Loevestein, Herinneringscentrum Kamp Westerbork, Museum Het Rembrandthuis, Archeon, Dordrecht Museum/Hof van Nederland en Nationaal Monument Kamp Vught zijn aangesloten bij het landelijk Canonnetwerk. Inmiddels zijn er 35 Canonmusea.

In opdracht van het ministerie van OCW is het Canonnetwerk in 2020 gestart met een pilotfase om een nieuwe schil van *deelnemers* te ontwikkelen. Doel daarvan is de Canon breder toegankelijk te maken en ook de aan de Canon gerelateerde historische plaatsen zichtbaar te maken (dus niet alleen musea). Als eerste is op 1 juli 2020 Ketikoti aangesloten, de nationale herdenking en viering van de afschaffing van de slavernij, vanzelfsprekend gekoppeld aan het canonvenster *Slavernij*. Hierbij wordt samengewerkt met NiNsee, het Nationaal Instituut Nederlands Slavernijverleden en Erfenis, en tevens

de organisator van Ketikoti. Met enkele andere locaties zijn voorbereidingen getroffen om in 2021 toe te treden.

Het jaarlijkse evenement *History in Concert* kon vanwege de coronacrisis helaas niet doorgaan. In 2020 mocht het Canonnetwerk zich verheugen met de bijdrage van 48.200 euro van het Mondriaan Fonds, binnen de regeling *Samenwerking Musea*. Daarnaast ontving het museum een bijdrage van de Gravin van Bylandt Stichting voor het Canonnetwerk. Het museum is continu in gesprek gebleven met de fondsen over de gevolgen van de coronapandemie voor de uitvoering van het project.

Educatie en participatie

Educatie

De afdeling Educatie veranderde in 2020 ingrijpend. De medewerkers belast met uitvoerende taken, zoals museumdocenten, rondleiders en de coördinator Educatie, verhuisden naar de afdeling Programmering. Het werkveld van de conceptontwikkelaars werd uitgebreid. De afdeling Educatie & Ontwikkeling is verantwoordelijk voor de ontwikkeling en kwaliteitsbewaking van alle permanente en tijdelijke publieksprogrammering.

Onder invloed van de coronapandemie is het bestaande publieksaanbod meerdere malen aangepast aan de op dat moment geldende coronamaatregelen. Dat betekende ook dat sommige activiteiten, zoals *Feest!*, dicht bleven, omdat ze niet uitvoerbaar bleken.

Ontmoet Mij!

In het kader van het jaarthema *Ontmoet Mij!* is een programma samengesteld dat diverse ontmoetingen stimuleerde. Het ging onder meer om ontmoetingen met ambachtslieden, met nieuwkomers en met de natuur. Vanwege de coronamaatregelen moest een gedeelte van de programmering worden geannuleerd.

De Verbinderij

Een van de *Ontmoet Mij!*-activiteiten was *De Verbinderij*. Onder het motto *Samen maken verbindt* konden bezoekers in het Aulagebouw zelf een touw slaan, een touwtje twijnen, weven in het klein en in XXL, allerlei knopen in touw (leren) leggen en XXL punniken. Hoewel de activiteiten moesten worden aangepast en minder bezoekers konden deelnemen, waren de reacties enthousiast. Bezoekers waardeerden het dat zij zelf de handen uit de mouwen konden steken en nader kennis konden maken met een ambacht.

Alternatief programma: verhalen met bezoekers

Omdat verschillende activiteiten niet uitgevoerd konden worden, is er ook alternatieve programmering ontwikkeld. Op het Kindererf en in boerderij Vragender zijn onder leiding van een museumdocent interactieve verhalen verteld, waaraan bezoekers actief deelnamen. Bijvoorbeeld door het maken van geluid, zoals telkens als een schaap in het verhaal voorbijkwam, blaten als een schaap. Ander voorbeeld was via een bingospel de betekenis van dialectwoorden in het verhaal raden. Het leidde tot veel gesprekken en hilariteit.

Maand van de Geschiedenis

Voor de *Maand van de Geschiedenis* was een afwisselend programma samengesteld met een combinatie van lezingen en muziek. Daarbij is samengewerkt met nieuwe partners zoals Presikhaaf University en nieuwkomers. Helaas moest ook dit programma grotendeels worden gecancelled vanwege de coronamaatregelen.

Online programmering

In 2020 bleek dat door het wegvallen van het fysieke bezoek er kansen lagen voor online programmering. Een nieuwe werkgroep onderzoekt afdeling overstijgend op welke manier het online aanbod participatief kan zijn, zodat mensen tijdens sluiting van het museum toch bereikt worden en actief bij het museum betrokken worden. Daarnaast kan een dergelijke aanpak in de toekomst een andere doelgroep bereiken.

LessonUp

Ook voor scholen bracht de sluiting van het museum nieuwe kansen. Het online aanbod behorend bij de educatieve schoolprogramma's was versnipperd, zowel qua vorm, uiterlijk en platforms. Omdat online educatief aanbod de potentie heeft van een nationaal bereik, is in eerste instantie gedacht aan de programma's die gemaakt zijn bij de Canon van Nederland. Eind 2020 zijn twee online lessen gelanceerd op het platform *LessonUp*. Dit kon gerealiseerd worden met steun van de Janivo Stichting. Alle digitale lessen van het Nederlands Openluchtmuseum zullen naar dit platform worden overgebracht. Op die manier ontstaat een meer eenvormig aanbod dat met publicatie op *LessonUp* naar verwachting een veel grotere groep leerkrachten en leerlingen zal bereiken.

Kinderboekenweek

Voor de Kinderboekenweek is in samenwerking met het Kröller-Müller Museum, Museum Arnhem, Airborne Museum, Erfgoedcentrum Rozet en het Nederlands Watermuseum een Digitale Scheurkalender gemaakt. Leerkrachten konden tijdens de Kinderboekenweek op school de dag beginnen met een les in het kader van *En Toen?*. Op die manier kregen acht boeken een extra podium, waarbij bovendien koppelingen werden gemaakt naar de collecties en verhalen van de deelnemende musea.

Winter: kaarsen maken en Elfstedentocht

Omdat tijdens de winteropenstelling onder andere de traditionele en zeer populaire kinderactiviteit *broodjes bakken* niet mogelijk was, is extra alternatieve programmering ontwikkeld. De kinderspeurtocht *Elfstedentocht* is aangepast aan de coronamaatregelen en uitgebreid in capaciteit. Het Kindererf bood plaats aan het verhaal over de lichtjesfeesten die op de wereld worden gevierd. Dit kreeg vorm in een route met verhalen en het maken van een kaars. Bij elk verhaal werd een lont in een ton met paraffine gedoopt. Na afloop gingen bezoekers naar huis met een zelfgemaakte kaars.

Training rondleiders en nieuwe rondleiding

De training voor nieuwe rondleiders is in 2020 herzien. Vooral op het gebied van diversiteit en inclusie is het programma aangepast. Daarnaast is een nieuwe rondleiding ontwikkeld over de tuinen en natuur in het museum.

Aantal programmadeelnemers educatie-activiteiten in 2020

Lichtjesfeest: kaarsen maken	1.918
Rondleidingen	3.168
Elfstedentocht	751
Kinderboekenweek: digitale scheurkalender	504
Jaarthema: De Verbinderij	6.583
Familie-activiteit: Verhaal Vragender	10.065
Familie-activiteit: Verhalen Kindererf	10.065

Aantal leerlingen

In 2020 ontving het museum beduidend minder leerlingen dan in de voorgaande jaren. In de periode waarin veel scholen op stap gaan, was het museum voor groepen gesloten. In het najaar werd dit nog enigszins goed gemaakt.

Leerlingen BO	4.016
Leerlingen VO	1.757
Leerlingen MBO/HO	425

Participatie

Het Nederlands Openluchtmuseum is er voor iedereen. Om nieuwe doelgroepen te bereiken, spant het museum zich op verschillende manieren in. Zo werkt het actief samen met maatschappelijke organisaties en partners, onderwijs- en kennisinstellingen, overheden, gemeenschappen en individuen. Zij worden nauw betrokken bij het (door)ontwikkelen van activiteiten. Een voorbeeld: het Openluchtmuseum helpt nieuwkomers bij het vinden van een plek in de samenleving door hen als vrijwilliger een plek in het museum te bieden en een podium in de programmering. Om de drempel van het museumbezoek voor zoveel mogelijk mensen te verlagen, zet het museum tevens projecten op in de wijk en de regio, onder meer in samenwerking met regionale partners zoals Vitesse Betrokken, Presikhaaf University en zorginstelling Pleyade.

Kennis en collecties

Aan de beleidslijn om een compacte, betekenisrijke collectie te vormen, is ook in 2020 actief vorm en inhoud gegeven. Zo is er gestart met het opstellen van een nieuw collectiebeleidsplan.

Verwerving

Domein	Aantal
Kleden	34
Ontspanning/Zingeving/Ontwikkeling	248
Werken	24
Wonen	1
Totaal	307

Collectiebeheer

Het hele jaar heeft de focus gelegen op voorbereiding en verhuizing van depotcollecties naar CollectieCentrum Nederland (CC NL). Door de coronacrisis zijn er aangepaste protocollen opgesteld voor het werken met collecties in het museum en in de depots.

De wisseltentoonstelling *Heb je een vuurtje voor mij?* is ingericht met eigen collectie en particuliere bruiklenen. Verder zijn de collectiepresentaties schoongemaakt en ingericht voor het zomerseizoen en de winteropenstelling.

In 2020 zijn er 22 collectie-incidenten in DICE gezet, conform de richtlijnen in de Erfgoedwet. In grote lijnen gaat het om vier categorieën: vermissing object, verstoring van het binnenklimaat, aangetroffen ongedierte en schimmel, en schade aan object.

Collectiemobiliteit

Het aantal in bruikleen gekregen objecten is ten opzichte van vorig jaar licht gedaald naar 8623. Het aantal verleende bruiklenen is in 2020 gelijk gebleven en betreft 96 objecten. Vanaf 1 november 2019 is er een bruikleenstop en worden bruikleenaanvragen ook niet in behandeling genomen. Deze

bruikleenstop is ingesteld in verband met de verhuizing van de depotcollecties naar CC NL. De bruikleenstop is voorlopig tot en met september 2021 van kracht.

Afstoting

Herplaatsen is het schenken, ruilen of verkopen van objecten aan een ander geregistreerd museum. Herbestemmen is het schenken, veilen of verkopen van objecten buiten het museale domein.

<i>Methode</i>	<i>Aantal</i>
Herplaatsen	6
Herbestemmen	211
Overdracht intern	39
Vernietigen	37
Totaal	293

CollectieCentrum Nederland (CC NL)

Het Nederlands Openluchtmuseum werkt intensief samen met museum Paleis Het Loo, het Rijksmuseum en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed aan het CC NL in Amersfoort. In 2020 is het gebouw opgeleverd aan het Rijksmuseum. Omdat de montage van de depotinrichting nog niet klaar was, moest er gelijktijdig worden verhuisd en gemonteerd. Ook waren er nog regelmatig problemen met de transportliften en wordt momenteel verder gezocht naar een goede oplossing voor het water dat in 2019 in de nieuwbouw terechtkwam.

De geplande opening op 7 december 2020 is uitgesteld: vanwege de coronacrisis was dit niet wenselijk en gepast. De opening zal in juni 2021 plaatsvinden.

Het gebruikersoverleg, bestaande uit vertegenwoordigers van alle partners en de locatiemanager, heeft gestuurd op de hoofdlijnen van de verhuizing. Eventuele obstakels en knelpunten konden hiermee snel worden opgelost. Er wordt gezamenlijk toegewerkt naar de operationele fase van het depot.

Het museum heeft eind 2020 het depotteam vastgesteld. Dit vaste team zal per 1 januari 2021 conform een rooster de gezamenlijke werkzaamheden uitvoeren.

Afgelopen jaar is besloten het geautomatiseerde systeem om standplaatsen te registreren en beheren - Standplaats Beheer Systeem, afgekort SBS - niet te gebruiken voor de verhuizing van de CC NL-partners. Het systeem zou niet op tijd klaar zijn om volledig getest en inzetbaar te zijn. Dit betekent dat iedere partner met zijn eigen collectieregistratiesysteem verhuist. In 2021 zal het SBS opnieuw opgepakt worden en naar verwachting in de operationele fase van CC NL (medio juli 2021) werkbaar zijn.

De verhuisplanning liep in 2020 binnen de afgesproken periode. De uitvoering van de CC NL-verhuizing van het museum wordt gedragen door de projectorganisatie en de afdeling Collectiebeheer.

Voorbereiding collectieverhuizing CC NL

De projectvoorbereiding collectieverhuizing CC NL is in mei 2020 binnen budget, tijd en kwaliteit afgerond. In februari 2016 was al begonnen met het fysiek verhuisklaar maken van de collectie. De opdracht was 156.000 objecten gereed te maken voor verhuizing naar een nieuw depot. Uiteindelijk worden nu 175.000 objecten naar CC NL gebracht.

De groei van het aantal objecten wordt veroorzaakt door nieuwe verwervingen en niet eerder ingeschreven objecten die alsnog geregistreerd zijn. Ook de verbeterde registratie, waarbij objectrecords *gesplitst* zijn, speelde een rol.

Van vrijwel de hele depotcollectie zijn nieuwe, professionele foto's genomen. In totaal gaat het om ruim 258.000 foto's, waaronder 216.000 presentatiefoto's en 42.000 registratiefoto's omdat het object of onderdeel niet geschikt was voor een presentatiefoto. Verder zijn, deels in samenwerking met externe restauratoren, 1.800 consolideringen doorgevoerd, waardoor de toestand van deze objecten is verbeterd.

In juni 2020 begon de daadwerkelijke verhuizing. Het Openluchtmuseum is gestart met de collectie die in depot Tiel was ondergebracht. Dit depot is inmiddels leeg opgeleverd: alle 19.000 objecten, van karren en wagens tot meubels, landbouwgereedschappen en beschilderde kisten, zijn naar CC NL gebracht. Direct hierna is met de verhuizing van de zeer diverse collectie in het depot (bunker) Schaarsbergen begonnen. Ondanks de coronacrisis verloopt ook deze verhuizing voorspoedig en volgens planning. Eind 2020 bevonden zich 99.000 objecten in CC NL, die tussen juni en december 2020 met 110 transporten naar Amersfoort zijn gebracht.

Tijdens de eerste lockdown van 2020 is in de depots in kleine teams en met inachtneming van de coronamaatregelen doorgewerkt. Veel objecten zijn in deze periode alvast verpakt voor het daadwerkelijke transport. Hierdoor ontstond er speelruimte voor het geval de planning van de algehele CC NL-verhuizing moest worden aangepast, doordat bijvoorbeeld compartimenten niet op tijd gereed waren om objecten te kunnen plaatsen. Volgens de huidige planning verhuist het Nederlands Openluchtmuseum tot en met maart 2021 bijna de gehele collectie. In verband met een verzoek vanuit de CC NL-planning en de benodigde bufferruimte in het collectiecentrum worden de laatste grote objecten van het Openluchtmuseum in mei/juni 2021 naar Amersfoort gebracht. De periode tot deze laatste transporten wordt gebruikt voor nazorg in CC NL.

Erfgoedinspectie

In maart 2020 is de Erfgoedmonitor 2019/2020 ingevuld. Op basis hiervan is besloten twee extra onderzoeken te starten.

Het onderzoek *Duurzame digitale toegankelijkheid* richt zich op het duurzaam bewaren van de administratie van de collectie, het beheer van born-digital collecties en de digitale toegankelijkheid van collecties. Dit onderzoek is uitgesteld naar 2021.

Het onderzoek *Achterstanden collectieregistraties* richt zich op de nadere inventarisatie van achterstanden in het registreren van de collectie en het wegnemen van deze achterstanden. De vragenlijst voor dit onderzoek is in september ingevuld. De resultaten inclusief de bevindingen uit de Erfgoedmonitor 2019/2020 zijn in november besproken. Het museum heeft het definitieve verslag en de aanbevelingen van de bevindingen nog niet ontvangen.

Online zichtbaarheid collecties

De online ontsluiting van de collectie verliep qua voorwerk volgens plan. Door beperkingen van technische aard konden de data echter niet online geplaatst worden. Wijzigingen konden evenmin doorgevoerd worden. Toen in december bleek dat de afbeeldingen niet meer zichtbaar waren bij de meest gebruikte browser(s), is besloten de collectiepagina buiten gebruik te stellen. Het publiek wordt sindsdien doorverwezen naar Collectie Gelderland. Een belangrijk deel van de collectie is daar wel te raadplegen.

Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland (KIEN)

Aan het begin van het activiteitenjaar waren twee gebeurtenissen niet voorzien:

- Directiewissel

Met ingang van 1 mei 2020 is Marco van Baalen benoemd tot nieuwe directeur van het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland. Zijn voorganger Leo Adriaanse nam in april 2020 afscheid.

- Coronacrisis

Door de coronacrisis moest het Kenniscentrum vanaf medio maart 2020 veel plannen bijstellen. Diverse activiteiten, zoals de Immaterieel Erfgoed-dagen en trainingen, zijn vanaf medio maart volledig in digitale vorm (webinars) georganiseerd. Ook de presentatie van de oplevering van de Kennisagenda 2017-2020 vond volledig digitaal plaats.

Veel immaterieel erfgoed-activiteiten konden helaas niet doorgaan. De erfgoedgemeenschappen, de beoefenaars van het immaterieel erfgoed, zijn hierdoor hard getroffen. Doordat veel activiteiten tot nader orde uitgesteld moesten worden, kon een aantal projecten in 2020 niet worden afgerond; deze zullen in 2021 worden voortgezet en afgerond. Bij aparte projectsubsidies is hiervoor schriftelijk toestemming gevraagd aan de subsidieverstrekker. In de onderstaande onderdelen wordt op de status van deze projecten en de bijbehorende subsidie apart ingegaan.

Netwerk en Inventaris

Op 31 december 2020 waren er 177 vormen van immaterieel erfgoed in het *Netwerk Immaterieel Erfgoed* opgenomen, 38 meer dan het jaar ervoor. Op 31 december 2020 waren er 182 vormen van immaterieel erfgoed bijgeschreven in de *Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland*, een toename van 23 ten opzichte van 31 december 2019. Het gaat om: Brabantse orgelcultuur, Chinees-Indisch restaurantcultuur, Holi, Carnaval Noordoost Twente, Traditionele bevoeiing van grasland, SKS kampioenschap Skûtsjesilen, Riviervisserij, Nederlandse Thuisbevalcultuur, Matthäus-Passion door de Nederlandse Bachvereniging in de Grote Kerk Naarden, Afro-Surinaamse Aflegrituelen, Surinaams-Javaanse Gamelantraditie, Levende Nederlandse Folkloredans, Cramignon, Harddraverij Lisse en omstreken, Najaarsfeesten en Kortebaan Hillegom, Kortebaandraverij IJmuiden, Kortebaandraverij Santpoort, Kortebaandraverij Nootdorp, Kortebaandraverij Hoofddorp, Kortebaandraverij Heemskerk, Kortebaandraverij Assendelft, Harddraverij Warmond & Harddraverij Venhuizen. Vooral de Chinees-Indische Restaurantcultuur en de Thuisbevalcultuur konden op veel media-aandacht rekenen. Op 31 december 2020 waren er in het Netwerk en in de Inventaris in totaal 359 vormen van immaterieel erfgoed opgenomen.

Immaterieel Erfgoed-dagen en provinciale informatiedagen

Door de coronacrisis vonden er in 2020 minder evenementen op locatie plaats dan gewoonlijk. Wel zijn er veel webinars via Teams Vergaderingen en Teams Live Events georganiseerd. *De Immaterieel Erfgoed-dag* met als thema *Verleiden*, die op 4 april 2020 in Amsterdam stond gepland, moest door de coronamaatregelen worden afgezegd. In plaats daarvan zijn er verschillende gratis online-cursussen georganiseerd, zoals *Voor de camera staan* op vrijdag 24 april, *Spoedcursus immaterieel erfgoed* op donderdag 23 april en *Vergroot je bereik op sociale media* op vrijdag 24 april 2020. In november vond de *Immaterieel Erfgoed Maand November* plaats, met als thema *Kennis & Praktijk*. In samenwerking met het Fonds voor Cultuurparticipatie is op 15 oktober een online-cursus over lopende subsidies georganiseerd. Het jaarlijkse congres van Erfgoedhuis Zuid-Holland, waaraan het Kenniscentrum bijdroeg, vond plaats op donderdag 19 november en had als hoofdthema *immaterieel erfgoed* met daarnaast aandacht voor streekgeschiedenis en streektaal. In november 2020 zijn er twee digitale *IE-dagen* georganiseerd (10 en 14 november) en webinars rond de oplevering van de Kennisagenda 2017-2020.

Provincie Overijssel

De provincie Overijssel draagt sinds 2015 financieel bij aan verbreding en versterking van het immaterieel erfgoed in deze provincie. In 2019 ging een nieuwe tweejarige projectperiode van start (2019-2020). Helaas was het door de coronacrisis niet mogelijk om alle afgesproken activiteiten voor de periode 2019-2020 in 2020 af te ronden. Nadat in 2019-2020 het *Ambachtenlab Klompen maken* had plaatsgevonden, zouden er in oktober 2020 nog twee *Ambachtenlabs* over *Wolverwerking* en *Blauwdruk* in Overijssel plaatsvinden. Deze waren al volledig voorbereid, maar door de aangescherpte coronamaatregelen zijn deze uitgesteld naar 2021. Verder was het door de coronamaatregelen slechts mogelijk om één van de afgesproken drie films over immaterieel erfgoed in Overijssel op te leveren. Van de twee afgesproken trainingen kon er slechts één doorgaan. Dit gebeurde in digitale vorm, in het najaar van 2020.

Bij de provincie is uitstel tot 31 juli 2021 aangevraagd voor alle onderdelen van de voor de periode 2019-2020 gemaakte prestatieafspraken die door de coronacrisis niet konden doorgaan. Dit uitstel is inmiddels toegekend. De eindverantwoording van deze projectsubsidie moet voor 1 november 2021 als verzoek tot vaststelling bij de provincie Overijssel worden ingediend.

Inmiddels is er met de provincie Overijssel ook een nieuwe afspraak gemaakt. Op basis van een door het Kenniscentrum opgesteld projectplan voor de periode 2021-2024 heeft de provincie aangegeven dat er voor deze nieuwe beleidsperiode vier jaar lang jaarlijks 50.000 euro projectsubsidie zal worden verleend voor de versterking van immaterieel erfgoed in Overijssel. Deze subsidie zal per twee jaar worden toegekend.

#ditook?!

Belangrijk onderdeel van de uitvoering van het 2003 UNESCO-verdrag is werken aan bewustwording rondom immaterieel erfgoed. Immaterieel erfgoed is van en voor iedereen. In oktober 2019 is de campagne *#ditook?! van start* gegaan, waarbij via korte filmpjes op Facebook en Instagram, met doorverwijzing naar een landingspagina op immaterieelerfgoed.nl, wordt ingezet op bewustwording. In 2020 is er onder de slogan *Iedereen beoefent immaterieel erfgoed* bewustwording gecreëerd onder het brede publiek. In dat jaar werden de advertenties van de bewustwordingscampagne *#ditook?! 551.421* keer bekeken, van hen hebben 18.800 personen de landingspagina bekeken. Verder zijn in 2020 de websitepagina's voor *Immaterieel Erfgoed Spotten* gebouwd: een digitale ontsluiting van immaterieel erfgoed op locatie met QR-codes. In datzelfde jaar hebben de erfgoedgemeenschappen een start gemaakt met het vullen van deze pagina's.

Immaterieel Erfgoed Spotten

Het project *Immaterieel Erfgoed Spotten* (IE Spotten), dat eind 2019 is geïnitieerd, heeft als doel om het in de Inventaris opgenomen immaterieel erfgoed zichtbaar(der) te maken en de bewustwording eromheen te vergroten. Dit gebeurt in samenwerking met erfgoedgemeenschappen: organisaties die zich (vrijwillig) inzetten om het erfgoed te behouden en toekomst te geven. *IE Spotten* is een landelijk project, maar het beoogt immaterieel erfgoed lokaal op de kaart te zetten. Het project wordt financieel mogelijk gemaakt door een bijdrage uit het Heersink Fonds. Films over immaterieel erfgoed in de provincie Overijssel worden gefinancierd door de Provincie Overijssel.

IE Spotten is een participatief project: het Kenniscentrum biedt een uitgebreide infrastructuur aan waarvan erfgoedgemeenschappen gebruik kunnen maken. Op de betrokken locaties plaatst het Kenniscentrum een informatiebord met een QR-code, de erfgoedgemeenschappen kunnen online informatie delen via de website *IE Spotten*. In de online omgeving voegen zij zelf foto's, filmpjes,

interessante locaties zoals musea en bezienswaardigheden en (korte) beschrijvingen toe. Een professioneel bureau verzorgt de korte filmpjes. Het Kenniscentrum monitort de content die wordt geüpload. Er zijn vertalingen in het Engels en Duits.

Op dit moment nemen erfgoedgemeenschappen uit de provincies Overijssel, Zuid-Holland, Utrecht en Gelderland deel aan *IE Spotten*. In het voorjaar 2021 worden de eerste informatieborden geplaatst en volgt er een informatiefilmpje. De komende jaren werkt het Kenniscentrum met nog circa 25 erfgoedgemeenschappen verder aan nieuwe producties.

Uitwerking van de verkenning van de implementatie van het 2003 UNESCO-verdrag in het Nederlands Caribisch gebied (rapport uit 2018)

Het Kenniscentrum geeft sinds 2015 uitvoering aan de door het ministerie van OCW toegekende subsidieaanvraag *Werkzaamheden ter ondersteuning van het inventariseren en borgen van immaterieel erfgoed in Caribisch Nederland (Bonaire, Sint Eustatius en Saba) en de Caribische landen (Curaçao, Aruba en Sint Maarten)*. Dit project - en de bijbehorende projectsubsidie - is in de afgelopen jaren al viermaal door het ministerie van OCW verlengd, de laatste maal op 16 december 2020, vanwege de coronacrisis. De voorbereidingen van de met de Caribische landen en Caribisch Nederland afgesproken activiteiten waren al in gang gezet toen de coronacrisis uitbrak. Het gaat daarbij om de capaciteitstraining voor beleidsmedewerkers per eiland en het opstellen van een implementatieplan voor de uitvoering van het immaterieel erfgoedverdrag van UNESCO, alsook het ontwikkelen van een startkit voor het inventariseren en ontsluiten van inventarissen immaterieel erfgoed via een website met de eilanden. Met het ministerie van OCW is afgesproken dat deze activiteiten in 2021 verder worden uitgewerkt. Het ministerie heeft uitstel verleend tot en met 31 december 2021.

AmbachtenLab

In 2018 startte het Kenniscentrum in het Nederlands Openluchtmuseum met de ontwikkeling van het *AmbachtenLab*. Een *AmbachtenLab* is een middel om ambachten te borgen (levend houden, doorgeven en toekomstige beoefening mogelijk maken), waarbij een museum de locatie en het platform is waar het lab plaatsvindt. Ambachtsmensen, vormgevers en studenten werken tijdens vijf tot acht wekelijkse ontmoetingen samen in een kleinschalig workshop-denktankmodel aan de innovatie van een ambacht. In 2019 zijn drie Labs afgerond die in 2018 waren gestart:

Papierknipkunst, *Fries houtsnijwerk* en *Papierscheppen*. Vanwege de coronacrisis kon in 2020 alleen het *Ambachtenlab Klompen maken*, dat al in 2019 was gestart, worden afgerond. Helaas konden de vijf voor het najaar van 2020 geplande *AmbachtenLabs* in het Fries Museum in Leeuwarden (*Borduren*), Museum Gouda (*Gouds Plateelschilderen*), Zuiderzeemuseum in Enkhuizen (*Vlechten*) en de Museumfabriek in Enschede (*Wolverwerking en Blauwdruk*) niet doorgaan. Het Kenniscentrum is met de musea en alle betrokkenen in gesprek over het moment waarop deze *AmbachtenLabs* in 2021 kunnen plaatsvinden.

In 2020 heeft het Kenniscentrum voor het project *AmbachtenLabs* een incidentele subsidie aangevraagd bij het Fonds voor Cultuurparticipatie. Deze subsidie is toegekend. Nadat duidelijk werd dat door de coronacrisis de doorlooptijd van het project mogelijk niet gehaald zou worden, heeft het Kenniscentrum bij het Fonds voor Cultuurparticipatie één jaar uitstel aangevraagd. Dit uitstel is toegekend. Dit betekent dat het project afgerond moet zijn op 31 december 2022 in plaats van op 31 december 2021. Het toegekende subsidiebedrag is 66.006 euro. De twee *Ambachtenlabs* in de Museumfabriek in Enschede vallen hierbuiten en worden gefinancierd door de projectsubsidie van de provincie Overijssel.

Kennisagenda 2017-2020

In november 2018 presenteerde het Kenniscentrum de Kennisagenda 2017-2020, met als titel *Immaterieel Erfgoed als proeftuin van een mondialiserende samenleving*. Deze Kennisagenda bevat vijf onderzoekslijnen:

1. Controversieel Immaterieel Erfgoed
2. Immaterieel Erfgoed & Superdiversiteit
3. Immaterieel Erfgoed & Jongerenculturen
4. Immaterieel & Materieel Erfgoed
5. Immaterieel Erfgoed & Toerisme

Met de Kennisagenda wordt ingespeeld op actuele vragen en uitdagingen die leven in de praktijk van immaterieel-erfgoedgemeenschappen. Het Kenniscentrum probeert via elke onderzoekslijn kennis te vergaren en handvatten te ontwikkelen om deze vragen te kunnen beantwoorden.

Waar in 2019 nog vele *meetings* werden georganiseerd, stond 2020 meer in het teken van onderzoek. Enkele zaken die verband houden met de totstandkoming en de oplevering van de Kennisagenda 2017-2020 zijn:

- De geplande Nederlands-Vlaamse conferentie over Immaterieel Erfgoed & Toerisme werd vanwege de coronacrisis omgezet in een drukbezochte webconferentie *Immaterieel erfgoed toerisme in en na corona* (19 juni 2020).
- Er is meegewerkt aan een door Finland georganiseerde internationale webconferentie over hetzelfde onderwerp op 19 november 2020.
- Het onderzoek over superdiversiteit en over jongerenculturen werd in september 2020 afgesloten met over elk onderwerp een wetenschappelijk artikel in het Nederlands-Vlaamse tijdschrift *Volkskunde*.

De resultaten van de Kennisagenda werden in november 2020 als volgt opgeleverd:

- [Houd je immaterieel erfgoed springlevend!](#)

Tips en ideeën voor succesvol samenwerken: met wie en hoe?

- [Keuzekompas](#)

Immaterieel Erfgoed in Beweging.

- [Erfgoed in Beweging, Immaterieel Erfgoed rondom Vuur](#)
- **Immaterieel Erfgoed & Toerisme**

Een handreiking voor immaterieel erfgoedgemeenschappen om jezelf toeristisch op de kaart te zetten: uitdagingen en goede voorbeelden voor duurzaam toerisme.

- [Toolkit Intangible Cultural Heritage & Museums](#) (Engelstalig)

Met onder meer guidebook, executive summary in het Nederlands, brainstorm-tools, good practices, en workshops die musea kunnen helpen om met immaterieel erfgoed en immaterieel erfgoedgemeenschappen aan de slag te gaan.

- [Workshop Immaterieel erfgoed & musea](#)
- [Beleid rond Immaterieel erfgoed](#)

Praktische handreiking voor gemeenteambtenaren.

- [Ruimte voor immaterieel erfgoed](#)

Immaterieel erfgoed en de Omgevingswet.

De resultaten van de Kennisagenda zijn in november 2020 gepresenteerd. Deze maand was omgedoopt tot *Immaterieel Erfgoed-maand* met als thema *Kennis & Praktijk*. De presentatie vond

plaats op 6 november tijdens een webconferentie onder de naam *Immaterieel Erfgoed, wie participeert?* Daarna volgde een reeks webinars over de methodieken die het Kenniscentrum presenteerde met de oplevering van de Kennisagenda 2017-2020: *Erfgoed in Beweging* op 18 november, *Toerisme* op 19 november, *Samenwerken aan de borging van immaterieel erfgoed* op 15 november, *Immaterieel erfgoed en gemeentebestuur* op 27 november, en *Ruimte voor immaterieel erfgoed* op 9 december.

Als onderdeel van de uitrol van de Kennisagenda – brochures en methodieken - zal het Kenniscentrum in 2021 waarschijnlijk nog enkele bijeenkomsten organiseren voor alle stakeholders: van erfgoedgemeenschappen tot de overheid. De eerste bijeenkomst staat gepland op 12 januari 2021. Op de planning staat bovendien een omvangrijke Nederlands-Vlaamse wetenschappelijke bundel over Immaterieel erfgoed als toeristische bestemming. Het Kenniscentrum heeft het voortouw genomen in de redactie daarvan. De bundel was gepland voor december 2020, maar zal in februari 2021 verschijnen.

Intangible cultural heritage & Museums Project (IMP)

Doel van het *Intangible cultural heritage & Museums Project* (IMP) is om musea attent te maken op immaterieel erfgoed en te activeren met dit erfgoed aan de slag te gaan. Hiertoe zijn er in de periode 2017-2020 vijf internationale conferenties en expertmeetings georganiseerd, die telkens een specifiek thema op het gebied van immaterieel erfgoed en musea belichtten. Samen met organisaties uit België, Italië, Frankrijk en Zwitserland is het Kenniscentrum een van de dragende organisaties van dit project. Op 26 februari 2020 werd het IMP afgesloten met een grote eindconferentie in Brussel, waarbij de online toolkit werd gepresenteerd, evenals de boekpublicatie *Museums and Intangible Cultural Heritage, a companion to discover transformative heritage practices for the 21st century*. Verder namen medewerkers van het Kenniscentrum digitaal deel aan enkele internationale conferenties, waaronder in Bern, om het IMP te presenteren. Eind 2020 verscheen ten slotte een omvangrijke wetenschappelijke publicatie over het onderwerp musea en immaterieel erfgoed, waaraan het Kenniscentrum meewerkte: *Transforming not saving. ICH, museums and/or the world*.

Internationaal: Nederlandse nominaties

De minister van OCW maakte begin 2020 bekend dat zij vanuit het Koninkrijk der Nederlanden de *Corsocultuur* wilde voordragen voor de *Representatieve Lijst van Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid*. Het Kenniscentrum coördineerde de werkgroep voor deze nominatie, die op 31 maart 2020 bij UNESCO is ingeleverd.

In 2020 heeft een werkgroep onder leiding van het Kenniscentrum ook al gewerkt aan de volgende nominatie voor de Representatieve Lijst, het *Zomercarnaval*. Deze nominatie zal op 31 maart 2021 worden ingediend om mee te doen in de volgende cyclus.

Op 5 november 2020 was het Kenniscentrum mede-organisator van de internationale webconferentie over *The Craft of the Miller*. Dit was een voortvloeisel uit de eerste voordracht van Nederland voor de internationale Representatieve Lijst van UNESCO, de *Molenaar*, enkele jaren geleden. Deze conferentie zou oorspronkelijk in het voorjaar in Nederland plaatsvinden, maar door de coronacrisis moest deze worden uitgesteld en worden omgezet in een webconferentie.

Internationaal: adviesfuncties

In het kader van de accreditatie van het 2003 UNESCO-verdrag vervult het Kenniscentrum structurele adviesfuncties voor het Intergouvernementeel Comité dat dit Verdrag aanstuurt en waarvan Nederland sinds 2019 deel uitmaakt.

In september coördineerde het Kenniscentrum de uitgave van de bundel *Intangible Cultural Heritage in Urban Contexts. The presentations of the ICH-NGO Forum meeting in Bogota 8 December 2019* samengesteld door Albert van der Zeijden, Yeo Kirk Siang en Gerald Wee. Deze bundel vormt de neerslag van het symposium *ICH in Urban Context* dat in 2019 in Colombia plaatsvond met voorname deelname door het Kenniscentrum. In december 2020 organiseerde het Kenniscentrum namens het ICH-NGO Forum de internationale webconferentie *Making ICH Tourism more sustainable and regenerative. The ICH-NGO Forum webinar on ICH & Tourism*.

Ten slotte adviseerde het Kenniscentrum de Nederlandse delegatie bij haar inbreng voor de Inter-gouvernementele Comité meeting, oorspronkelijk gepland in Jamaica in december 2020, maar vanwege de coronacrisis omgevormd tot een webmeeting.

Internationaal: verkenning Gedeeld Cultureel Erfgoed

Het programma *Gedeeld Cultureel Erfgoed* (GCE) is sinds enkele jaren onderdeel van het internationaal cultuurbeleid van Nederland. Op verzoek van het ministerie van OCW heeft het Kenniscentrum in 2020 een verkenning laten uitvoeren naar de positie, mogelijkheden en kansen van immaterieel erfgoed binnen dit programma. Het daarvoor geselecteerde bureau, Cultural Motion, zou daarvoor in 2020 in India, Suriname en Zuid-Afrika de verkenning gaan uitvoeren. Helaas was dit door de coronacrisis niet mogelijk. In overleg met het Kenniscentrum is het plan aangepast: gesprekken met de stakeholders zouden nu via videocalls plaatsvinden. Door de keuze voor videocalls is het ook mogelijk om meer gesprekken te voeren, met meer mensen en in meer landen. Dit herziene plan is besproken met het ministerie van OCW en akkoord bevonden.

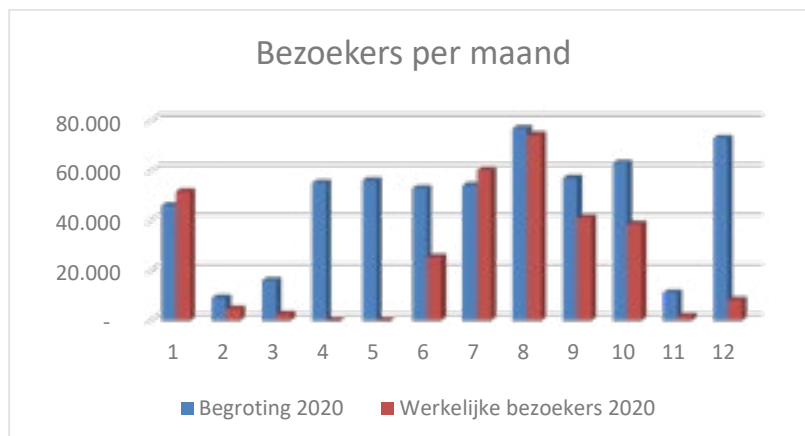
Uit het onderzoek bleek dat het Kenniscentrum een waardevolle aanvulling kan zijn in het reeds bestaande partnerprogramma rond *Gedeeld Cultureel Erfgoed*. De andere Nederlandse erfgoedpartners – DutchCulture, maar vooral de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en het Nationaal Archief – zijn volledig gefocust op materieel erfgoed. Met de inzet op immaterieel erfgoed en vooral op het gedeelde immaterieel erfgoed van erfgoedgemeenschappen met een migratieachtergrond in Nederland en van erfgoedgemeenschappen in herkomstlanden als Suriname, India, Indonesië en het Nederlands Caribisch gebied, kan het Kenniscentrum een gewenste aanvulling zijn op het programma *Gedeeld Cultureel Erfgoed*. Om die reden heeft het Kenniscentrum vóór 1 december 2020 bij het ministerie van OCW een plan ingediend. Dit plan heeft betrekking op de hele beleidsperiode 2021-2024 en is gebaseerd op een projectsubsidie van vier jaar (80.000 euro per jaar) conform het gestelde beleidskader. Het Kenniscentrum is op dit moment nog in afwachting van de beschikking van het ministerie. De projectsubsidie van 51.000 euro, die beschikbaar was gesteld voor deze verkenning, is op een klein bedrag na volledig besteed. Conform de subsidievoorwaarden van het ministerie hoeft dit restbedrag niet gerestitueerd te worden. Begin 2021 ontvangt het ministerie de inhoudelijke verantwoording van deze projectsubsidie.

Bedrijfsvoering

Algemeen

Coronacrisis

De coronacrisis heeft ertoe geleid dat het Nederlands Openluchtmuseum in 2020 de zakelijke doelstellingen heeft moeten bijstellen. Uiteindelijk heeft het museum 54% van het aantal bezoekers ontvangen ten opzichte van het begrote aantal, de publieksinkomsten zijn 54% lager uitgevallen ten opzichte van de begroting. De drie gedwongen sluitingsperiodes in 2020 en de veelvuldig gewijzigde richtlijnen en protocollen in de perioden dat het museum wel opengesteld was voor publiek, hebben een groot beroep gedaan op de flexibiliteit, de creativiteit en het doorzettingsvermogen van de organisatie. Het belang van een eenduidige koers, waarin de museale en zakelijke doelstellingen goed op elkaar zijn afgestemd, komt in een dergelijke tumultueuze periode duidelijk naar voren. De inkomsten van het Nederlands Openluchtmuseum bestaan normaal voor circa 50% uit publieksinkomsten. Deze omzet fluctueert sterk door het jaar heen en is ook afhankelijk van weersomstandigheden.

Bij de afkondiging van de coronamaatregelen in maart 2020 is in het museum een coronateam gevormd dat alle maatregelen heeft gecoördineerd en protocollen heeft opgesteld. Het museum heeft deze uitzonderlijke situatie zo goed mogelijk het hoofd geboden. In de perioden dat het museum open mocht zijn voor het publiek heeft het, binnen de vigerende protocollen, snel weten op te schalen. Toch heeft dit niet een negatief nettoresultaat uit publieksinkomsten kunnen voorkomen.

In de perioden dat het museum gesloten was voor het publiek zijn de onderhoudsactiviteiten aan de terreinen en de (museale) gebouwen opgeschaald en zijn geplande werkzaamheden naar voren gehaald. Door de afwezigheid van publiek is dit efficiënt verlopen en heeft het museum deze perioden nuttig besteed.

Er is een interne vacaturebank opgezet met tijdelijke werkzaamheden. Op die manier was het mogelijk om de medewerkers van wie de werkzaamheden door de publiekssluiting (deels) kwamen te vervallen, toch nog te kunnen inzetten. Zo zijn medewerkers uit bijvoorbeeld de horeca-afdeling ingezet op terreinonderhoud en op CC NL.

Marketing & Communicatie

Bezoekersaantallen en tevredenheid

Het Nederlands Openluchtmuseum kijkt terug op een bijzonder jaar waarin zowel de bezoekers als de medewerkers een grote mate van flexibiliteit en een positieve houding hebben laten zien. Ondanks alle aanpassingen en het feit dat het museum in december voor de derde keer werd gesloten voor het publiek, mocht het museum 308.000 bezoekers ontvangen. Met een gemiddeld rapportcijfer van 8.5 werd een bezoek aan het museum in 2020 als *zeer goed* gewaardeerd. Ter vergelijking: in 2019 met 560.000 bezoekers was het rapportcijfer gemiddeld een 8.6.

De sluiting van het museum medio maart vanwege de coronamaatregelen leidde tot nieuwe initiatieven. Er werd meer ingezet op online zichtbaarheid en content management, wat resulteerde in een hoog online engagement in de eerste helft van het jaar. De lancering van de nieuwe website in deze periode droeg daar zeker aan bij. Hiermee kunnen doelgroepen beter gesegmenteerd en gericht geïnformeerd worden.

Bij de heropening van het museum in juni 2020 was bij bezoekers nog enige voorzichtigheid te zien. Maar waar bezoekers bij de start van het seizoen afwachting waren, maakte het museum in de zomermaanden een inhaalslag qua bezoekersaantallen. Veel Nederlanders bleven tijdens de zomervakantieperiode immers in eigen land. Opvallend is dat bezoekers langer in het museum bleven, het bestedingspatroon hoger was en een behoorlijk aantal nieuwe bezoekers het museum wist te vinden.

Naamsbekendheid

De naamsbekendheid van het Nederlands Openluchtmuseum is in 2020 behoorlijk gestegen. Dit geldt zowel voor de *top-of-mind als eerste genoemd* van 6% in 2019 naar 10% in 2020. De spontane naamsbekendheid is van 16% gestegen naar 22%, evenals de geholpen naamsbekendheid, die van 68% toenam tot 69%.

Free publicity

De mediawaarde bedroeg in 2020 10,7 miljoen euro. Het is niet verwonderlijk dat media-aandacht grotendeels gerelateerd was aan de coronacrisis: van de aangekondigde sluitingen in maart, november en december tot de heropening van musea en attractieparken per 1 juni 2020 en de consequenties voor de culturele sector. Daarnaast waren er meerdere mediapijken bij Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland op momenten dat erfgoed werd bijgeschreven aan de inventarislijst. Ook kreeg de presentatie van de herijkte Canon van Nederland op 22 juni 2020 veel landelijke aandacht.

Interne communicatie

Om medewerkers op een relevante en effectieve manier te bereiken, is afgelopen jaar veel geïnvesteerd in interne communicatie. Tweemaal per week, en waar nodig vaker, werden medewerkers en vrijwilligers op de hoogte gebracht van organisatie- en corona-gerelateerde ontwikkelingen. Om de interne communicatie nog verder te professionaliseren, is daarnaast hard gewerkt aan het implementeren van intranet, dat in januari 2021 live gaat.

Publieksdiensten

Van de 308.000 bezoekers in 2020 was 92% dagbezoeker en 8% groepsbezoeker (Sales & Events/onderwijs).

Voor alle segmenten is de gemiddelde entreeprijs gestegen ten opzichte van voorgaand jaar. Dit is een positieve ontwikkeling, vooral op het vlak van reguliere tickets. Deze ontwikkeling komt voort uit de

verplichting van tijdsloten en online tickets vanaf juni 2020. Dit levert bovendien ervaring op met het spreiden van bezoekers over de dag. Ook kan het museum zo meer data verzamelen over *no show* en de invloed van het weer. Inmiddels worden deze ervaringscijfers ook meegewogen in de inrichting van tijdsloten om hiermee *yield management* toe te passen: het aanbieden van het optimale aantal producten aan het juiste aantal klanten tegen de beste prijs.

De bezoekers van het Openluchtmuseum staan centraal. Ook in de bedrijfsvoering gaat er veel aandacht naar hen uit. Dit wordt gewaardeerd: uit het bezoekersonderzoek, dat ook in 2020 is uitgevoerd, blijkt dat de bezoekers de gastvrijheid en publieksdiensten zoals de Entree en de tram bijzonder hoog waarderen. Natuurlijk er is ook ruimte voor verbetering.

Retail

De museumwinkel en de bakkerijwinkel zijn erg in trek bij de museumbezoeker. De aanpassingen in het assortiment, diversiteit in aanbod en waar mogelijk aansluiting op het museale aanbod waren in 2020 speerpunten. Vooral de zelf vervaardigde ambachtsproducten en producten onder eigen label zijn hardlopers. Dit geldt in het bijzonder voor het assortiment bieren uit de eigen brouwerij, dat afgelopen jaar ook verkrijgbaar was op kleine fles in een cadeauverpakking. Het assortiment in de bakkerij met takkenbosoven is verder uitgebreid en de presentatie in de bakkerij heeft meer aandacht gekregen. Dit heeft geresulteerd in hogere gemiddelde bestedingen in de bakkerij en de museumwinkel.

Door de restricties rondom reizen en binnenlands toerisme vielen de gemiddelde bestedingen van bezoekers vooral in de zomermaanden juni tot en met augustus hoger uit dan begroot en verwacht.

Horeca

Het was ook voor horeca een bewogen jaar. Een jaar van meerdere gezichten - van volledig open, open met beperkte capaciteit, geopend voor *to go* tot volledige sluiting, alle scenario's zijn uitgevoerd. Al met al dus een enerverende periode, maar ook een periode vol onduidelijkheid over de ontwikkeling van de coronamaatregelen. Die onduidelijkheid liet zich voelen in de afdeling: er was onrust en onzekerheid. Een groot deel van het jaar stond in het teken van werkzaamheden bedenken voor de medewerkers met contracturen. Met als doel het personeel betrekken, gemotiveerd houden en nuttig inzetten.

Positief is dat tijdens de perioden dat het museum open was, de besteding fors hoger lag; gemiddeld 5 euro per bezoeker ten opzichte van 4,50 euro in 2019. Tijdens de perioden van sluiting is vooral aan kostenreductie gewerkt, onder andere voorraadbeheersing en *waste* beperking hadden de aandacht. Tevens zijn online trainingen aangeboden en achterstallige werkzaamheden opgepakt.

Sales & Events

De vooruitzichten aan het begin van 2020 waren bijzonder goed. In het eerste kwartaal is het buitengebied voor de nieuwe eventlocatie *Loods Goes* heringericht. Het terrein is deels verhard en er is een duidelijke structuur in paden en looproutes aangebracht om beter aan te sluiten op de omliggende gebieden. Het idee om dit terrein, centraal in het museum, samen met *Loods Goes*, te ontsluiten voor gezelschappen tot 2000 personen, sprak erg aan. Helaas heeft het museum deze plannen nog niet kunnen uitvoeren, maar de reacties op de nieuwe inrichting van het terrein zijn enthousiast.

De events in 2020 vonden vrijwel allemaal op kleine schaal en met inachtneming van de maatregelen plaats. Dit heeft erin geresulteerd dat er slechts circa 20% van de jaaromzet is gerealiseerd. De plannen voor 2020 – en vooral die voor de zakelijke groepen - worden doorgeschoven naar 2021, met

waar nodig enige aanpassing. De beschikbare buitenruimte zal daarbij een nog belangrijkere rol spelen dan voorheen.

Development

De focus van de afdeling Development lag in 2020 op intensief contact onderhouden met de bestaande relaties van het museum: fondsen, sponsors en particulieren. Vanwege de coronacrisis gebeurde dit vooral digitaal.

Daarnaast heeft de afdeling Development het activiteitenplan 2021-2024 uitgewerkt, waarin het beleid voor de komende jaren is geformuleerd. Ook heeft de afdeling fondsen geworven voor een aantal nieuwe projecten van het museum.

CBF

Het Nederlands Openluchtmuseum is een Erkend Goed Doel. Dat betekent dat het museum voldoet aan strenge kwaliteitseisen. Toezichthouder CBF controleert dit.

BankGiro Loterij

Het museum is verheugd dat de BankGiro Loterij in 2020 het vijfjarige partnership heeft verlengd. In 2020 heeft het Nederlands Openluchtmuseum van de BankGiro Loterij een bijdrage van 500.000 euro mogen ontvangen. Bovendien verwacht het museum 385.000 euro te ontvangen via *geormerkt werven*: bij deelname aan de BankGiro Loterij gaat 45% van de maandelijkse lotprijs naar het museum. In 2020 heeft het Openluchtmuseum een extra bijdrage ontvangen van 750.000 euro voor het project *Makerlab - In de Maak*.

Fondsen en stichtingen

Het Nederlands Openluchtmuseum is dankbaar voor de steun van diverse fondsen en stichtingen in 2020. Dankzij deze bijdragen kan het museum bijzondere netwerkactiviteiten, tentoonstellingen en educatieve projecten realiseren.

Het Mondriaan Fonds heeft in 2020 het Canonnetwerk ondersteund met een bedrag van 48.200 euro.

Het ministerie van OCW kende in 2020 een bijdrage van 100.000 euro toe aan de tentoonstelling *Canon anno 2020* en een bijdrage van 500.000 euro aan de *Canoncampagne voor jongeren*.

Het Fonds voor Cultuurparticipatie droeg 100.000 euro bij aan de *Maand van de Geschiedenis* én maakte bekend de *Maand van de Geschiedenis* in 2021-2024 jaarlijks met 85.000 euro te blijven ondersteunen.

Provincie Gelderland steunde met 100.000 euro het themajaar *Ontmoet mij* in het Openluchtmuseum.

Van de Janivo Stichting heeft het museum in 2020 een bijdrage van 20.000 euro ontvangen voor het project *Canon van Nederland educatie online*.

De inclusiviteitstraining voor nieuwe vrijwillige rondleiders in het museum werd ondersteund door Erfgoed Gelderland (binnen de regeling *Ieders Museum*) en door het VSBfonds.

De M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting heeft in 2020 aan het Canonnetwerk bijgedragen.

Bedrijven

Zeer erkentelijk is het Nederlands Openluchtmuseum de bedrijven die in 2020 aan het museum verbonden waren. Sponsors leveren een belangrijke bijdrage aan de financiering van het museum en worden meerdere keren per jaar uitgenodigd voor bijzondere netwerk- en inspiratiebijeenkomsten.

Vanwege de coronacrisis werd de jaarlijkse bedrijvenbijeenkomst, die in het voorjaar van 2020 gepland stond, uitgesteld tot september 2020. Op deze bijeenkomst werden de partners van het museum rondgeleid door de nieuwe tentoonstellingen en op de hoogte gebracht van toekomstige

projecten. Overige contactmomenten met de bedrijfspartners vonden in 2020 digitaal plaats. Het museum dankt de partners voor hun flexibiliteit in deze uitdagende omstandigheden. Nieuwe partner van het museum in 2020 was Accent Automatisering. Het museum is verheugd dat Teijin Aramid en Nationale Nederlanden hebben besloten het partnerschap te verlengen. Met hulp van Rijkswaterstaat is in 2020 een vernieuwde presentatie in de Watersnoodwoning in het museum mogelijk gemaakt. Met zorginstelling Pleyade heeft het museum de samenwerking rond een nieuw reminiſcentieproject, het *Huis van Herinnering*, verder verkend. In samenwerking met hoofdpartner DHL is de presentatie in de Van Gend & Loos loods in het museum geactualiseerd.

Particulieren

Het museum is trots op de betrokkenheid van de particuliere gevers, onder wie de leden van De 12 Provinciën, de Donateurs en de Vrienden van het Nederlands Openluchtmuseum.

Eind 2019 besloot de Vereniging Vrienden van het Nederlands Openluchtmuseum zich als zelfstandig rechtsorgaan op te heffen en het resterende vermogen te schenken aan de Stichting Nederlands Openluchtmuseum. De vereniging is in 2020 ontbonden en het resterende vermogen van 750.000 euro komt ten goede aan drie nieuwe presentaties in het museum: *Makerlab - In de Maak* (opening 2021), *Italiaanse ijssalon Venezia* (opening 2021) en *Onderduikhuis Warnsveld* (verwachte opening 2022).

Dankzij een particuliere schenking heeft het museum in 2020 een impuls kunnen geven aan de zichtbaarheid van immaterieel erfgoedgemeenschappen in Nederland. Vanzelfsprekend werkt het Nederlands Openluchtmuseum hiervoor nauw samen met het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland.

De educatieve activiteiten van het museum worden ruimhartig ondersteund door particuliere schenkers. Hierdoor is het museum in de gelegenheid geweest om nieuwe educatieve programma's te ontwikkelen en extra museumdocenten in te zetten.

Organisatie

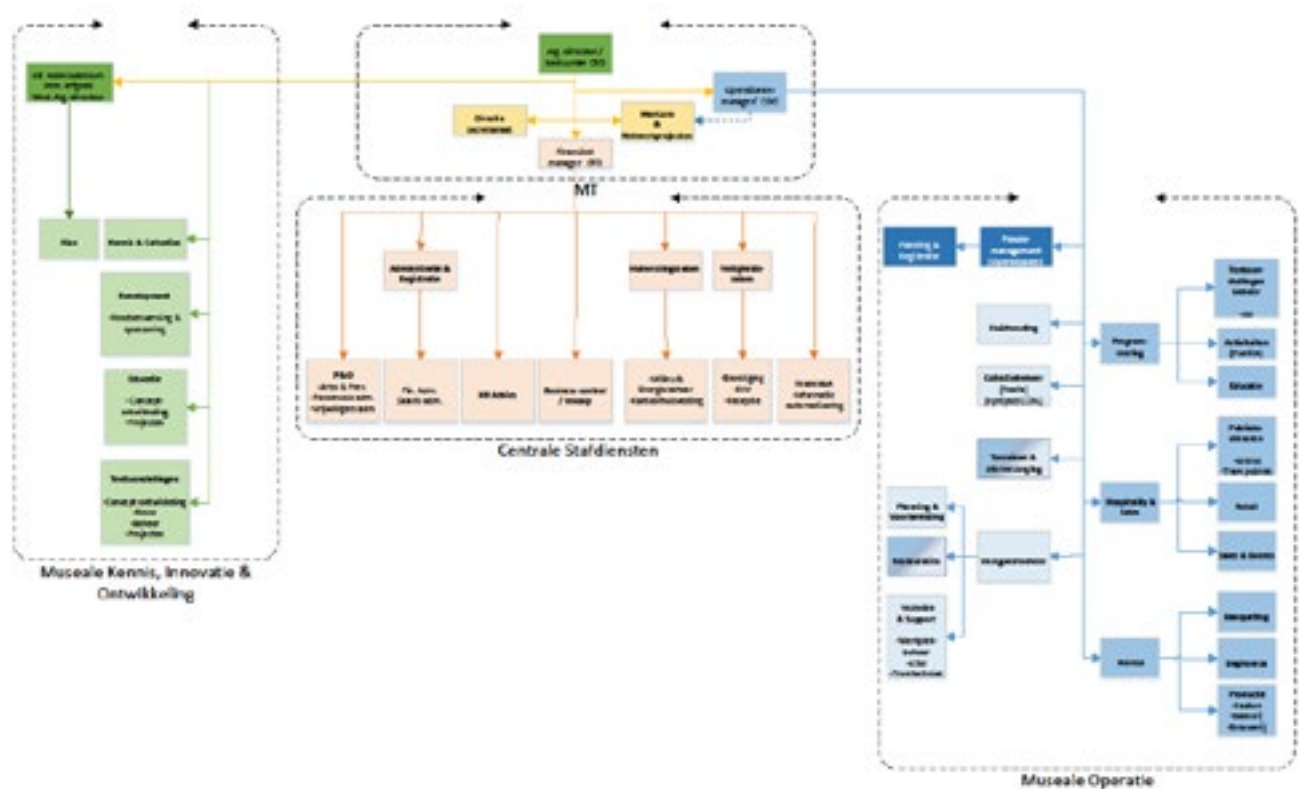
Per 1 januari 2020 is een organisatiewijziging doorgevoerd, waarbij de sectoren zijn opgedeeld in drie organisatie-eenheden. In de nieuwe structuur is de operationele verantwoordelijkheid op het niveau van afdelingshoofden belegd. Dit komt de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid en het cultureel ondernemerschap ten goede.

Belangrijk onderdeel van deze ontwikkeling vormde het uitgevoerde medewerkersonderzoek. Dit resulteerde uiteindelijk in een nieuwe structuur waarbij één managementlaag uit de organisatie verdween, splitsing tussen ontwikkeling en uitvoering werd aangebracht en dienend leiderschap en het doorontwikkelen van projectmatig werken belangrijke pijlers vormen.

Het doel van de voorgenomen aanpassingen is te komen tot een slagvaardige organisatie met een gezond toekomstperspectief, die op de juiste wijze invulling geeft aan de nieuwe (aangehouden) museumdefinitie. Dit wordt gerealiseerd door een betrokken organisatie, met verantwoordelijkheden op de juiste plaats. Een minder hiërarchisch geleide organisatie, met meer ruimte voor vak-volwassen professionals.

De gewenste verandering wordt niet alleen bereikt met een aanpassing van de organisatiestructuur. Het gaat vooral om de manier waarop met elkaar wordt omgegaan in het werk: de manier waarop we samenwerken. Daarvoor zal veel aandacht zijn.

Organogram

Milieubeleid

Het Nederlands Openluchtmuseum is voortdurend op zoek naar manieren om te verduurzamen. Voor de jaren 2022/2023 (gas en elektra) en voor 2024 (gas) heeft het Museum Collectief – een samenwerkingsverband met Paleis Het Loo en Kröller-Müller Museum - de energie ingekocht. Voor 2021 was al eerder ingekocht. Er is gekozen voor groene stroom uit Europese wind. Het elektriciteitsverbruik blijft de afgelopen jaren gestaag stijgen. Ook het gasverbruik is gestegen. Het waterverbruik is reëel met een kleine daling. Er is onderzoek uitgevoerd naar de energietransitie. Hieruit is een energiebeleid voor de komende jaren voortgevloeid. In 2020 zijn de voorbereidingen getroffen voor de ontwikkeling van het milieu- en duurzaamheidsbeleid voor de beleidsperiode 2021-2024.

In 2020 zijn diverse projecten opgestart. Een daarvan is het opstellen van een Stooknotitie, waardoor er tijdens het Winterprogramma verantwoord gestookt wordt volgens het stookalert van het RIVM. Ook is een akkoord bereikt over de gebruikersvergunning van een aantal gebouwen in het Openluchtmuseum. Er is een omgevingsvergunning verleend voor aanpassingen aan de picknickplaats in het museum. Er zijn twee kapvergunningen aangevraagd voor zowel Tiel als bij het Openluchtmuseum.

Voor de evenementen in 2020 is in verband met de coronacrisis geen vergunning verleend. Wel is er een omgevingsvergunning verleend voor de winterprogrammering om tijdelijk tenten te plaatsen op het terrein.

De hoeveelheid afvoer van afvalstoffen nam toe, terwijl er beduidend minder bezoekers waren in vergelijking met vorig jaar. Deze toename betrof voornamelijk bouw- en sloopafval en hout.

Het museum heeft het proces voor de toekomstige projecten, die zonder stikstofemissie moeten worden gebouwd, opgestart. De ontwikkeling van deelgebied Veld is verder vormgegeven: er zijn verschillende onderzoeken uitgevoerd, waaronder onderzoek naar de bodem, archeologie, explosieven en grondbalans. Het voorlopig ontwerp voor deelgebied Veld is gereed.

Het museum is in 2019 onderscheiden met het duurzaamheidskeurmerk *Green Key Goud*. In 2020 is een duurzaamheidsprotocol opgesteld voor het inkoopproces. Ook is er een nieuwe intentieverklaring *Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen* vastgesteld. Deze op 25 augustus 2020 vastgestelde intentieverklaring wordt de komende jaren verder vormgegeven.

Rijkshuisvestingsstelsel

De bekostigingssystematiek van het nieuwe Rijkshuisvestingsstelsel wordt sinds 2017 toegepast. Door verschil van inzicht zijn de nieuwe huurcontracten met het Rijksvastgoedbedrijf in 2018 niet ondertekend. In december 2019 heeft het RVB nieuwe huurcontracten opgesteld en de claim *achterstallig onderhoud* van het Openluchtmuseum gehonoreerd en bevestigd. Het ministerie van OCW heeft hierin een actieve rol gespeeld. De huurcontracten zijn op 24 februari 2020 ondertekend en de nog openstaande facturen zijn in 2020 door het museum voldaan. Het bedrag van de claim *achterstallig onderhoud* ad 334.248 euro is in december 2020 van het RVB ontvangen. Dit project is hiermee afgerond.

In 2020 is aan de Dienstgebouwen van het Rijksvastgoedbedrijf dagelijks en groot onderhoud uitgevoerd. Bovendien is er technisch onderhoud gepleegd en zijn er inspecties geweest voor de brand- en beveiligingsinstallaties. Ook zijn er storingen opgelost. Het klein onderhoud wordt intern uitgevoerd door de afdeling Techniek van het Openluchtmuseum. Het overige onderhoud en de vervangingen worden verricht door extern gecontracteerde onderhoudspartijen en aannemers. Het huidige meerjarig onderhouds- en investeringsplan is opgesteld in 2015 en is eind 2019/begin 2020 geactualiseerd. Op 27 februari 2020 is het naar het ministerie van OCW gestuurd, conform de regeling *beheer rijkscollectie en museale goederen*. Volgens deze regeling dient het museum ieder vier jaar een onafhankelijke bouwkundige inspectie van de gebouwen te laten uitvoeren en het actuele rapport hiervan in te dienen bij het ministerie van OCW. Dit project is hiermee afgerond.

Het nieuwe Rijkshuisvestingsstelsel voor musea, dat per 1 januari 2017 is ingegaan, zal begin 2021 worden geëvalueerd door het ministerie van OCW. Het tekort aan ontvangen gebruiksvergoedingsbijdrage van OCW vanaf 1 januari 2017 zal deel uitmaken van deze evaluatie. Dit dossier ligt ook bij het ministerie van OCW. Het Nederlands Openluchtmuseum neemt zitting in de Klankbordgroep van het ministerie van OCW ter voorbereiding en nadere uitwerking van de evaluatie van dit stelsel.

Het Openluchtmuseum gaat begin 2021 deelnemen aan het verduurzamingsproject *Inventarisatie Duurzaamheid Musea*. Dit project is geïnitieerd door de Museumvereniging en het ministerie van OCW.

Depotgebouwen

Medio 2020 is CC NL opgeleverd. De verhuizing van de collectie van het Openluchtmuseum, wat in een vijftal fasen gebeurt, is direct na de oplevering in volle omvang en voortvarend van start gegaan. Naar verwachting zal dit verhuisproject medio 2021 afgerond zijn. Als gevolg hiervan zijn de huurovereenkomsten van de huidige depotgebouwen in Tiel en Schaarsbergen in juni 2020 opgezegd bij het Rijksvastgoedbedrijf. In verband met een opzegtermijn van twaalf maanden eindigen de huurovereenkomsten per juni 2021. Dit is bevestigd door het Rijksvastgoedbedrijf.

De collectieverhuizing van depot Tiel (fase 1) naar CC NL is inmiddels afgerond. Het Rijksvastgoedbedrijf is in samenwerking met het Openluchtmuseum gestart met de verkoop van het gebouw in Tiel. Ook is begonnen met de verhuizing van depot Schaarsbergen (fase 2) naar CC NL. Dit verhuisproject zal naar verwachting in maart 2021 afgerond zijn.

In overleg met het Rijksvastgoedbedrijf wordt de regeling *kosten bij vertrek* van de depots in Tiel en Schaarsbergen uitgewerkt. Daarmee worden ook de gevolgen voor het Openluchtmuseum in kaart gebracht. De kosten van vertrek op basis van de werkelijke kosten bedragen voor het depot Tiel 254.345 euro. Voor het depot Schaarsbergen (rijksmonument, Tweede Wereldoorlog bunker) is overeenkomstig het voorbeeld in de huurovereenkomst de verwachting dat de verkoop op basis van werkelijke kosten 136.810 euro oplevert. Hierbij geldt als disclaimer de vraag of het complex enige opbrengst zal hebben. In het boekjaar 2020 zijn de kosten van vertrek voor depot Tiel voorzichtigshalve genomen ten laste van de nog te besteden huisvestingssubsidie.

MeerJarenOnderhoudsPlan (MJOP)

In 2019 heeft het Nederlands Openluchtmuseum besloten de conditie te meten van het vastgoed volgens de NEN 2767-methodiek. Hiermee wordt het MJOP definitief in het bedrijfsproces geïmplementeerd. Het gaat om 143 Museale gebouwen/objecten, 40 Dienstgebouwen Rijksvastgoedbedrijf en 21 Dienstgebouwen Nederlands Openluchtmuseum. Eind 2019/begin 2020 zijn alle gebouwen onderworpen aan een nulmeting voor dit initiële MJOP. Daarbij ging het om de complete buitenschil en aan de binnenzijde de elektrotechnische installaties (laag- en hoogspanningsinstallaties, verlichting, communicatie et cetera) en werktuigbouwkundige installaties (verwarming, luchtbehandeling en koelingsinstallaties), liften, en brand- en inbraakinstallaties. In 2020 is door corona en sluiting van het museum extra onderhoud gepleegd aan de museale gebouwen, omdat bezoekers geen hinder hadden van de werkzaamheden en de steigers. In het MJOP is het uit te voeren onderhoud, herstellen van gebreken, integrale vervangingen en revisies/modificaties aan de Dienstgebouwen RVB en de Dienstgebouwen NOM opgenomen. Het klein onderhoud is intern uitgevoerd, het gecontracteerde preventief en correctief onderhoud, het herstellen van gebreken, integrale vervangingen en revisies/modificaties door externe onderhoudspartijen en aannemers. In 2020 is het gecontracteerd preventief en correctief onderhoud en het herstellen van gebreken conform het MJOP uitgevoerd. De integrale vervangingen en revisies/modificaties zijn in afwijking van het MJOP niet volledig uitgevoerd. In november 2020 is het MJOP geactualiseerd voor de jaren 2021 tot en met 2035. De niet uitgevoerde integrale vervangingen en revisies/modificaties in 2020 zijn doorgeschoven naar 2021 en volgende jaren. Het actuele MJOP voor de jaren 2021 tot en met 2035 is ingediend bij het ministerie van OCW als bijlage bij het activiteitenplan 2021-2024.

Financiële resultaten en exploitatie

Exploitatieresultaat

Het exploitatieresultaat over 2020 is uitgekomen op 2.714.037 euro. Dit is voor onttrekking en dotatie aan bestemmingsfondsen en -reserves. Sinds 2020 gelden enkele wijzigingen in het *Handboek verantwoording subsidies BIS 2017-2020*. De belangrijkste wijziging is de afschaffing van de verplichting om een bestemmingsfonds te vormen. Het museum heeft deze systematiek in het jaar 2020 nog niet toegepast voor de bestemmingsfondsen KIEN en de Herijdingscommissie Canon van Nederland. Per ultimo boekjaar 2020 is het saldo 3.315 euro van het bestemmingsfonds Herijdingscommissie Canon van Nederland overgeheveld naar de algemene reserve. Deze werkzaamheden zijn afgerond in 2020. Het saldo van 447.564 euro uit het bestemmingsfonds KIEN is overgeheveld naar een bestemmingsreserve KIEN. Dit saldo blijft zo beschikbaar voor de activiteiten van KIEN, waarvoor we deze subsidie ontvangen hebben.

Na alle mutaties in de bestemmingsfondsen en reserves blijft er een positief resultaat over van 2.736.842 euro. Dit resultaat wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

Het exploitatieresultaat is positiever dan begroot. De belangrijkste oorzaak is de aanvullende subsidie vanuit het eerste extra steunpakket van OCW van 4.989.400 euro. Daarnaast heeft het museum recht op de *Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW) 1.0* en 3.1. De NOW 1.0 betreft de periode maart tot en met mei 2020 en de NOW 3.1 de periode november 2020 tot en met januari 2021. Voor beide perioden is het omzetverlies van het museum meer dan 20%. Vanaf 1 juni was de zomerperiode qua bezoekersaantallen en publieksinkomsten vergelijkbaar met 2019. Vandaar dat het museum over de periode juni tot en met oktober 2020 geen recht heeft op de NOW 2.0. Van de NOW 3.1 is twee derde deel toegerekend aan het boekjaar 2020. In totaal heeft het museum in 2020 recht op 708.000 euro aan NOW, 433.000 euro heeft betrekking op NOW 1.0 en 275.000 euro op NOW 3.1.

De publieksinkomsten blijven met 5.448.582 euro fors achter ten opzichte van de begroting. In totaal zijn er ruim 260.000 minder bezoekers geweest dan begroot. Om het hoofd boven water te houden, is er kritisch gekeken naar de kosten en zijn over de hele breedte kostenbesparingen gerealiseerd. De lasten 2020 zijn daardoor aanzienlijk lager dan begroot, met uitzondering van de ICT-kosten. Deze stegen fors als gevolg van het thuiswerken, implementatie van een Intranet en diverse aanpassingen in de IT-infrastructuur. Daarnaast is het museum vanwege de coronamaatregelen geconfronteerd met extra kosten voor de veiligheid van onze medewerkers en bezoekers.

Door de kostenbesparingen en de aanvullende subsidie vanuit het extra steunpakket van OCW en de NOW 1.0 en 3.1 schrijft het museum nog zwarte cijfers. Zonder de extra steun had het museum een verlies gerealiseerd van ongeveer 3 miljoen euro. Een groot gedeelte (2.736.842 euro) van de extra subsidie is in 2020 gedoteerd aan de algemene reserve. Met deze reserve kan het museum de gevolgen van corona in het boekjaar 2021 en volgende jaren opvangen.

Het Nederlands Openluchtmuseum heeft 34,3% eigen inkomsten weten te genereren ten opzichte van 65,7% structurele en aanvullende subsidies van OCW.

Financiële positie

Liquiditeit

De liquiditeiten bedragen per ultimo 2020 ongeveer 14 miljoen euro. Deze liquiditeiten zijn grotendeels bestemd voor bestemmingsreserves en vooruit ontvangen bedragen, en geormerkt voor activiteiten/onderhanden projecten, toekomstig groot onderhoud volgens het meerjarenonderhoudsplan en investeringen in de Rijksvastgoedgebouwen. Dit betekent dat de vrij

beschikbare liquiditeiten van ongeveer 4 miljoen euro voor de exploitatie van het museum, het doen van (vervangings)investeringen en de aflossing van de lening op de middellange termijn, beperkter zijn dan het huidige saldo van 14 miljoen euro. Het Openluchtmuseum is zich bewust van deze situatie en liquiditeitsmanagement heeft daarom ook de volle aandacht.

Solvabiliteit/weerstandsvermogen

In 2020 is zowel de solvabiliteit als het weerstandsvermogen toegenomen. De belangrijkste oorzaak is het positieve exploitatieresultaat over 2020, wat voornamelijk een gevolg is van de aanvullende subsidie vanuit het eerste steunpakket van OCW. In november 2020 hebben we een sluitende begroting 2021 samengesteld. Deze begroting is sluitend dankzij een toezegging van OCW voor extra aanvullende steun vanuit het tweede steunpakket van bijna 2,9 miljoen euro. Het museum verwacht de toevoeging aan de algemene reserve van 2,7 miljoen euro uit 2020 in 2021 en mogelijk in 2022 nodig te hebben. Daarmee zullen de solvabiliteit en het weerstandsvermogen weer dalen. Voor de ratio's met de financiële positie van 2020 en 2019 verwijzen wij naar onderstaand overzicht.

Ratio's conform verantwoording OCW

Financiële positie en ratio's

EUR x 1.000

31-12-2020 31-12-2019

Activa

Vaste activa	11.256	12.540
Vorraden	238	184
Vorderingen	1.246	1.773
Liquide middelen	14.185	7.712
Vlottende activa	15.669	9.669
Totale activa	26.925	22.209

Eigen vermogen	6.103	3.389
Voorzieningen	1.869	2.022
Langlopende schulden	11.102	10.173
Kortlopende schulden	7.851	6.625
Totale passiva	26.925	22.209

Totale baten	25.348	25.551
---------------------	---------------	---------------

Ratio's

Liquideiteit (Vlottende activa - Voorraden / Kortlopende schulden)	2,0	1,4
Solvabiliteit (Eigen vermogen / Totaal vermogen)	22,7%	15,3%
Weerstandsvermogen (Eigen vermogen / Totale baten)	24,1%	13,3%

Risico's en onzekerheden

Continuïteit

De realisatie van de *Canon van Nederland* in 2017 heeft een forse impact gehad op de exploitatie van het Nederlands Openluchtmuseum, zowel organisatorisch als financieel. Met de komst van de *Canon van Nederland*, het *Canon Netwerk*, *Entoen.nu* en de *Maand van de Geschiedenis* speelt het Openluchtmuseum een prominente rol in Nederland. Voor de Canon is door het ministerie van OCW een aanvullende subsidie toegekend. De overige bovenstaande activiteiten worden grotendeels uit de exploitatie van het museum gefinancierd.

De opening van de Canon heeft niet geleid tot hogere bezoekersaantallen. Het is een verbreding van de activiteiten van het museum, dat nu zowel een buitenmuseum als een binnenmuseum heeft. Dit betekent dat er vooral buiten de hoogseizoenen kansen voor verdere groei liggen. De *Canon van Nederland* is voor 10 miljoen euro gefinancierd door het ministerie van Financiën via *schatkistbankieren*. Het ministerie van OCW staat garant voor deze lening. De aflossing vindt lineair plaats in tien jaarlijkse termijnen. Tot en met 2020 is er 3 miljoen euro afgelost. De jaarlijkse aflossing van 1 miljoen euro tot en met 2027 voor de Canon heeft een behoorlijk negatieve impact op de liquiditeitspositie.

Zoals vermeld bij de financiële positie, zijn de solvabiliteit en het weerstandsvermogen in 2020 gestegen ten opzichte van 2019. Naar verwachting zal het museum de komende jaren de gevormde algemene reserve van 2,7 miljoen euro gebruiken. Hierdoor zal de solvabiliteit weer dalen. Vanaf 2022 stabiliseren het weerstandsvermogen en de solvabiliteit vermoedelijk. Dit betekent dat het oude niveau wordt genaderd, en de buffer dan niet hoog is. Maandelijks worden de financiële resultaten en de ratio's gemonitord, waar mogelijk wordt er bijgestuurd of worden er beslissingen genomen om het weerstandsvermogen op peil te houden.

De verantwoording is opgesteld op basis van een continuïteitsveronderstelling. Door de coronamaatregelen was het museum in 2020 meerdere keren gesloten. De directe gevolgen daarvan worden continu gemonitord. Er zijn en worden maatregelen genomen om primaire bedrijfsprocessen - veiligheid van medewerkers, collectie en gebouw - te continueren. Medewerkers werken grotendeels thuis. Het onderhoud aan gebouwen en terreinen gaat door, evenals de verzorging van de dieren. Ook blijft de beveiliging actief om het park te beheren. De financiële gevolgen betreffen voornamelijk gederfde publieksinkomsten. Er wordt continu gezocht naar kostenbesparingen, om zo de continuïteit te waarborgen. Aanvragen voor de *Tijdelijke noodmaatregel overbrugging voor werkbehoud* (NOW) zijn en worden ingediend.

Het Nederlands Openluchtmuseum is door het ministerie van OCW aangeduid als museum van vitaal belang. Daarom heeft het museum voor 2020 uit het eerste steunpakket een aanvullende subsidie van bijna 5 miljoen euro van OCW ontvangen. Ook in het tweede steunpakket is het museum opgenomen met een aanvullende subsidie van bijna 2,9 miljoen euro.

Voor het vaststellen van de structurele subsidies voor de jaren 2021–2024 heeft het museum een activiteitenplan en een meerjarenbegroting 2021-2024 ingediend. Deze vormen de basis voor de *Erfgoedwet* om de ambtshalve verleende structurele subsidiebeschikkingen voor publieksactiviteiten, collectiebeheer en huisvesting vast te stellen. Het museum heeft deze beschikkingen in september 2020 van het ministerie van OCW ontvangen. Hiermee staan de structurele subsidiebedragen voor 2021-2024 vast. Ook ontvangt het museum een structurele subsidiebijdrage voor het CollectieCentrum Nederland van 500.000 euro.

Voor collectiebeheer ontvangt het museum te weinig financiële middelen. Het museum besteedt structureel meer dan de desbetreffende subsidie toelaat. Deze discrepantie is bij het ministerie van OCW voorgelegd, maar heeft voor de komende vier jaar niet geleid tot extra structurele subsidies.

In de meerjarenbegroting gaat het museum ervan uit in 2022 weer hetzelfde aantal bezoekers te ontvangen als voor corona. Voor de jaren 2021 tot en met 2024 is er een sluitende meerjarenbegroting. De gevolgen van corona zijn echter onzeker, deze zijn niet te voorspellen. De verwachting is dat het museum in 2021 en mogelijk in 2022 de gevormde algemene reserve uit 2020 moet aanspreken om de verliezen vanwege corona op te vangen.

Concluderend stelt het museum dat de continuïteit voor de komende jaren gewaarborgd is. Wel zijn er de geschetste onzekerheden, maar deze zijn op dit moment goed te managen. Als de gevolgen van corona langer blijven aanhouden dan nu voorzien, worden er naar verwachting extra bijdrages vanuit het ministerie van OCW toegekend.

Risicomanagement

Het beheer van de huisvesting en van de cultuurgooederen in het kader van de Erfgoedwet brengt risico's en onzekerheden met zich mee. Brand en storm vormen de belangrijkste risico's voor de gebouwen. Voor beide is een verzekering afgesloten, waarvan de premies in 2020 zijn gestegen en blijven stijgen. Daarnaast worden de gevolgen van de pandemie continu gemanaged. Ook het Nederlands Openluchtmuseum wordt steeds digitaler, zowel voor de interne organisatie als voor bezoekers. Hierdoor wordt het risico op cybercriminaliteit groter voor het museum. Het museum is zich bewust van het risico en anticipeert hier preventief op. De acties die het museum neemt en gaat nemen, lopen uiteen van awareness creëren en trainingsprogramma's inzetten binnen de organisatie, ontwikkelen en toepassen van beleid, tot aan het (laten) beveiligen van systemen en toepassen van nieuwe beveiligingstechnieken. Online wordt in samenwerking met de webdeveloper ervoor gezorgd dat de kans op online bedreigingen zoals DDoS-aanvallen worden beperkt.

Informatie over onderzoek en ontwikkeling

Werkzaamheden op het gebied van onderzoek en ontwikkeling worden niet uitgevoerd bij het Openluchtmuseum.

Culturele Codes

Code Diversiteit & Inclusie

Het Nederlands Openluchtmuseum is een museum van en voor iedereen. Het museum onderschrijft de *Code Diversiteit & Inclusie*. Vanuit de vier P's - personeel, publiek, programma en partners – werkt het museum in de hele organisatie aan diversiteit en inclusie.

Door werknemers met uiteenlopende achtergronden te betrekken, kunnen steeds meer mensen zich herkennen in de organisatie. Bovendien kan het museum zo cultureel sensitiever werken. Ook in de verhalen die verteld worden en de presentaties die getoond worden, heeft het museum in toenemende mate aandacht voor meerstemmigheid. Dit gebeurt in samenwerking met een veelheid aan partners. Hierdoor zorgt het museum dat een breed en nieuw publiek zich aangesproken en welkom voelt.

In 2020 is een *nulmeting* uitgevoerd om de positie van het museum op het gebied van diversiteit en inclusie te bepalen. Onderzoeksbureau Labyrint heeft in het Openluchtmuseum onder alle betaalde en vrijwillige medewerkers en een aantal focusgroepen een online enquête uitgezet over diversiteit en inclusie. De uitkomsten van de enquête toonden dat de perceptie van diversiteit en inclusie verschilt. Een gezamenlijk startpunt, waarbij de begrippen *diversiteit* en *inclusie* gedefinieerd worden, blijkt van groot belang. Het merendeel van de deelnemende medewerkers en vrijwilligers ervaart de organisatiecultuur op het gebied van diversiteit en inclusie als positief. Mensen voelen zich welkom, kunnen zichzelf zijn en durven standpunten te uiten. Er is sprake van een klimaat van betrokkenheid, respect en verbinding, waarin de meeste respondenten zich gewaardeerd en gerespecteerd voelen. Dit is de basis voor verandering. Het overgrote deel van de medewerkers vindt het van belang dat het museum diversiteit- en inclusiebeleid ontwikkelt. Daarnaast is er behoefte aan opleiding en training over de vier P's. Onder de respondenten bestaan uiteenlopende opvattingen over de rol die het Nederlands Openluchtmuseum heeft ten opzichte van diversiteit en inclusie.

Het museum is aan de slag gegaan met de aanbevelingen van Labyrint. In september 2020 is een werkgroep *Diversiteit & Inclusie* gevormd, die het diversiteits- en inclusiviteitsbeleid gaat formuleren. Het hoofd Educatie & Ontwikkeling is de aanjager van deze werkgroep. In 2021 wordt de werkgroep uitgebreid met mensen uit de hele organisatie en gaat het gesprek starten over verschillende vormen van inclusie, het onderzoeken van blinde vlekken en het delen van inspiratie. Dit gebeurt onder meer met interne communicatie, workshops voor leidinggevers en medewerkers door een ervaren partij op het gebied van diversiteit en inclusie, en begeleiding bij gesprekken binnen afdelingen en teams.

In 2020 is het museum gestart met een divers en inclusief trainingstraject voor nieuwe vrijwillige rondleiders. Bij de werving zijn de vacaturetekst en de procedure aangepast om kandidaten met uiteenlopende culturele achtergronden te bereiken. Het trainingstraject is deels verzorgd door gastsprekers met expertise over meerstemmigheid. De rondleiders leren een open houding aan te nemen tegenover bezoekers. Zij stimuleren interactie, stellen vragen, delen persoonlijke verhalen en presenteren de geschiedenis vanuit meerdere perspectieven.

Fair Practice Code

Het Nederlands Openluchtmuseum onderschrijft de *Fair Practice Code* en vindt goed opdrachtgeverschap en werkgeverschap van groot belang. Het museum wil een betrouwbare, veilige en prettige werkgever zijn, en streeft een werkomgeving na waarin leren en ontwikkelen voor medewerkers en vrijwilligers centraal staat.

Het museum betaalt medewerkers, betaald en vrijwillig, structureel en eerlijk. De arbeidsvoorwaarden zijn gedefinieerd in de CAO. Alle functies binnen het museum zijn beschreven en vastgelegd in het functiehuis, gewogen en ingedeeld in functieschalen. Een goed functionerend systeem van functionerings- en beoordelingsgesprekken geeft het personeelsbeleid een stevige basis. Er is transparantie over functies en bijbehorende salarisschalen en de methodiek die hoort bij periodieke verhogingen.

De vrijwilligers van het Nederlands Openluchtmuseum maken een substantieel deel uit van het totale medewerkersbestand. Zij voeren niet alleen vrijwilligerstaken uit, maar brengen ook kennis en ervaring in. Vanzelfsprekend is het vrijwilligersbeleid goed geregeld. Vrijwilligers hebben een functie die anders is dan de functie van medewerkers: vrijwilligers hebben eigen voorwaarden, vastgelegd in het vrijwilligershandboek, en ontvangen een passende vergoeding.

Een sterke focus op dienend leiderschap, personeelsontwikkeling, samenwerking, communicatie- en overlegstructuur en (project/proces)eigenaarschap wordt verder vormgegeven binnen het personeelsbeleid 2021-2024. Opleidingsbehoeften worden in kaart gebracht, waarbij het museum streeft naar een duurzame inzetbaarheid van de medewerkers, nu en in de toekomst.

Het museum biedt een veilige en gezonde werkomgeving. In 2021 zal het museum een opvolging geven aan de Risico-Inventarisatie & -Evaluatie, meerdere preventiemedewerkers opleiden en een sterke focus hebben op het verlagen van het ziekteverzuim. Regelingen die te maken hebben met een veilige en gezonde werkomgeving, zoals het arbobeleid, regeling *ongewenste omgangsvormen*, en de vertrouwenspersoon, worden waar nodig aangescherpt. Ook de *Klokkenluidersregeling*/het vertrouwenspersoon beleid wordt verder vormgegeven. In 2021 wordt deel twee van het medewerkerstevredenheidsonderzoek uitgevoerd.

Governance Code Cultuur

Met ingang van 1 januari 2019 is de Governance Code Cultuur 2019 (verder de Code) van kracht: 'Acht principes Governance Code Cultuur 2019', met ieder een aantal aanbevelingen. Voor de principes geldt 'pas toe en leg uit', voor de aanbevelingen 'pas toe of leg uit'. In deze paragraaf licht het Nederlands Openluchtmuseum toe hoe het de principes toepast. Voor de aanbevelingen geldt dat het Nederlands Openluchtmuseum eraan voldoet, tenzij wordt toegelicht waarom dit niet het geval is.

1. De organisatie realiseert haar maatschappelijke doelstelling door culturele waarde te creëren, over te dragen en/of te bewaren.

- Het Nederlands Openluchtmuseum geeft materieel en immaterieel erfgoed door aan toekomstige generaties.
- Het museum bewaart en verzamelt verhalen, tradities, gebouwen en objecten over het dagelijks leven. Met levendige presentaties maakt het museum geschiedenis relevant voor nu en morgen. Zo draagt het museum bij aan verbinding in de samenleving.
- Het Nederlands Openluchtmuseum in Arnhem toont de geschiedenis van het dagelijks leven aan de hand van authentieke gebouwen, voorwerpen, gewoonten, vaardigheden en ware verhalen. In het museum ervaren bezoekers het verleden met al hun zintuigen; het prikkelen van hoofd, hart en handen zit in het DNA. De levendige en interactieve manier van presenteren maakt geschiedenis toegankelijk voor een groot en breed publiek. Dat maakt het museum een aantrekkelijke bestemming voor een leuk dagje uit. Het stimuleren van de dialoog tussen bezoekers en het delen van ervaringen onderscheidt het Nederlands Openluchtmuseum van veel andere musea.

- Het Nederlands Openluchtmuseum presenteert sinds 2017 de interactieve Canonpresentatie en beheert de educatieve website www.canonvannederland.nl. De Canon toont vijftig vensters met belangrijke gebeurtenissen, personen en voorwerpen die Nederland hebben gemaakt tot wat het nu is.
- Het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland maakt onderdeel uit van het museum en ondersteunt erfgoedgemeenschappen in het Koninkrijk der Nederlanden in de borging van hun immaterieel erfgoed. Erfgoedgemeenschappen vinden in het Nederlands Openluchtmuseum een plek en podium voor onderzoek en experiment.
- Het Nederlands Openluchtmuseum is een netwerkorganisatie. Het museum vormt het hart van het groeiende landelijke Canonnetwerk. Daarnaast organiseert het jaarlijks de Maand van de Geschiedenis. Het Nederlands Openluchtmuseum is tevens actief in vele (inter)nationale netwerken van musea, erfgoedgemeenschappen en -instanties. Dat zorgt voor een groot bereik, veel uitwisseling en samenwerking. In de regio bekleedt het Nederlands Openluchtmuseum een maatschappelijk relevante positie, onder andere door samenwerkingen aan te gaan met lokale en regionale partners

2. De organisatie past de principes van de Code toe en licht toe hoe zij dat heeft gedaan ('pas toe én leg uit'). De organisatie volgt de aanbevelingen op en wijkt daar alleen gemotiveerd van af ('pas toe óf leg uit').

- Het Nederlands Openluchtmuseum past de principes van de Code toe en licht in dit overzicht toe hoe hieraan invulling wordt gegeven. De aanbevelingen worden toegepast, tenzij in dit overzicht anders wordt gemeld.

3. Bestuurders en toezichthouders zijn onafhankelijk en handelen integer. Zij zijn alert op belangenverstrengeling, vermijden ongewenste belangenverstrengeling en gaan op een transparante en zorgvuldige wijze om met tegenstrijdige belangen.

- Dit principe en de aanbevelingen zijn vastgelegd in de Statuten en Reglementen. (Neven)-functies worden bij het aangaan besproken in de vergaderingen van Raad van Toezicht en Directie. Eenmaal per jaar wordt het overzicht van (neven)functies besproken door de Raad van Toezicht en de directie. Wanneer zich een mogelijke ongewenste belangenverstrengeling voordoet, wordt dit besproken en er wordt melding van gemaakt in het Bericht van de Raad van Toezicht, dat onderdeel is van het jaarverslag.
- In het verslagjaar zijn er geen meldingen geweest van (mogelijke) belangenverstrengeling of (potentieel) tegenstrijdig belang.

4. Bestuurders en toezichthouders zijn zich bewust van hun eigen rol en de onderlinge verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden en handelen daarnaar.

- De governancestructuur wordt periodiek besproken om vast te stellen of deze nog passend is. De rollen van leden van de Raad van Toezicht en de directie komen daarbij ook aan de orde, evenals de onderlinge verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden, en de vraag of deze in de praktijk wordt nagevolgd.
- Het principe is een onderdeel van de jaarlijkse zelfevaluatie van de Raad van Toezicht.
- De rollen, taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van Raad van Toezicht en directie zijn in de Statuten en Reglementen vastgelegd.

5. Het bestuur is verantwoordelijk voor de algemene en dagelijkse leiding, het functioneren en de resultaten van de organisatie.

- De directie is belast met de algemene en dagelijkse leiding van de organisatie van het Nederlands Openluchtmuseum. Ze is verantwoordelijk voor het functioneren en de resultaten van de

organisatie en legt daarover verantwoording af aan de Raad van Toezicht. De aanbevelingen van dit principe zijn vastgelegd in de Statuten, de Reglementen en overige beleidsrichtlijnen.

6. Het bestuur gaat zorgvuldig en verantwoord om met de mensen en de middelen van de organisatie.

- Het Nederlands Openluchtmuseum wil een goed werkgever zijn en voert een sociaal personeelsbeleid. Het Nederlands Openluchtmuseum heeft de uitwerking van dit principe vastgelegd in een aantal documenten (P&O; arbobeleid, preventiemedewerker, regeling ongewenste omgangsvormen, vertrouwenspersoon, vrijwilligersbeleid etc.).
- Een zorgvuldige omgang met de middelen is uitgangspunt. Het Nederlands Openluchtmuseum heeft regels voor inkoop en aanbesteding en legt verantwoording af aan de verschaffers van de middelen: het ministerie van OCW (via de jaarlijkse Verantwoording); het publiek (via het Jaarverslag dat op de website wordt gepubliceerd); externe financiers, zoals sponsors, fondsen, schenkers (op diverse manieren, afhankelijk van de afspraken met de financiers).

7. De raad van toezicht voert zijn toezichthoudende, adviserende en werkgeversrol op een professionele en onafhankelijke wijze uit.

- De leden van de Raad van Toezicht voldoen aan de eisen zoals die in de profielschets voor de Raad van Toezicht worden omschreven.
- In de Statuten is expliciet vastgelegd dat de Raad van Toezicht bij het vervullen van zijn functie rekening dient te houden met de bijzondere maatschappelijke verantwoordelijkheid van het Nederlands Openluchtmuseum.
- De Raad van Toezicht heeft een Financiële Commissie ingesteld. Haar taak is om de bespreking van financiële onderwerpen in de vergaderingen met de directie voor de Raad van Toezicht voor te bereiden. De Raad van Toezicht als geheel blijft verantwoordelijk voor besluiten over financiële aangelegenheden. Daarnaast heeft de Raad van Toezicht een Commissie Benoeming, Beoordeling en beloning. Haar taak heeft een voorbereidende en adviserende taak voor de Raad van Toezicht betreffende het te voeren bezoldigingsbeleid voor de directeur-bestuurder, welk beleid ter vaststelling aan de Raad van Toezicht als geheel zal worden voorgelegd.
- De aanbevelingen van dit principe worden toegepast en ze zijn vastgelegd in Statuten en Reglementen.

8. De raad van toezicht is verantwoordelijk voor zijn samenstelling en waarborgt daarbij deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid.

- De Raad van Toezicht heeft een profielschets opgesteld waarin wordt aangegeven aan welke eisen leden van de Raad moeten voldoen en welke kennis, deskundigheid en ervaring in de Raad vertegenwoordigd moeten zijn. In zijn samenstelling waarborgt de Raad diversiteit, met aandacht voor leeftijd, culturele afkomst en geslacht. Bij de samenstelling wordt rekening gehouden met een zo groot mogelijke spreiding, zowel geografisch en maatschappelijk als wat deskundigheden betreft. Tenminste één lid van de Raad heeft een binding met Gelderland/Oost-Nederland.
- De aanbevelingen van dit principe zijn in de Statuten en Reglementen vastgelegd.

Directie

De Raad van Toezicht heeft in 2018 het besluit genomen om het éénhoofdig directeur-/bestuurderschap te handhaven. Voor de nevenfuncties van de directeur-bestuurder wordt verwezen naar bijlage 4.

Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht geeft in het Bericht van de Raad van Toezicht inzicht in de wijze waarop in 2020 uitvoering is gegeven aan de taken. Voor de samenstelling van de Raad van Toezicht wordt verwezen naar de paragraaf *Samenstelling van de Raad van Toezicht* en naar bijlage 4. In bijlage 4 staan de (neven)functies van de leden en het rooster van aftreden. In bijlage 5 staat de profielschets van de leden van de Raad van Toezicht.

Beloningsbeleid

Het Nederlands Openluchtmuseum valt onder de *Wet normering topinkomens* (WNT). In de jaarrekening zijn de gegevens vermeld die op grond van de WNT moeten worden gerapporteerd. De leden van de Raad van Toezicht ontvangen geen bezoldiging voor het lidmaatschap. Kosten die voor het uitoefenen van de functie zijn gemaakt, kunnen op declaratiebasis worden vergoed.

Toekomst en vooruitblik 2021

De komende jaren blijft het museum programmeren rondom jaarthema's. Dit levert actuele programmering op in het museumpark en een jaarlijkse wisseltentoonstelling in de expositieruimte Wagenhal.

Zo ligt in 2021 de focus op de herwaardering van ambachten. In dit kader opent het museum de tijdelijke tentoonstelling *Makers in beeld*. Hier presenteert onder andere het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland het resultaat van de AmbachtenLabs: een samenwerkingsproject tussen ambachtsmensen en kunstenaars.

Het museum opent in 2021 bovendien twee nieuwe locaties. In juni wordt ijssalon Venezia gerealiseerd in het pand Krommenie in de Zaanse buurt. Venezia is de eerste Italiaanse ijssalon in Nederland. In oktober opent het museum een prachtige nieuwe werkplaats waar bezoekers de komende jaren zelf aan de slag kunnen met ambachten.

Het Openluchtmuseum heeft voortdurend aandacht voor vernieuwing én kwaliteitsverbetering. Zo wordt in 2021 de presentatie in stoomzuivelfabriek Freia hernieuwd. Ook de Van Gend & Loos loods en de Watersnoodwoning krijgen een upgrade.

In 2021 viert het Openluchtmuseum tevens het jubileum van de tram die 25 jaar in het museum rijdt. De presentatie in de tramremise wordt vernieuwd en krijgt een levendigere invulling. Daarnaast worden er feestelijke activiteiten in de publieksprogrammering opgenomen.

Voorlopig verwacht het Openluchtmuseum nog geen aanpassingen aan het huidige organisatiemodel. De invloed van toekomstige ontwikkelingen na de coronapandemie op het businessmodel wordt nauwlettend in de gaten gehouden.

Begroting 2021

De uitgangspunten van de begroting 2021 zijn:

- 450.000 bezoekers
- Gelijkblijvende entreprijs
- Gewijzigde openingstijden voor de maanden februari, maart en november met aangepaste tarieven en geen programmering, enkel Canonbezoek en wandelpark
- Kostendekkend

- De formatie conform september 2020 met de noodzakelijke vacatures en vervangingen vanwege pensionering.

Met de bezoekersaantallen van 450.000 was de begroting van 2021 verliesgevend, maar in de kamerbrief van 16 november 2020 werd het tweede steunpakket vanuit OCW voor de culturele sector bekend gemaakt voor de eerste helft van 2021. Conform de uitgangspunten betekent dit voor het Nederlands Openluchtmuseum een aanvullende subsidie van bijna 2,9 miljoen euro. Met deze extra steun heeft het museum een kostendekkende begroting voor 2021. Op 4 februari 2021 heeft het museum het besluit aanvullende subsidie tweede steunpakket van OCW ontvangen.

Voor de begrote omzet van 27,3 miljoen euro (incl. aanvullende subsidie) en het resultaat 2021 is het museum afhankelijk van de bezoekersaantallen. De coronamaatregelen en het weerbeeld spelen daarbij een belangrijke factor voor het Openluchtmuseum. De verwachte directe inkomsten voor 2021 bedragen 9,2 miljoen euro en zijn hoger dan de 6,5 miljoen in 2020, maar aanzienlijk lager dan de 11,3 miljoen in 2019. Het aantal medewerkers in de begroting 2021 betreft 330. Voor de financiering van projecten is het museum, gezien onze liquiditeitspositie, ook afhankelijk van fondsen en sponsoring. Zonder dekkingsplan kunnen wij (nieuwe) projecten niet uitvoeren. De nieuwe publiekspresentaties *In de Maak* en *Venezia* in 2021 zijn volledig gedekt met financiering.

De voorgenomen investeringen betreffen voor 2021 in totaal 1.678.000, bestaande uit:

- 500.000 euro voor de infra en het bouwrijp maken van de noordrand voor het deelgebied Veld
- 500.000 euro voor de vervanging van alle beamers in de Canonpresentatie en overige presentaties
- 380.000 euro investeringen in de verbouwing van de Hanekamp, speeltuin en het nieuwe werken in het administratiekantoor
- 125.000 euro voor de slagbomen bij de parkeerplaats en de poortjes bij de entree
- 123.000 euro vervangingsinvesteringen
- 50.000 euro voor de investering in ICT-middelen en inventaris voor het nieuwe werken.

De sluitende begroting 2021 is in november 2020 opgesteld en vastgesteld in december 2020 met de kennis van toen. In de begroting van 2021 werd er nog uitgegaan van een winteropenstelling tot en met 17 januari 2021. Vanwege de coronamaatregelen was het museum gesloten. Vanaf 18 januari 2021 tot en met 19 februari 2021 zou het museum sowieso gesloten zijn en vanaf 20 februari tot en met 26 maart 2021 geopend zijn als wandelpark. Vanaf 27 maart 2021 start ons zomerseizoen. De financiële effecten van de huidige lockdown op de begroting 2021 zijn hierdoor tot op heden marginaal, omdat dit grotendeels het laagseizoen betreft. De negatieve effecten worden opgevangen door kostenbesparingen en de generieke steunmaatregelen NOW 3.1 betrekking op de periode januari 2021 en de aan te vragen NOW 4 voor de periode februari tot en met april 2021. De kans is op dit moment aanwezig dat het museum eind maart 2021 open mag.

Zoals beschreven bij *Continuïteit* heeft het museum voor 1 december 2020 het activiteitenplan 2021-2024 met een meerjarenbegroting en actueel MJOP 2021-2035 ingediend. Op 16 december 2020 is de bevestiging van OCW ontvangen dat het museum aan haar verplichting heeft voldaan. Dit betekent een structurele subsidietoekenning voor de komende vier jaar. De onzekerheden rondom corona blijven aanwezig, maar door de toegekende aanvullende subsidies voor 2020 en 2021 heeft het museum extra solvabiliteit en liquiditeit tot zijn beschikking om deze op te vangen. Financieel gezien blijft de jaarlijkse aflossing van 1 miljoen euro drukken op de liquiditeitspositie. Naar verwachting zijn de bezoekersaantallen in 2022 weer op het niveau van voor de coronapandemie. Met dat

bezoekersaantal is de begroting sluitend. Het museum zal dit continu blijven volgen en waar nodig maatregelen nemen om tot een sluitende begroting te komen.

Het jaar 2020 was in alles een bijzonder, onzeker en onvoorspelbaar jaar voor het museum. De coronamaatregelen, de meerdere sluitingen van het museum en het thuiswerken heeft veel gevraagd van de medewerkers, vrijwilligers en bezoekers van het museum. De financiële gevolgen van de gederfde publieksinkomsten heeft het museum opgevangen met kostenbesparingen, generieke steunmaatregelen NOW en aanvullende steun vanuit OCW. Hierdoor heeft het museum een positief resultaat wat is toegevoegd aan de algemene reserves en kan dit gebruikt worden voor de gevolgen van corona in 2021 en volgende jaren.

Rest mij alle medewerkers, vrijwilligers en iedereen die het museum een warm hart toedraagt te danken voor zijn of haar inzet, vertrouwen en flexibiliteit in dit bijzondere jaar. Ondanks alles gaan we met vertrouwen de toekomst tegemoet.

Arnhem, 19 maart 2021

Was getekend,

Mr. B. Eenkhoorn
Directeur-bestuurder

Bericht van de Raad van Toezicht

Samenstelling

Statutair kan de Raad uit maximaal negen leden bestaan. Dit jaar zijn twee leden gestopt aan het eind van de tweede termijn, mevrouw M. van Haaren-Koopman en de heer O. Bijster. Zij waren niet meer herbenoembaar. Op 12 juni zijn twee nieuwe leden benoemd, mevrouw Y. Cegerek en mevrouw R.P. Hoytink-Roubos. Op 10 december 2020 zijn twee nieuwe leden benoemd, mevrouw E. van Eupen en mevrouw Y. van der Zee.

Wijze van functioneren

De Raad heeft in het verslagjaar regelmatig formeel en informeel overleg gevoerd met de directeur-bestuurder. De Raad heeft viermaal vergaderd met de directeur en is daarnaast door de directeur schriftelijk geraadpleegd en geïnformeerd. Tussentijds hielden de voorzitter en de directeur regulier overleg.

De Raad kent een vaste Financiële Commissie. Deze bestond in 2019 uit de heer drs. E.M. Robbe (voorzitter) en mevrouw M.H.H. Van Haaren-Koopman (tot 27-05-2020). Sinds 12 juni 2020 is mevrouw R.P. Hoytink-Roubos lid van de Financiële Commissie. Deze commissie is viermaal bijeengewees in aanwezigheid van de directeur en de financieel manager. De commissie heeft de directeur ondersteund, zowel inhoudelijk als ter voorbereiding van te agenderen financiële onderwerpen. De commissie heeft wederom een actieve rol gespeeld bij het versterken van de financiële afdeling van het museum. De commissie functioneert op basis van een eerder vastgesteld reglement.

De Raad onderschrijft de principes en *best practice*-bepalingen van de *Governance Code Cultuur* en de governance-bepalingen van het *reglement CBF-keur*. Deze bepalingen zijn overgenomen in de statuten van de stichting, het *Reglement Raad van Toezicht*, het *Reglement Financiële Commissie*, het *Reglement Benoeming, Beoordeling en Beloning*, het *Directiereglement* en in de jaarverslaggeving. De *Regeling melden vermoeden van misstanden* is ook op de leden van de Raad van toepassing. De Raad handelt volgens het in 2019 vastgestelde *Reglement Raad van Toezicht* en voldoet aan het profiel van de Raad.

Werkgeversfunctie

De Raad van Toezicht is de werkgever van de directeur-bestuurder. Dit was het gehele jaar de heer mr. B. Eenkhoorn. In december 2020 hebben de voorzitter en mevrouw J.G. Stam (Remuneratie-commissie) een regulier functioneringsgesprek met de directeur-bestuurder gevoerd.

Toezicht

De jaarrekening en jaarstukken 2020 van het museum zijn door de Financiële Commissie in detail besproken en door de voltallige Raad goedgekeurd. De begroting van de stichting voor 2021 is eveneens besproken en goedgekeurd.

Belangrijke ontwikkelingen zijn regelmatig met de directeur besproken. Daartoe behoorden dit jaar natuurlijk alle ontwikkelingen rondom de coronapandemie en de gevolgen daarvan voor het museum. Dankzij kwartaalrapportages van de directie bleef de Raad op de hoogte van de algemene gang van zaken in het museum. Voor het overige stond de Raad de directie regelmatig met raad en daad bij in de standpuntbepaling over actuele onderwerpen die op de agenda van het museum stonden.

Tweemaal per jaar is er een artikel 24 WOR-vergadering. Eenmaal per jaar is mevrouw J.G. Stam, lid van de Raad van Toezicht, daarbij aanwezig. Dit jaar is zij bij beide vergaderingen aanwezig geweest.

De Raad ziet dat het jaar 2020 voor het grootste deel beïnvloed werd door de coronapandemie. De gevolgen voor het museum waren fors en ingrijpend. Dankzij de steun van het Rijk kon het museum het gemis van enkele honderdduizenden bezoekers financieel overleven. De in december 2020 opnieuw strengere lockdown-bepalingen zullen ongetwijfeld ook in 2021 een negatieve invloed hebben op het aantal bezoekers en hun bestedingen in het museum. Opnieuw zal, ook gezien de zeer beperkte reserves van het museum, steun van het Rijk nodig zijn om het voortbestaan van het museum veilig te stellen.

De Raad is verheugd dat de organisatie zich in deze periode verder heeft geprofessionaliseerd en ontwikkeld. De werkzaamheden rond het nieuwe activiteitenplan 2021-2024 zijn onverminderd doorgegaan en hebben geresulteerd in een mooie en weloverwogen visie en missie en nieuwe plannen voor de komende jaren.

De Raad spreekt haar enorme waardering uit voor de grote betrokkenheid, het doorzettingsvermogen en de flexibiliteit van medewerkers en vrijwilligers, juist in deze voor iedereen ook persoonlijk zware tijd. Een woord van dank ook aan de partners, fondsen en sponsors voor hun belangrijke bijdragen.

Arnhem, 19 maart 2021

Prof. dr. P. Schnabel
Voorzitter Raad van Toezicht

Bericht van de Ondernemingsraad (OR)

De Ondernemingsraad in 2020 – van start in coronatijd

Op de valreep van 2019 is er een nieuwe OR benoemd, pal nadat de reorganisatie op hoofdlijnen voltooid was en de vorige OR daarover een gedegen advies had uitgebracht. Als nieuwe OR hoopten we daardoor in rustig vaarwater te kunnen beginnen; voor vijf van de zeven leden was het de eerste termijn. In januari hebben we een tweedaagse training gevolgd, waarbij ons de belangrijkste kneepjes van het OR-vak zijn bijgebracht.

En toen schoffelde corona de wereld, het land en ook ons museum plotsklaps flink onderuit. Er werd door het MT een crisisteam ingesteld, dat nauw contact onderhield met de OR. Zo hebben we meegelezen met en meegedacht over de talrijke protocollen die zijn ontwikkeld om na de eerste lockdown weer open te kunnen. Dat geldt ook voor de situatie in aanloop naar de tweede lockdown, die helaas onze Winteropenstelling tot twee weken heeft beperkt. Hoewel corona op tal van vlakken enorm ingrijpend is geweest voor zowel de organisatie als onze achterban, noteren we met dankbaarheid dat er vooralsnog geen noodzaak was voor nieuwe ingrepen in de personele organisatie.

De OR constateert met blijdschap dat de laatste reorganisatie haar vruchten begint af te werpen. Nog lang niet alles gaat vlekkeloos en vooral de invoering van *dienend leiderschap* blijkt een leerproces. Maar de werksfeer is over het algemeen goed en collegiaal, veel lijntjes zijn korter geworden, en er is meer ruimte aan het ontstaan voor de werknemers als vak-volwassen professionals. Corona was in dat opzicht een uitstekende test-case voor de slagkracht en efficiëntie van onze organisatie, die onder hoge druk een uitstekend en goedbezocht zomerprogramma heeft geproduceerd.

Het contact tussen OR en bestuurder is wederzijds open en vertrouwelijk als het kan, en direct en eerlijk als het moet. Dat was in dit bijzondere jaar voor ons als nieuwe OR mooi om te zien gebeuren. We hopen dat we over 2021 net zo'n positief jaarbericht zullen kunnen schrijven.

De OR is advies gevraagd over:

- Afronding adviesaanvraag fase 2 en toetsingskader OR
- Adviesaanvraag vervallen functie procesmanager
- Adviesaanvraag naamswijziging afdeling Huishouding

De OR is om instemming gevraagd over:

- Regeling projectleidersvergoeding
- Reiskostenregeling
- Zomeravonden programmering
- Verlenging zomeropenstelling tot en met 1 november 2020

De OR heeft initiatiefvoorstellen ingediend voor:

- Advies ARBO en preventiemedewerker
- Eindtijden horeca
- Vervolg initiatiefvoorstel Arbo & Preventie

De OR heeft verder:

- Vier bulletins uitgegeven
- Twee achterbanbijeenkomsten georganiseerd (eind augustus)

De OR heeft iedere zes weken een overlegvergadering met de directeur. Tweemaal per jaar is er een artikel 24 vergadering. Bij beide vergaderingen was mevrouw J.G. Stam, lid van de Raad van Toezicht, aanwezig.

Arnhem, 19 maart 2021

De Ondernemingsraad,

H. Slings, voorzitter

J. Fecken, vicevoorzitter

M. Peters, secretaris

H. Bastiaanse

W. van Eekeren

R. van Silfhout

P. Vastbinder

Prestatieverantwoording

Model III – Activiteiten & bereik Musea

	2020		Activiteitenplan 2017 - 2020		2019	
	Aantal Tentoonstel- lingen	Aantal Bezoek	Aantal Tentoonstel- lingen	Aantal Bezoek	Aantal Tentoonstel- lingen	Aantal Bezoek
TENTOONSTELLINGEN						
1 Tijdelijke tentoonstellingen	2		2		2	
Totaal bezoeken (2+3+4+5)		308.020		630.000		559.910
2 Reguliere bezoeken		301.822		594.000		519.536
3 Bezoeken po		4.016		21.000		22.427
4 Bezoeken vo		1.757		15.000		16.582
5 Bezoeken mbo/ho		425				1.365
Specificatie van bezoeken totaal		308.020		630.000		559.910
6 Gratis bezoeken		16.371		43.000		31.151
7 Betaalde bezoeken		291.649		587.000		528.759
Overige bezoeken		2.084.787		1.750.000		1.717.796
8 Bezoeken website totaal		1.281.611		1.000.000		1.031.842
9 Aantal unieke bezoekers website		803.176		750.000		685.954
OVERIGE ACTIVITEITEN	Aantal activiteiten	Aantal deelnemers	Aantal activiteiten	Aantal deelnemers	Aantal activiteiten	Aantal deelnemers
10 Schoolgebonden activiteiten:	26	6.198	27	36.000	27	40.374
11 waarvan po	19	4.016		21.000	19	22.427
12 waarvan vo	7	1.757		15.000	8	16.582
13 waarvan mbo/ho		425		-		1.365,00
14 Openbare activiteiten	35		17		33	
15 Totaal overige activiteiten (10+14)	61	6.198	44	36.000	60	40.374

Jaarrekening

Balans per 31 december 2020

(na voorgestelde resultaatbestemming)

	2020		2019	
	EUR	EUR	EUR	EUR
ACTIVA				
Materiele vaste activa	11.256.032		12.540.171	
Totale vaste activa		11.256.032		12.540.171
Voorraden	237.799		184.108	
Vorderingen	1.246.527		1.772.207	
Liquide middelen	14.184.806		7.712.351	
Totale vlottende activa		15.669.132		9.668.666
TOTALE ACTIVA		26.925.164		22.208.837
PASSIVA				
Algemene reserve	5.655.446		2.915.289	
Bestemmingsreserves	447.564		-	
Bestemmingsfondsen	-		473.684	
Totale Eigen Vermogen		6.103.010		3.388.973
Voorziening jubileum uitkeringen	130.310		127.380	
Voorziening groot onderhoud	1.358.831		1.264.605	
Voorziening organisatieontwikkeling	380.000		630.000	
Totale Voorzieningen		1.869.141		2.021.985
Lening Ministerie van Financiën	6.000.000		7.000.000	
Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW	5.102.377		3.172.877	
Totale Langlopende schulden		11.102.377		10.172.877
Schulden aan leveranciers	1.006.922		1.992.291	
Kortlopend deel langlopende schuld	1.000.000		1.000.000	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	371.369		426.102	
Schulden uit hoofde van pensioenen	111.226		74.329	
Onderhanden projecten	3.220.211		1.565.603	
Vooruitontvangen bedragen	24.333		48.667	
Overige schulden	2.063.749		1.499.956	
Overlopende passiva	52.826		18.054	
Totale Kortlopende schulden		7.850.636		6.625.002
TOTALE PASSIVA		26.925.164		22.208.837

Categoriale exploitatierekening 2020

	2020 EUR	Begroting EUR	2019 EUR
Baten:			
Eigen inkomsten			
Publieksinkomsten binnenland:	6.051.361	11.499.943	10.716.966
<i>Kaartverkoop</i>	3.111.381	5.284.143	5.195.779
<i>Overige publieksinkomsten</i>	2.939.980	6.215.800	5.521.187
Publieksinkomsten buitenland	-	-	-
Totaal Publieksinkomsten	6.051.361	11.499.943	10.716.966
Sponsorinkomsten	481.965	512.057	533.127
Overige directe inkomsten	16.039	23.000	41.998
Totaal overige directe inkomsten	498.004	535.057	575.125
Totaal Directe inkomsten	6.549.365	12.035.000	11.292.091
Indirecte inkomsten	-	-	-
Private middelen - particulieren incl. vriendenverenigingen	156.684	172.000	168.206
Private middelen - bedrijven	451	-	73.071
Private middelen - private fondsen	111.789	125.000	260.110
Private middelen - goede doelen loterijen	304.019	383.000	658.867
Totaal bijdragen uit private middelen	572.943	680.000	1.160.254
Totaal eigen inkomsten	7.122.308	12.715.000	12.452.345
Subsidies			
Totaal structureel OCW	11.672.291	11.802.000	11.636.224
<i>OCW: Regeling specifiek cultuurbeleid (publieksactiviteiten)</i>	6.400.521	6.370.000	6.210.854
<i>OCW: Erfgoedwet onderdeel huisvesting</i>	2.010.248	2.192.000	2.260.497
<i>OCW: Erfgoedwet onderdeel collectiebeheer</i>	3.261.522	3.240.000	3.164.873
Totaal structureel Provincie	-	-	-
Totaal structureel Gemeente	-	-	-
Totaal structureel publieke subsidie overig	-	-	-
Totale structurele subsidies	11.672.291	11.802.000	11.636.224
Incidentele publieke subsidies	6.552.903	1.263.000	1.462.657
Totaal subsidies	18.225.194	13.065.000	13.098.881
TOTALE BATEN	25.347.502	25.780.000	25.551.226

Categoriale exploitatierekening 2020 (vervolg)

Lasten:	2020 EUR	Begroting EUR	2019 EUR
Personeelslasten	11.947.287	13.487.999	13.602.016
Huisvestingslasten	3.023.272	3.533.000	3.155.704
Afschrijvingen	1.200.630	1.293.000	1.215.554
Aankopen	21.377	20.000	8.711
Overige lasten	6.411.775	7.706.501	8.376.528
TOTALE LASTEN	22.604.341	26.040.500	26.358.513
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	2.743.161	-260.500	-807.287
Saldo rentebaten/-lasten	-29.124	-28.000	-31.414
Bijzondere baten/ - lasten	-	-	-
Mutaties Aankoopfonds	-	-	-
EXPLOITATIERESULTAAT	2.714.037	-288.500	-838.701

PERSONEEL EN VRIJWILLIGERS	2020		Begroting		2019	
	EUR	fte	EUR	fte	EUR	fte
<i>Specificatie personeelslasten</i>						
Waarvan vast contract	9.724.302	183	9.148.490	167	9.560.195	179
Waarvan tijdelijk contract	2.061.363	58	3.242.510	59	2.492.766	63
Waarvan inhuur	1.092.932		1.340.000		1.278.917	
Personeelslasten totaal	12.878.597	241	13.731.000	226	13.331.878	242
<i>Vrijwilligers</i>		aantal		aantal		aantal
Vrijwilligers: fte		37		80		74
Vrijwilligers: personen		286		350		349

Resultaatbestemming

	2020 EUR	Begroting EUR	2019 EUR
Exploitatieresultaat	2.714.037	-288.500	-838.701
Mutatie bestemmingsreserves			
Dotatie bestemmingsreserve KIEN	-447.564	-	-
Subtotaal mutatie bestemmingsreserves	-447.564	-	-
Mutatie bestemmingsfondsen			
Onttrekking bestemmingsfonds Veiligheid	-	-	162.884
Onttrekking bestemmingsfonds TV gelden	-	-	168.431
Onttrekking KIEN	440.372	318.500	42.582
Onttrekking Herijking CANON	33.312	-	-
Dotatie bestemmingsfonds Herijking CANON	-	-	-33.312
Subtotaal mutatie bestemmingsfondsen	473.684	318.500	340.585
Exploitatieresultaat als basis voor bepalen 'niet bestede OCW subsidie'	2.740.157	30.000	-498.116
Onttrekking bestemmingsfonds OCW	-	-	357.444
Dotatie/onttrekking Algemene reserve	-2.740.157	-30.000	140.672
Subtotaal dotaties bestemmingsfonds OCW, bestemmingsreserve en algemene reserve	-2.740.157	-30.000	498.116
Totaal resultaatbestemming	-2.714.037	288.500	838.701
Directe opbrengsten	6.549.365	12.035.000	11.292.091
Indirecte opbrengsten	-	-	-
Overige subsidies en bijdragen	7.125.846	1.943.000	2.622.911
	13.675.211	13.978.000	13.915.002
Subsidie OCW	11.672.291	11.802.000	11.636.224
	11.672.291	11.802.000	11.636.224
Totaal	25.347.502	25.780.000	25.551.226

Categoriale en Functionele exploitatierekening 2020

	2020 EUR	Publieks- activiteiten EUR	Collectie- beheer EUR	Algemeen Beheer EUR
Baten:				
Eigen inkomsten				
Publieksinkomsten binnenland:	6.051.361	6.051.361	-	-
<i>Kaartverkoop</i>	3.111.381	3.111.381	-	-
<i>Overige publieksinkomsten</i>	2.939.980	2.939.980	-	-
Publieksinkomsten buitenland	-	-	-	-
Totaal Publieksinkomsten	6.051.361	6.051.361	-	-
Sponsorinkomsten	481.965	481.965	-	-
Overige directe inkomsten	16.039	16.039	-	-
Totaal overige directe inkomsten	498.004	498.004	-	-
Totaal Directe inkomsten	6.549.365	6.549.365	-	-
Indirecte inkomsten	-	-	-	-
Private middelen - particulieren incl. vriendenverenigingen	156.684	124.404	-	32.280
Private middelen - bedrijven	451	451	-	-
Private middelen - private fondsen	111.789	109.956	1.833	-
Private middelen - goede doelen loterijen	304.019	304.019	-	-
Totaal bijdragen uit private middelen	572.943	538.830	1.833	32.280
Totaal eigen inkomsten	7.122.308	7.088.195	1.833	32.280
Subsidies				
Totaal structureel OCW	11.672.291	6.802.570	4.849.618	20.102
<i>OCW: Regeling specifiek cultuurbeleid (publieksactiviteiten)</i>	6.400.521	6.400.521	-	-
<i>OCW: Erfgoedwet onderdeel huisvesting</i>	2.010.248	402.049	1.588.096	20.102
<i>OCW: Erfgoedwet onderdeel collectiebeheer</i>	3.261.522	-	3.261.522	-
Totaal structureel Provincie	-	-	-	-
Totaal structureel Gemeente	-	-	-	-
Totaal structureel publieke subsidie overig	-	-	-	-
Totale structurele subsidies	11.672.291	6.802.570	4.849.618	20.102
Incidentele publieke subsidies	6.552.903	5.999.257	553.647	-
Totaal subsidies	18.225.194	12.801.827	5.403.265	20.102
TOTALE BATEN	25.347.502	19.890.022	5.405.098	52.382

Categoriale en Functionele exploitatierekening 2020 Vervolg

Lasten:	2020 EUR	Publieks- activiteiten EUR	Collectie- beheer EUR	Algemeen Beheer EUR
Personeelslasten	11.947.287	7.519.655	3.653.397	774.235
Huisvestingslasten	3.023.272	522.084	2.350.240	150.948
Afschrijvingen	1.200.630	975.221	-	225.409
Aankopen	21.377	-	21.377	-
Overige lasten	6.411.775	3.889.999	896.619	1.625.157
TOTALE LASTEN	22.604.341	12.906.959	6.921.633	2.775.749
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	2.743.161	6.983.063	-1.516.535	-2.723.367
Saldo rentebaten/-lasten	-29.124	-	-	-29.124
Bijzondere baten/ - lasten	-	-	-	-
Mutaties Aankoopfonds	-	-	-	-
EXPLOITATIERESULTAAT	2.714.037	6.983.063	-1.516.535	-2.752.491

Kasstroomoverzicht

	2020 EUR	2019 EUR
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Exploitatieresultaat	2.714.037	-838.701
Aanpassingen voor:		
Afschrijvingen immateriële en materiële vaste activa	1.326.388	1.348.459
Mutatie voorzieningen	-152.844	551.924
<i>Bruto-kasstroom uit operationele activiteiten</i>	<i>3.887.581</i>	<i>1.061.682</i>
Mutatie in voorraden	-53.691	16.992
Mutatie in vorderingen	525.680	639.514
Mutatie in kortlopende schulden	1.225.634	640.696
Netto-kasstroom uit operationele activiteiten	1.697.623	1.297.202
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings immateriële en materiële vaste activa	-56.101	-704.123
Desinvesteringen immateriële en materiële vaste activa	13.851	-
<i>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</i>	<i>-42.249</i>	<i>-704.123</i>
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Ontvangen nog te besteden huisvestingssubsidie OCW	1.929.500	1.615.376
Aflossing lening schatkistbankieren	-1.000.000	-1.000.000
<i>Kasstroom uit financieringsactiviteiten</i>	<i>929.500</i>	<i>615.376</i>
<i>Mutatie liquide middelen</i>	<i>6.472.455</i>	<i>2.270.137</i>
Liquide middelen begin boekjaar	7.712.351	5.442.214
Liquide middelen einde boekjaar	14.184.806	7.712.351
Mutatie liquide middelen	6.472.455	2.270.137

Toelichting behorende tot de jaarrekening 2020

Algemeen

Deze jaarrekening heeft betrekking op de per 1 januari 1991 verzelfstandigde Stichting het Nederlands Openluchtmuseum. De Stichting heeft ten doel het inrichten, in stand houden en exploiteren van het Nederlands Openluchtmuseum te Arnhem. De Stichting is gevestigd op Hoeferlaan 4 te Arnhem en is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41050671.

Ten aanzien van de museale collectie is overeengekomen dat deze juridisch eigendom blijft van het Rijk; de Stichting heeft deze in bruikleen verkregen. Bovendien heeft de Stichting een instandhoudingsverplichting ten aanzien van de museale objecten.

De Stichting ontvangt van het Rijk een subsidie voor de museale taken. Daarnaast worden inkomsten verworven door entreegelden, parkeergelden en huuropbrengsten, alsmede door de exploitatie van een winkel en overige commerciële activiteiten.

De jaarrekening is opgemaakt in Euro's.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2020, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2020.

Toegepaste standaarden

De jaarrekening is opgesteld overeenkomstig de versie van januari 2020 van het handboek verantwoording cultuursubsidies musea van het ministerie van OCW 2017-2020.

Vergelijkende cijfers

De vergelijkende cijfers 2019 zijn voor vergelijkingsdoeleinden waar nodig anders gerubriceerd.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten.

Voor zover niet anders vermeld is, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de onderneming zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen waarvan de omvang van het bedrag betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Gebruik van schattingen en oordelen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat de directie oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Materiële vaste activa

Gebouwen en terreinen

Alle museale gebouwen in gebruik bij Stichting het Nederlands Openluchtmuseum zijn juridisch eigendom van de Staat der Nederlanden en op basis hiervan niet geactiveerd. Alle overige gebouwen worden gehuurd bij het Rijksvastgoedbedrijf (RVB), de grond ten behoeve van de parkeervoorzieningen is in erfpacht verkregen van de gemeente Arnhem, de overige terreinen worden gehuurd. De gehuurde gebouwen en terreinen worden als operationele huur in de exploitatierekening verwerkt.

In enkele gebouwen heeft de Stichting zelf geïnvesteerd, deze investeringen zijn in de balans opgenomen. De verkrijgingsprijs van deze investeringen worden over de economische levensduur afgeschreven volgens de lineaire methode.

Bedrijfsinstallaties

Per 1 januari 2005 heeft het museum het economisch eigendom van de bedrijfsinstallaties om niet verkregen van het ministerie van OCW. In overeenstemming met de gemaakte afspraken tussen de Vereniging van Rijksmusea en het ministerie van OCW zoals uitgewerkt in de beschikking van 16 december 2004, dient er een waarde te worden toegekend aan deze bedrijfsinstallaties. Op basis van de door de Rijksgebouwendienst aangegeven vervangingswaarde en vervangingstermijnen heeft activering in de balans plaatsgevonden en is de economische levensduur van de verschillende installaties bepaald. De afschrijvingen worden berekend als een percentage over deze waarde volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur.

Museale gebouwen en overige museale collectie

De museale gebouwen en de overige museale collectie, welke ten tijde van de verzelfstandiging aanwezig waren, zijn niet geactiveerd. De museale gebouwen en de museale collectie zijn in bruikleen ontvangen van de Staat der Nederlanden. Kosten van onderhoud worden ten laste van de exploitatie van het museum gebracht. Kosten van aanschaffingen inzake de overige museale collectie worden rechtstreeks ten laste van het resultaat gebracht.

Parkeerterrein

De inrichting van het parkeerterrein is gewaardeerd op verkrijgingsprijs. De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de verkrijgingsprijs volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur.

Overige bedrijfsmiddelen

Inventaris en inrichting en vervoermiddelen worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs. Afschrijvingen vinden lineair plaats gebaseerd op de geschatte economische levensduur.

Bijzondere waardevermindering van materiële vaste activa

Voor materiële vaste activa wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat deze activa onderhevig zijn aan bijzondere waardeverminderingen. Als dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief geschat. De realiseerbare waarde is de hoogste van de bedrijfswaarde en de opbrengstwaarde. Als het niet mogelijk is de realiseerbare waarde te bepalen voor een individueel actief, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroom genererende eenheid waartoe het actief behoort.

Wanneer de boekwaarde van een actief of een kasstroom genererende eenheid hoger is dan de realiseerbare waarde, wordt een bijzonder waardevermindingsverlies verantwoord voor het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde.

Verder wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er enige indicatie is dat een in eerdere jaren verantwoord bijzonder waardevermindingsverlies is verminderd. Als een dergelijke indicatie aanwezig is, wordt de realiseerbare waarde van het betreffende actief of kasstroom genererende eenheid geschat.

Terugneming van een eerder verantwoord bijzonder waardevermindingsverlies vindt alleen plaats als er sprake is van een wijziging van de gehanteerde schattingen bij het bepalen van de realiseerbare waarde sinds de verantwoording van het laatste bijzonder waardevermindingsverlies. In dat geval wordt de boekwaarde van het actief (of kasstroom genererende eenheid) opgehoogd tot de geschatte realiseerbare waarde, maar niet hoger dan de boekwaarde die bepaald zou zijn (na afschrijvingen) als in voorgaande jaren geen bijzonder waardevermindingsverlies voor het actief (of kasstroom genererende eenheid) zou zijn verantwoord.

Voorraden

Deze worden gewaardeerd tegen de kostprijs onder aftrek van een noodzakelijk geachte voorziening voor incourantheid.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten investeringen in aandelen en obligaties, handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, afgeleide financiële instrumenten (derivaten), handelsschulden en overige te betalen posten. In de jaarrekening zijn de volgende categorieën financiële instrumenten opgenomen: vorderingen, geldmiddelen, kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen. Er is geen sprake van in contracten besloten afgeleide financiële instrumenten en derivaten.

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde, waarbij (dis)agio en de direct toerekenbare transactiekosten in de eerste opname worden meegenomen. Indien echter financiële instrumenten bij de vervolgwaardering worden gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de exploitatierekening, worden direct toerekenbare transactiekosten direct verwerkt in de exploitatierekening.

Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

Vorderingen

Overige vorderingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode, verminderd met bijzondere waardevermindingsverliezen.

Liquide middelen

De liquide middelen staan, voor zover niet anders vermeld, ter vrije beschikking van de Stichting.

Eigen vermogen

Algemene reserve

Dit is het gedeelte van het eigen vermogen waartoe de daartoe bevoegde organen zonder belemmering door wettelijke of statutaire bepalingen kunnen beschikken voor het doel waarvoor de organisatie is opgericht.

Bestemming van het exploitatiesaldo over het boekjaar 2020

Tot 2019 werd conform het handboek van het ministerie van OCW het exploitatiesaldo naar rato van het aandeel OCW-subsidie ten opzichte van de totale baten aan het bestemmingsfonds OCW toegevoegd of afgetrokken. Het overige deel werd gedoteerd aan de algemene reserve.

Met de inwerkingtreding van de nieuwe BIS-regeling zijn de voorschriften voor BIS-instellingen over het bestemmingsfonds OCW komen te vervallen. Besloten is om deze voorschriften effectief per direct af te schaffen, dus reeds tijdens de huidige subsidieperiode.

Voor de huidige subsidieperiode 2017-2020 zijn middelen aan het bestemmingsfonds KIEN en bestemmingsfonds Herijking Canon gedoteerd. Voor het bestemmingsfonds KIEN is eind 2020 overgeheveld naar een bestemmingsreserve KIEN. Het bestemmingsfonds Herijking Canon is eind 2020 toegevoegd aan de algemene reserve.

Daarnaast is in 2020 in verband met COVID-19 een aanvullende exploitatiesubsidie uit het steunpakket van OCW ontvangen. Deze exploitatiesubsidie is niet volledig benut in 2020 en is derhalve toegevoegd aan de algemene Reserve.

Voorzieningen

Algemeen

Een voorziening wordt in de balans opgenomen wanneer er sprake is van:

- Een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden; en
- Waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt; en
- Het waarschijnlijk is dat voor afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

Indien (een deel van) de uitgaven die noodzakelijk zijn om een voorziening af te wikkelen waarschijnlijk geheel of gedeeltelijk door een derde worden vergoed bij afwikkeling van de voorziening, wordt de vergoeding als afzonderlijk actief gepresenteerd.

Indien het effect van de tijds waarde van geld materieel is, dient de voorziening te worden gewaardeerd tegen de contante waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen.

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen.

De disconteringsvoet waartegen contant wordt gemaakt, dient een disconteringsvoet vóór belasting te zijn die zowel de actuele markttrente als de specifieke risico's met betrekking tot de verplichting weergeeft. De disconteringsvoet dient geen risico's weer te geven waarmee bij het schatten van de toekomstige uitgaven al rekening is gehouden.

Voorziening jubileumuitkeringen

De voorziening voor jubileumuitkeringen wordt gevormd voor de in de cao opgenomen rechten op toekomstige jubileumuitkeringen. De voorziening betreft de contante waarde van de in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. De berekening is gebaseerd op gedane toezeggingen, blijf kans en leeftijd.

Voorziening groot onderhoud

Het museum heeft drie soorten gebouwen, namelijk Dienstgebouwen RVB, Dienstgebouwen NOM en Museale gebouwen/objecten (onroerende rijkscollectie). In 2019 heeft het Nederlands Openluchtmuseum besloten de conditie te meten van haar vastgoed volgens de NEN 2767-methodiek. Begin 2020 zijn alle gebouwen - de complete buitenschil en aan de binnenzijde de elektrotechnische- (E = laag- en hoog spanning installaties, verlichting, communicatie etc.) en werktuigbouwkundige installaties (W = verwarming, luchtbehandeling en koelingsinstallaties), liften, en brand- en inbraakinstallatie - onderworpen aan een nulmeting voor een initieel meerjarenonderhoudsplan (MJOP). De werkzaamheden zijn uitgevoerd door een onafhankelijk extern bedrijf.

Dienstgebouwen Rijksvastgoedbedrijf (RVB) en Dienstgebouwen NOM

De voorziening groot onderhoud voor de Dienstgebouwen RVB en de Dienstgebouwen NOM is gebaseerd op het MJOP voor de jaren 2018 tot en met 2032. In het MJOP is het uit te voeren onderhoud, herstellen van gebreken, integrale vervangingen en revisies/modificaties aan de Dienstgebouwen RVB en de Dienstgebouwen NOM opgenomen. In het MJOP is gerekend met een jaarlijkse indexering van 1,1% over de jaren 2018 tot en met 2032. Voor de bepaling van de voorziening groot onderhoud hebben wij de categorieën integrale vervangingen en revisies/modificaties meegenomen.

Museale gebouwen/objecten (onroerende rijkscollectie)

Voor de Museale gebouwen/objecten (onroerende rijkscollectie) hebben wij geen voorziening groot onderhoud gevormd. Het museum is geen eigenaar van deze gebouwen, maar heeft deze (rijkscollectie) gebouwen in bruikleen en alle kosten voortvloeiend uit de bruikleen zijn voor rekening van het museum. Het museum beheert en exposeert deze gebouwen in het museumpark en is verantwoordelijk voor de instandhouding hiervan, zoals het restaureren en onderhouden van de museale gebouwen/objecten. Het museum ontvangt hiervoor jaarlijks een subsidie vanuit de Erfgoedwet Collectiebeheer, die dekkend is om de restauratie en het onderhoud aan de gebouwen uit te voeren. Op basis van bovenstaande omstandigheden is er geen voorziening groot onderhoud voor de Museale gebouwen/objecten gevormd. Zie ook de toelichting bij Materiële vaste activa "Museale gebouwen en overige museale collectie".

Voorziening organisatie ontwikkeling

De voorziening organisatieontwikkeling heeft betrekking op kosten in verband met de reorganisatie van activiteiten en wordt gevormd indien voor het museum een feitelijke of juridische verplichting is ontstaan.

Langlopende schulden, kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode.

Langlopende Schulden

Onder de langlopende schulden worden schulden opgenomen met een resterende looptijd van meer dan één jaar. De op korte termijn (binnen één jaar) verschuldigde aflossingen worden opgenomen onder de kortlopende schulden.

Kortlopende Schulden

De kortlopende schulden hebben een verwachte looptijd van maximaal één jaar, tenzij anders is vermeld in de toelichting.

Vooruitontvangen subsidies

Vooruitontvangen subsidies worden aanvankelijk in de balans opgenomen onder vermelding van de naam van het project waarvoor de subsidie is verkregen. Op het moment dat lasten worden gemaakt voor het betreffende project zal voor hetzelfde bedrag uit de voorontvangen subsidie van het betreffende project als baten worden verantwoord. Vanaf het moment dat de lasten de baten overstijgen zal voor het project enkel lasten in de exploitatierekening worden verantwoord.

Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

Baten en Lasten

Algemeen

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop deze betrekking hebben.

Publieksinkomsten

Publieksinkomsten bestaan vooral uit entreegelden, museumkaartbezoek, retail, horeca en parkeergelden. Deze inkomsten worden opgenomen in de baten wanneer de belangrijke risico's aan de koper zijn overgedragen en de inning van de verschuldigde vergoeding waarschijnlijk is (veelal directe betaling). Deze inkomsten worden verantwoord tegen de reële waarde van de ontvangen of te ontvangen vergoeding en worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Sponsorinkomsten

Deze inkomsten worden opgenomen in de baten tegen de reële waarde van de ontvangen of te ontvangen vergoeding en worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Overige inkomsten (direct)

Deze inkomsten bestaan vooral uit verkoop van de museumkaart en opbrengsten deelnemers. Deze inkomsten worden opgenomen in de baten wanneer de belangrijke risico's aan de koper zijn overgedragen en de inning van de verschuldigde vergoeding waarschijnlijk is (veelal directe betaling). Deze inkomsten worden verantwoord tegen de reële waarde van de ontvangen of te ontvangen vergoeding en worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Indirecte inkomsten

In 2020 zijn geen indirecte inkomsten ontvangen.

Overheidssubsidies / overige subsidies en bijdragen

De huisvestingssubsidie OCW en projectsubsidies worden aanvankelijk in de balans opgenomen zodra er redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen en dat voldaan wordt aan de daaraan verbonden voorwaarden. Subsidies ter compensatie van gemaakte kosten worden systematisch als opbrengsten in de exploitatierekening opgenomen in dezelfde periode als die waarin de kosten worden gemaakt. Subsidies ter compensatie voor de kosten van een actief worden als langlopende schuld opgenomen in de balans en systematisch in de exploitatierekening opgenomen gedurende de gebruiksduur van het actief.

De overige subsidies worden direct ten gunste van de exploitatierekening verantwoord als baten.

Pensioenen

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Voor een op balansdatum bestaand overschot bij het pensioenfonds wordt een vordering opgenomen als de onderneming de beschikkingsmacht heeft over dit overschot, het waarschijnlijk is dat het overschot naar de onderneming zal toevloeien en de vordering betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Wet normering topfunctionarissen

Voor de uitvoering van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de (semi)publieke sector (WNT) heeft de instelling zich gehouden aan de Beleidsregel toepassing WNT en deze als normenkader bij het opmaken van deze jaarrekening gehanteerd.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest is opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. Transacties waarbij geen instroom of uitstroom van kasmiddelen plaatsvindt, waaronder financiële leasing, zijn niet in het kasstroomoverzicht opgenomen.

Specificatie balans per 31 december 2020**Materiële vaste activa**

Het verloop is als volgt:

	Gebouwen en terreinen	Inventaris en inrichting	Vervoer middelen	Activa in uitvoering	Totaal
Aanschafwaarde per 1-1-2020	10.736.269	11.189.021	311.508	148.548	22.385.346
Investeringen 2020	-	160.615	-	104.514-	56.101
Desinvestering 2020	-	62.058-	41.255-	-	103.313-
Overboeking 2020	-	44.034	-	44.034-	-
Aanschafwaarde 31-12-2020	10.736.269	11.331.612	270.253	-	22.338.134
Cumulatieve afschrijvingen t/m 2019	4.127.030	5.469.048	249.097	-	9.845.175
Afschrijvingen 2020	421.938	875.816	28.634	-	1.326.388
Desinvestering afschrijving 2020	-	60.810-	-28.651	-	89.461-
Cumulatieve afschrijvingen t/m 2020	4.548.968	6.284.054	249.080	-	11.082.102
Boekwaarde 31-12-2020	6.187.301	5.047.558	21.173	-	11.256.032

Eind 2019 stond een bedrag van EUR 104.514 op activa in uitvoering. Dit zijn kosten voor de verbouwing van de Wagenhal, het Aula gebouw en Knooppunt 9 fase 2. In 2020 is besloten om de kosten van de Wagenhal ten laste van de BGL gelden (EUR 57.667) te brengen. De verbouwing van het Aula gebouw is in 2020 ten laste van de afdeling Tentoonstellingen gebracht (EUR 40.073). En de nagekomen kosten van Knooppunt 9 fase 2 zijn ten laste van de huisvestingslasten gebracht (EUR 6.774).

Op de materiële vaste activa zijn de volgende afschrijvingspercentages van toepassing:

Gebouwen	3-50%
Inventaris en inrichting	7-50%
Vervoermiddelen	10-20%

Vorraden

	2020 EUR	2019 EUR
Vorraden Retail	100.777	56.349
Vorraden Horeca	34.974	75.080
Waardepapieren	95.141	43.904
Museumgidsen	6.907	8.775
Totaal Vorraden	237.799	184.108

De voorziening voor incourantheid bedraagt nihil (2019: nihil).

Vorderingen

Totale vorderingen

De vorderingen bestaan uit:

	2020	2019
	EUR	EUR
Debiteuren	163.216	472.496
Belastingen	256.282	144.328
Overige vorderingen	632.132	973.705
Overlopende activa	194.897	181.678
Totaal vorderingen	1.246.527	1.772.207

Een nadere uitsplitsing van de vorderingen is hieronder opgenomen. Alle vorderingen hebben een looptijd korter dan een jaar.

Debiteuren

De debiteuren zijn verantwoord onder aftrek van een voorziening wegens oninbaarheid. In 2020 is de voorziening nihil (2019: nihil).

Belastingen

	2020	2019
	EUR	EUR
Te vorderen BTW	256.282	144.328
Totaal Belastingen	256.282	144.328

Overige vorderingen

	2020 EUR	2019 EUR
Te ontvangen inzake Museumkaart bezoek	43.944	563.570
Te ontvangen BGL (geormerkt werven en entree VIP kaarten)	89.996	122.313
Te ontvangen CANON-netwerk	53.200	-
Te ontvangen Huisje Warnsveld	5.827	3.994
Te ontvangen Canontentoonstelling - Zaal 4	-	1.232
Te ontvangen Provincie Gelderland - Themajaar	20.000	-
Te ontvangen schenking particulier	-	174
Te ontvangen NOW 3.1	275.225	-
Overige vorderingen	143.940	282.422
Totaal Overige Vorderingen	632.132	973.705

NOW 3.1 is aangevraagd voor de periode november 2020, december 2020 en januari 2021. Op basis van inschattingen/aannames is 2/3 van de ontvangen tegemoetkoming ten gunste van 2020 opgenomen.

Overlopende activa

	2020 EUR	2019 EUR
Vooruitbetaalde kosten onderhoudscontracten	137.627	113.011
Vooruitbetaalde verzekeringskosten	40.013	39.129
Overige vooruitbetaalde kosten	17.257	29.538
Totaal Overlopende activa	194.897	181.678

Liquide middelen

	2020 EUR	2019 EUR
Schatkistbankieren	13.667.489	7.106.560
Rekening courant ING Bank	475.168	367.692
Kas	32.568	50.943
Kruisposten	9.581	187.156
Totaal Liquide middelen	14.184.806	7.712.351

Het gemiddelde rentepercentage ontvangen op de spaarrekeningen in 2020 bedroeg 0,0% (2019: 0,0%). De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de Stichting.

Eigen Vermogen*Algemene reserve*

	2020	2019
	EUR	EUR
<i>Algemene reserve</i>		
Stand per 1 januari	2.915.289	3.055.961
Overboeking vanuit bestemmingsfonds OCW 2017-2020	-	357.444
Overboeking vanuit bestemmingsfonds Herijkingcommissie Canon van NL	3.315	-
Resultaatbestemming	2.736.842	-498.116
Stand per 31 december	5.655.446	2.915.289

De algemene reserve is gewijzigd door een dotatie vanuit het bestemmingsfonds Herijking Canon van EUR 3.315.

Daarnaast is in 2020 in verband met COVID-19 een aanvullende exploitatiesubsidie uit het steunpakket van OCW ontvangen. Deze exploitatiesubsidie is niet volledig benut in 2020 en is derhalve toegevoegd aan de algemene Reserve voor een bedrag van EUR 2.736.842.

Bestemmingsreserves

In het handboek musea 2017-2020 is bepaald dat het bestemmingsfonds OCW komt te vervallen. Het museum heeft besloten om het bestemmingsfonds KIEN van EUR 447.564 eind 2020 over te hevelen aan een bestemmingsreserve KIEN. Het bestemmingsfonds Herijking Canon van EUR 3.315 is eind 2020 toegevoegd aan de algemene reserve.

	2020	2019
	EUR	EUR
Bestemmingsreserve KIEN		
Stand per 1 januari	-	-
<i>Resultaatbestemming:</i>		
Overboeking vanuit Bestemmingsfonds KIEN	447.564	-
Toevoeging	-	-
Ottrekking	-	-
Per saldo ten laste / gunste bestemmingsreserve KIEN	447.564	-
Stand per 31 december	447.564	-

De bestemmingsreserve van 447.564 EUR is voor de activiteiten van KIEN, welke bestaan uit het bevorderen van de bescherming en kennis van immaterieel erfgoed.

Bestemmingsfonds OCW

Met de inwerkingtreding van de nieuwe BIS-regeling zijn de voorschriften voor BIS-instellingen over het bestemmingsfonds OCW komen te vervallen. Besloten is om deze voorschriften effectief per direct af te schaffen, dus reeds tijdens de huidige subsidieperiode. In 2020 zijn de bestemmingsfondsen KIEN en Herijking Canon in stand gehouden. Deze zijn eind 2020 overgeheveld naar respectievelijk de algemene reserve en bestemmingsreserve. Beide bestemmingsfondsen zijn per eind 2020 nihil.

	2020	2019
	EUR	EUR
Bestemmingsfonds KIEN		
Stand per 1 januari	440.372	482.953
<i>Resultaatbestemming:</i>		
Toegekende bedragen	888.917	862.154
Bestedingen	-881.725	-904.735
Overboeking naar bestemmingsreserve KIEN	-447.564	-
Per saldo ten laste / gunste KIEN	-440.372	-42.581
Stand per 31 december	-	440.372

	2020	2019
	EUR	EUR
Bestemmingsfonds Herijdingscommissie Canon van Nederland		
Stand per 1 januari	33.312	-
<i>Resultaatbestemming:</i>		
Toevoeging	165.242	61.125
Onttrekking	-195.239	27.813
Overboeking naar Algemene Reserve	-3.315	-
Per saldo ten laste / gunste bestemmingsfonds herijking Canon	-33.312	33.312
Stand per 31 december	-	33.312

Voorzieningen*Voorziening jubileumuitkeringen*

	2020	2019
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	127.380	110.450
Bij: Toevoegingen	7.648	24.060
Af: Onttrekkingen	-4.718	-7.130
Stand per 31 december	130.310	127.380

De voorziening is berekend rekening houdend met deelnamekansen, toekomstige uitkeringen en reeds verstreken diensttijd. De verplichting is contant gemaakt tegen 3% (2019: 3%).

Voorziening groot onderhoud

	2020	2019
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	1.264.605	1.359.611
Bij: Toevoegingen	150.000	150.000
Af: Onttrekkingen	-55.774	-245.006
Stand per 31 december	1.358.831	1.264.605

De voorziening is bepaald op basis van het meerjarenonderhoudsplan 2018 tot en met 2032 voor de Dienstgebouwen RVB en de Dienstgebouwen NOM.

Voorziening organisatieontwikkeling

	2020	2019
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	630.000	-
Bij: Toevoegingen	102.313	630.000
Af: Onttrekkingen	-352.313	-
Stand per 31 december	380.000	630.000

De voorziening organisatieontwikkeling bestaat uit de verwachte salariskosten inclusief werkgeverslasten en de ontslagvergoedingen.

Langlopende schulden

	2020	2019
	EUR	EUR
Lening Ministerie van Financiën	6.000.000	7.000.000
Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW	5.102.377	3.172.877
	11.102.377	10.172.877

Schulden per onderdeel:

	2020	2019
	EUR	EUR
<i>Lening Ministerie van Financiën</i>		
Stand per 1 januari	8.000.000	9.000.000
Toevoeging	-	-
Aflossing	1.000.000	1.000.000
Stand per 31 december	7.000.000	8.000.000
 Af: gepresenteerd onder kortlopende schulden	 -1.000.000	 -1.000.000
Stand per 31 december	6.000.000	7.000.000

Begin 2016 is met het ministerie van Financiën een leningsovereenkomst gesloten waarbij het museum op basis van schatkistbankieren een lening van 10 miljoen kan verkrijgen. Het ministerie van OCW staat garant voor deze lening. In 2016 is EUR 6.000.000 uitbetaald en in 2017 is daar aanvullend EUR 4.000.000 aan toegevoegd. Voor de lening wordt een rente percentage van 0,35% door OCW in rekening gebracht. Aflossing vindt plaats vanaf 2018, lineair in 10 jaarlijkse termijnen.

Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW

Het verloop van de post "Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW" is als volgt:

Saldo beginbalans 1-1-2020		€	3.172.877
Huisvestingssubsidie OCW (conform beschikking d.d. 26-11-2018, kenmerk 1440944)	€	3.939.748	
Onttrekking wegens investeringen (onder Investeringsubsidie OCW)	€	-	
<u>Onttrekkingen (lasten)</u>			
- Toeslagen aan Rijksvastgoedbedrijf: rente, aflossing, heffingen (o.a. OZB) en opslagen	€	-815.041	
- Loonkosten eigen organisatie beheer en behoud	€	-223.444	
- Verzekeringen	€	-88.502	
- Afschrijvingen op investeringen (bekostigd uit huisvestingssubsidie OCW)	€	-127.422	
- Kosten dagelijks onderhoud	€	-659.758	
- Kosten groot onderhoud (dotatie voorziening)	€	-150.000	
- Overige huisvestingskosten (eigenaarszaken: advieskosten, inspecties e.d.)	€	-280.330	
Totaal onttrekkingen	€	-2.344.497	
<u>Toevoegingen (baten):</u>			
- vrijval investeringsubsidie OCW (bekostigd uit huisvestingssubsidie OCW)	€	-	
- overige baten	€	334.248	
Totaal toevoegingen	€	334.248	
Saldo huisvestingssubsidie (subsidie OCW-onttrekkingen+toevoegingen)		€	1.929.500
Besteed aan publieksactiviteiten, collectiebeheer of algemeen beheer		€	-
Saldo eindbalans 31-12-2020		€	5.102.377

De huisvestingssubsidie OCW dient aangewend te worden voor instandhouding van de gebouwen en andere huisvestingskosten, zoals huur gebouwen RVB en verzekeringen. De instandhouding bestaat zowel uit dagelijks onderhoud, groot onderhoud als vervangingsinvesteringen voor delen van de gebouwen en de daarbij behorende installaties. In het meerjarenonderhoudsplan (hierna: MJOP) wordt het toekomstige meerjarig groot onderhoud en de vervangingsinvesteringen in de loop van de tijd gepland.

Dotatie aan de voorziening groot onderhoud vindt plaats op basis van het geplande groot onderhoud, zoals aangegeven in het MJOP. Hierdoor worden de kosten gelijkmatig verdeeld over de jaren terwijl de uitgaven in verschillende jaren plaatsvinden. Uitgaven voor groot onderhoud worden ten laste van de voorziening groot onderhoud gebracht in het jaar dat het onderhoud plaatsvindt.

Dat deel van de huisvestingssubsidie dat wordt aangewend voor investeringen wordt niet verantwoord in de exploitatierekening maar in de balans. De aangewende huisvestingssubsidie is opgenomen onder de Langlopende schulden met als subpost Investeringsubsidie OCW. Deze post Investeringsubsidie OCW valt vrij via de exploitatierekening, gelijklopend met de afschrijvingstermijn van de investering en wordt opgenomen onder de baten.

Indien na uitvoering van de taak, bedoeld in artikel 2.8 van de erfgoedwet, deze middelen niet volledig zijn aangewend en lange termijn investeringsreserves zijn aangehouden voor de instandhouding van gebouwen, zoals opgenomen in de begroting voor het desbetreffende jaar, dan kunnen deze resterende middelen besteed worden aan publieksactiviteiten, collectiebeheer of algemeen beheer in het kader van de cultuurgoederen (artikel 3.13 Rbr). Het niet bestede deel van de huisvestingssubsidie wordt jaarlijks verantwoord onder de Kortlopende of Langlopende schulden als “Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW”. De “Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW” dient in de jaarrekening volgens bovenstaand model toegelicht te worden met een specificatie waaraan de huisvestingssubsidie OCW in het betreffende boekjaar besteed is.

Het verloop van Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW wordt jaarlijks gemonitord en na 5 jaar zal een evaluatie plaatsvinden. De afbakening tussen eigenaar – gebruiker zijn er, maar er zitten geen “schotten” tussen.

De huurovereenkomsten van de huidige depotgebouwen in Tiel en Schaarsbergen zijn in juni 2020 opgezegd bij het Rijksvastgoedbedrijf waarbij een opzegtermijn van twaalf maanden in acht moet worden genomen; deze eindigen per juni 2021 hetgeen is bevestigd door het Rijksvastgoedbedrijf. In overleg met het Rijksvastgoedbedrijf wordt gewerkt aan de uitwerking van de regeling “kosten bij vertrek” van de depots in Tiel en Schaarsbergen en wat de gevolgen hiervan zijn voor het Nederlands Openluchtmuseum. De actuele berekening van de kosten van vertrek op basis van werkelijke kosten is voor het depot Tiel € 254.345. Voor het depot Schaarsbergen (rijksmonument WO-II bunker) is overeenkomstig het voorbeeld in de huurovereenkomst de verwachting dat de verkoop op basis van werkelijke kosten € 136.810 oplevert met als disclaimer de vraag of het complex enige opbrengst zal hebben. In het boekjaar 2020 zijn de kosten van vertrek voor depot Tiel genomen en verwerkt onder de overige huisvestingskosten.

Het bedrag van de claim “achterstallig onderhoud” van € 334.248 is in december 2020 ontvangen van het Rijksvastgoedbedrijf en verantwoord onder de overige baten.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

	2020 EUR	2019 EUR
Schulden aan leveranciers	1.006.922	1.992.291
Kortlopend deel langlopende schuld	1.000.000	1.000.000
Belastingen en premies sociale verzekeringen	371.369	426.102
Schulden uit hoofde van pensioenen	111.226	74.329
Vooruitontvangen t.b.v. projecten	3.220.211	1.565.603
Vooruitontvangen bedragen	24.333	48.667
Overige schulden	2.063.749	1.499.956
Overlopende passiva	52.826	18.054
Totaal Kortlopende Schulden	7.850.636	6.625.002

De looptijd van de kortlopende schulden is korter dan 1 jaar met uitzondering van de vooruitontvangen subsidies projecten.

Vooruit ontvangen t.b.v. projecten

	2020	2019
	EUR	EUR
Vooruitontvangen BankgiroLoterij	248.166	409.153
Vooruitontvangen Midlum "Wij gaan naar Canada"	31.913	34.658
Vooruitontvangen OCW Caribisch Gebied (KIEN)	30.208	28.905
Vooruitontvangen Collectie Centrum Nederland	-	30.077
Vooruitontvangen Provincie Overijssel (KIEN)	25.419	7.693
Vooruitontvangen CCNL logistieke voorbereiding verhuizing	154.364	253.805
Vooruitontvangen Janivo - Educatie	15.728	-
Vooruitontvangen Ebus - Educatie	4.765	-
Vooruitontvangen Feest	120.000	150.000
Vooruitontvangen Pigaud - Educatie	112.517	113.631
Vooruitontvangen Upgrade Van Gend en Loos presentatie	10.000	10.000
Vooruitontvangen Sponsorbijdrage - DHL	78.550	33.550
Vooruitontvangen Watersnoodwoning	12.271	12.271
Vooruitontvangen Fonds familie Heersink	109.075	167.500
Vooruitontvangen Gedeeld Cultureel Erfgoed KIEN	2.741	12.750
Vooruitontvangen Uitbreiding Canonnetwerk	436.851	301.610
Vooruitontvangen Campagne 18-jarigen Canon van Nederland	31.372	-
Vooruitontvangen Vereniging Vrienden	230.000	-
Vooruitontvangen Vereniging Vrienden - Venezia	287.880	-
Vooruitontvangen In de Maak - Makerslab	1.219.435	-
Vooruitontvangen Trainingstraject vrijwillige rondleiders	980	-
Vooruitontvangen Ambachtenlab KIEN - FCP	57.976	-
Totaal vooruitontvangen t.b.v. Projecten	3.220.211	1.565.603

BankGiro Loterij

	2020	2019
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	409.153	568.019
<i>Toegekende bedragen</i>	<i>500.000</i>	<i>500.000</i>
<i>Bestedingen</i>	<i>-660.987</i>	<i>-658.866</i>
Per saldo	-160.987	-158.866
Stand per 31 december	248.166	409.153

Als vaste beneficiënt heeft het museum in 2020 EUR 500.000 ontvangen. Voornaamste bestedingen in 2020 betreffen de verlevendiging van het museum, de verbouwing aan de Wagenhal en het jaarthema ontmoeten. Daarnaast is EUR 300.000 toegevoegd aan het project In de Maak – Makerslab.

Midlum "Wij gaan naar Canada"

	2020 EUR	2019 EUR
Stand per 1 januari	34.658	24.248
<i>Toegekende bedragen</i>	-	12.500
<i>Bestedingen</i>	-2.745	-2.090
Per saldo	-2.745	10.410
Stand per 31 december	31.913	34.658

OCW Caribisch gebied (KIEN)

	2020 EUR	2019 EUR
Stand per 1 januari	28.905	57.199
<i>Toegekende bedragen</i>	-	-
<i>Bestedingen</i>	1.303	-28.294
Per saldo	1.303	-28.294
Stand per 31 december	30.208	28.905

In 2015 heeft het ministerie van OCW extra middelen ter beschikking gesteld voor werkzaamheden ter ondersteuning van het inventariseren en borgen van Immaterieel erfgoed in Caribisch Nederland (Bonaire, Sint Eustatius, Saba) en de Caribische landen (Curaçao, Aruba en Sint Maarten). In totaal is er EUR 120.000 ter beschikking gesteld. Voor het resterende bedrag wat eind 2018 openstond is een herbestemmingsvoorstel ingediend voor Verkenning op de implementatie van het Verdrag ter Bescherming van het Immaterieel Erfgoed in het Caribisch gebied. Dit voorstel is goedgekeurd. In 2020 hebben geen activiteiten plaatsgevonden vanwege COVID-19 en is een aanvraag tot uitstel goedgekeurd door OCW.

Collectie Centrum Nederland

	2020	2019
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	30.077	64.353
<i>Toegekende bedragen</i>	-	-
<i>Bestedingen</i>	-30.077	-34.276
Per saldo	-30.077	-34.276
Stand per 31 december	-	30.077

Vanuit het project Collectie Centrum Nederland - een samenwerkingsverband tussen Rijksmuseum, Paleis het Loo, Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en het Nederlands Openluchtmuseum om te komen tot een nieuw duurzaam depot in 2020 - is in 2014 tot en met 2016 jaarlijks EUR 50.000 beschikbaar gesteld. In 2020 zijn voor EUR 30.077 bestedingen gedaan.

Provincie Overijssel (KIEN)

	2020	2019
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	7.693	9.771
<i>Toegekende bedragen</i>	47.500	47.500
<i>Bestedingen</i>	-29.773	-49.578
Per saldo	17.727	-2.078
Stand per 31 december	25.420	7.693

In 2018 is het door de Provincie Overijssel gesubsidieerde project 'Overijsselse traditie op de Nationale Inventarisatie Immaterieel Cultureel Erfgoed in Nederland' afgerond. In 2019 is een nieuwe subsidie van EUR 47.500 verstrekt door de Provincie Overijssel voor het project "Versterking Immaterieel Erfgoed Overijssel. In 2020 is EUR 29.773 besteed aan dit project.

CCNL logistieke voorbereiding verhuizing

	2020 EUR	2019 EUR
Stand per 1 januari	253.805	46.135
<i>Toegekende bedragen</i>	<i>300.000</i>	<i>1.202.960</i>
<i>Bestedingen</i>	<i>-399.441</i>	<i>-995.290</i>
Per saldo	-99.441	207.670
Stand per 31 december	154.364	253.805

Het museum gaat in 2021 in samenwerking met het Rijksmuseum, de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en Paleis het Loo een nieuw duurzaam depot, genaamd Collectie Centrum Nederland, realiseren. Ter voorbereiding op de verhuizing naar dit nieuwe depot is het museum een verhuisproject gestart. Met de bouw van het Collectie Centrum Nederland is gestart in mei 2019 en de oplevering heeft eind april 2020 plaatsgevonden. De verhuisperiode loopt van juni 2020 tot eind april 2021.

Janivo - Educatie

	2020 EUR	2019 EUR
Stand per 1 januari	-	14.861
<i>Toegekende bedragen</i>	<i>20.000</i>	-
<i>Bestedingen</i>	<i>-4.272</i>	<i>-14.861</i>
Per saldo	15.728	-14.861
Stand per 31 december	15.728	-

In 2020 is weer een bedrag van EUR 20.000 toegekend door Janivo voor het uitvoeren van het project 'Canon van Nederland educatie online'. Dit project loopt door in 2021 en er is inmiddels EUR 4.272 besteed in 2020. In 2020 is de naam van dit project gewijzigd van CANON VMBO naar Janivo – Educatie.

Ebus – Educatie

	2020 EUR	2019 EUR
Stand per 1 januari	-	4.615
<i>Toegekende bedragen</i>	<i>5.000</i>	<i>8.952</i>
<i>Bestedingen</i>	<i>-235</i>	<i>-13.567</i>
Per saldo	4.765	-4.615
Stand per 31 december	4.765	-

In 2020 is de naam van dit project gewijzigd van Canon basisonderwijs groep 5+6 naar Ebus – Educatie.

Project Feest

	2020 EUR	2019 EUR
Stand per 1 januari	150.000	180.000
<i>Toegekende bedragen</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
<i>Bestedingen</i>	<i>-30.000</i>	<i>-30.000</i>
Per saldo	-30.000	-30.000
Stand per 31 december	120.000	150.000

Feest is een educatief programma waarin de verschillende rituelen rondom feesten in Nederland worden verteld. In 2018 is door een particulier geld geschonken voor de *kosten van de ceremoniemeester*. De schenking van 2018 bedraagt EUR 210.000. Tot en met 2024 zal hiervan EUR 30.000 per jaar worden besteed.

Pigaud - Educatie

	2020 EUR	2019 EUR
Stand per 1 januari	113.631	150.000
<i>Toegekende bedragen</i>	-	-
<i>Bestedingen</i>	-1.114	-36.369
Per saldo	-1.114	-36.369
Stand per 31 december	112.517	113.631

Feest is een educatief programma waarin de verschillende rituelen rondom feesten in Nederland worden verteld. In 2018 is wederom door een particulier geld geschonken voor de *exploitatie van educatieve projecten*. De schenking van 2018 bedraagt EUR 150.000. In 2020 bedraagt de besteding EUR 1.114. In 2020 is de naam van dit project gewijzigd van Educatieve projecten naar Pigaud – Educatie.

Upgrade Van Gend en Loos presentatie

	2020 EUR	2019 EUR
Stand per 1 januari	10.000	10.000
<i>Toegekende bedragen</i>	-	-
<i>Bestedingen</i>	-	-
Per saldo	-	-
Stand per 31 december	10.000	10.000

Sponsorbijdragen - DHL

	2020	2019
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	33.550	-
<i>Toegekende bedragen</i>	<i>45.000</i>	<i>45.000</i>
<i>Bestedingen</i>	<i>-</i>	<i>-11.450</i>
Per saldo	45.000	33.550
Stand per 31 december	78.550	33.550

Jaarlijks sponsort DHL het Museum voor de ontwikkeling, presentatie en het behoud van de zogenoemde Canon van Nederland en voor de exploitatie, presentatie en het behoud van (de presentatie in en rond) de Van Gend & Loos-loods. In 2020 is geen besteding geweest. Voor 2021 staan bestedingen op de planning.

Watersnoodwoning

	2020	2019
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	12.271	-
<i>Toegekende bedragen</i>	<i>-</i>	<i>12.271</i>
<i>Bestedingen</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
Per saldo	-	12.271
Stand per 31 december	12.271	12.271

In 2017 is een bedrag van EUR 13.771 vooruit ontvangen van het ministerie van Rijkswaterstaat ten behoeve van de technische voorbereiding voor het plaatsen van de Bosmanmolen. Tot 2019 bedraagt de besteding EUR 1.500. Eind 2019 stond er dus nog EUR 12.271 open. In 2020 is de naam van het project in omgedoopt tot Watersnoodwoning. In overleg met Rijkswaterstaat zal het geld besteed gaan worden aan de modernisering van deze woning.

Fonds familie Heersink

	2020	2019
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	167.500	-
<i>Toegekende bedragen</i>	-	167.500
<i>Bestedingen</i>	-58.425	-
Per saldo	-58.425	167.500
Stand per 31 december	109.075	167.500

In mei 2018 opende het museum de nieuwe presentatie 'Wij gaan naar Canada' in de boerderij Midlum over de emigratiegolf naar Canada in de jaren '50. Deze presentatie is gerealiseerd met een schenking van de Amerikaans-Nederlandse familie Heersink. De overige gelden van deze schenking worden besteed, in nauw overleg met de familie Heersink. In 2019 is besloten dat het geld ingezet gaat worden bij KIEN ten behoeve van het zichtbaar maken van erfgoed op locatie. In 2020 is hier EUR 58.425 aan besteed.

Gedeeld Cultureel Erfgoed KIEN

	2020	2019
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	12.750	-
<i>Toegekende bedragen</i>	38.250	12.750
<i>Bestedingen</i>	-48.259	-
Per saldo	-10.009	12.750
Stand per 31 december	2.741	12.750

Eind 2019 is door het ministerie van OCW een subsidie van EUR 51.000 toegekend aan KIEN voor Verkenning Immaterieel Erfgoed binnen Gedeeld Cultureel Erfgoed. Dit bedrag is verspreid over 2019 (EUR 12.750) en 2020 (EUR 38.250) ontvangen. Het project is afgerond in 2020 en de besteding bedroeg EUR 48.259. Het overgebleven geld wordt hoogstwaarschijnlijk toegevoegd aan het vervolg op dit project.

Uitbreiding Canonnetwerk

	2020	2019
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	301.610	-
<i>Toegekende bedragen</i>	<i>175.000</i>	<i>305.000</i>
<i>Bestedingen</i>	<i>-39.759</i>	<i>-3.390</i>
Per saldo	135.241	301.610
Stand per 31 december	436.851	301.610

In 2019 is door het ministerie van OCW een projectsubsidie van EUR 730.000 toegekend aan het Nederlands Openluchtmuseum ten behoeve van het uitbreiden van het Canonnetwerk. In 2020 is EUR 175.000 vooruit ontvangen en EUR 39.759 besteed.

Campagne 18-jarigen Canon van Nederland

	2020	2019
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	-	-
<i>Toegekende bedragen</i>	<i>498.816</i>	-
<i>Bestedingen</i>	<i>-467.444</i>	-
Per saldo	31.372	-
Stand per 31 december	31.372	-

In 2020 is door het ministerie van OCW een projectsubsidie van EUR 498.816 toegekend aan het Nederlands Openluchtmuseum ten behoeve van de campagne uitreiking Canon aan achttienjarigen. Hiervoor is een bedrag van EUR 498.816 toegekend en EUR 476.156 besteed.

Verantwoording Projectsubsidie:**Omschrijving**

	Kenmerk	Datum	Toewijzing
<u>Verlening projectsubsidie uitreiking Canon aan achttienjarigen</u>	21666680 V 560065091	13-3-2020	<u>€ 498.816</u>
	Bedrag van toewijziging EUR	Totale Kosten EUR	Te verrekenen ultimo verslagjaar EUR
Interne project- en productie-uren	€ 43.056	€ 20.724	€ 22.332
Ontwikkelen creatief concept incl. voorstel middelen	€ 18.150	€ 49.610	€ -31.460
0-Meting onder de doelgroep	€ 8.470	€ -	€ 8.470
1-Meting onder de doelgroep	€ 8.470	€ -	€ 8.470
Uitwerking en productie communicatiemiddelen	€ 48.400	€ 53.052	€ -4.652
Inhuur prominente Nederlanders/Influencers	€ 25.000	€ -	€ 25.000
Media-inkoop	€ 347.270	€ 344.058	€ 3.212
	<u>€ 498.816</u>	<u>€ 467.444</u>	<u>€ 31.372</u>

Vereniging Vrienden

	2020 EUR	2019 EUR
Stand per 1 januari	-	-
<i>Toegekende bedragen</i>	<i>750.000</i>	-
<i>Bestedingen</i>	<i>-520.000</i>	-
Per saldo	<u>230.000</u>	-
Stand per 31 december	<u>230.000</u>	-

Eind 2019 is de Vereniging vrienden opgeheven en is het vermogen overgedragen aan het Nederlands Openluchtmuseum. In 2020 is EUR 750.000 ontvangen. In overleg met de vereniging is daarvan in 2020 EUR 520.000 toegekend voor de realisatie van Venezia (EUR 320.000) en in de Maak – Makerslab (EUR 200.000). Resterend nog een bedrag van EUR 230.000 waarvan EUR 130.000 toegekend wordt aan project Warnsveld en EUR 100.000 aan publieksactiviteiten.

Vereniging Vrienden – Venezia

	2020	2019
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	-	-
<i>Toegekende bedragen</i>	320.000	-
<i>Bestedingen</i>	-32.120	-
Per saldo	287.880	-
Stand per 31 december	287.880	-

Eind 2019 is de Vereniging vrienden opgeheven en is het vermogen overgedragen aan het Nederlands Openluchtmuseum. In 2020 is EUR 750.000 ontvangen. In overleg met de vereniging is daarvan is EUR 320.000 toegekend voor de realisatie van Venezia. In 2020 is hiervan EUR 32.120 besteed.

In de Maak – Makerslab

	2020	2019
	EUR	EUR
Stand per 1 januari	-	-
<i>Toegekende bedragen</i>	1.250.000	-
<i>Bestedingen</i>	-30.565	-
Per saldo	1.219.435	-
Stand per 31 december	1.219.435	-

Eind 2019 is de Vereniging vrienden opgeheven en is het vermogen overgedragen aan het Nederlands Openluchtmuseum. In 2020 is EUR 750.000 ontvangen. In overleg met de vereniging is daarvan is EUR 200.000 toegekend aan het project In de Maak – Makerslab. Daarnaast is in 2020 EUR 750.000 toegekend door BGL en is nog EUR 300.000 toegevoegd vanuit het reguliere budget van BGL. In 2020 is EUR 30.565 besteed.

Trainingstraject vrijwillige rondleiders

	2020 EUR	2019 EUR
Stand per 1 januari	-	-
<i>Toegekende bedragen</i>	5.000	-
<i>Bestedingen</i>	-4.020	-
Per saldo	980	-
Stand per 31 december	980	-

Ambachtenlab KIEN – FCP

	2020 EUR	2019 EUR
Stand per 1 januari	-	-
<i>Toegekende bedragen</i>	59.405	-
<i>Bestedingen</i>	-1.429	-
Per saldo	57.976	-
Stand per 31 december	57.976	-

In oktober 2020 is door FCP een toekenning gedaan van EUR 66.006 in het kader van de regeling Incidentele subsidie voor het project AmbachtenLab. Eind 2020 is een voorschot ontvangen van EUR 59.405 en is er EUR 1.429 besteed.

Overige schulden

	2020	2019
	EUR	EUR
Te betalen vakantiegeld	434.591	426.618
Te betalen vakantiedagen	285.905	259.910
Te betalen lonen	51.955	117.391
Te betalen energie	20.615	180.400
Te betalen accountant	89.000	56.000
Te betalen verontreinigingsheffing/OZB	48.583	36.583
Te betalen afkoopsom	18.000	154.050
Te betalen reorganisatiekosten	3.500	46.098
Te betalen diverse kosten	28.110	75.906
Te betalen UWV NOW 1.0	619.145	-
Te betalen DVO Schaarsbergen	210.000	147.000
Te betalen afkoop Tiel	254.345	-
Totaal Overige schulden	2.063.749	1.499.956

NOW 1.0 is toegekend voor een bedrag voor EUR 1.314.732. Hiervan is in 2020 80%, EUR 1.051.785 ontvangen. Ultimo 2020 is berekend dat het museum recht heeft op EUR 432.640 en EUR 619.145 terug moet betalen aan het UWV.

Overlopende passiva

	2020	2019
	EUR	EUR
Vooruitontvangen bedragen	52.826	18.054
Totaal Overlopende passiva	52.826	18.054

Toelichting financiële risico's van financiële instrumenten

De financiële risico's van de financiële instrumenten zijn beperkt. Door de meerjarige subsidierelatie met het ministerie van OCW is er een beperkt liquiditeitsrisico. Door een beperkte omvang van debiteuren en adequaat debiteurenbeheer is het kredietrisico beperkt.

Pensioenen

Pensioenregeling

De pensioenregeling van de Stichting is ondergebracht bij het PFZW. Er is geen aanvullende verplichting verwerkt, omdat op grond van de overeenkomst met PFZW er geen contractuele of feitelijke verplichting bestaat om bij te dragen in een eventueel tekort.

Voor een nadere toelichting op de verwerking van de pensioenen in de jaarrekening wordt verwezen naar de waarderingsgrondslagen.

Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen

Rechten

Subsidie ministerie van OCW

Het ministerie van OCW heeft aan het Nederlands Openluchtmuseum voor de periode 2021-2024 een meerjarige instellingssubsidie toegekend. Vanaf de beleidsperiode 2021-2024 krijgt het museum vanuit twee onderdelen subsidie. Voor de publieksactiviteiten is er per jaar een bedrag van EUR 6.400.521 beschikbaar voor het museum, waarvan EUR 888.484 voor de Stichting KIEN. Cumulatief is dit EUR 25.602.084, waarvan EUR 3.553.936 voor de Stichting KIEN. Daarnaast wordt er voor 2021 incidenteel een bedrag van EUR 17.500 verleent voor de uitvoering van een visitatie. Vanuit de Erfgoedwet ontvangt het museum in 2021 voor huisvesting en collectiebeheer in totaal EUR 7.201.270. Deze subsidie moet ieder jaar opnieuw worden aangevraagd. Ook krijgt het museum in 2021 EUR 250.000 voor het project Uitbreiding Canon Netwerk. Tot slot ontvangt het museum een aanvullende subsidie tweede steunpakket van EUR 2.895.400.

Met de brief van 7 september 2016 heeft het Rijksmuseum als penvoerder van het project CollectieCentrum Nederland (CC NL) namens het Nederlands Openluchtmuseum verzocht om de extra middelen van € 500.000 voor dit project ter beschikking te stellen voor de subsidieperiode 2017-2020. Onderdeel van het verzoek voor extra middelen waren de structurele middelen met ingang van 2019 voor het Nederlands Openluchtmuseum van € 500.000. Met de brief van 27 oktober 2016, kenmerk 1084695, heeft OCW deze middelen ook toegekend/verleend. Het project CC NL heeft onder meer door een latere oplevering van de grond enige vertraging opgelopen. Inmiddels is de definitieve ingebruikname 1 januari 2021. Vanaf die datum is het Nederlands Openluchtmuseum ook een dienstverleningsvergoeding verschuldigd aan het Rijksmuseum. Vanaf 1 januari 2021 worden de structurele middelen van € 500.000 voor het Nederlands Openluchtmuseum op naam van het Nederlands Openluchtmuseum gezet en niet meer aan het Rijksmuseum als penvoerder overgemaakt maar rechtstreeks aan het Nederlands Openluchtmuseum. Dit is schriftelijk bevestigd door OCW.

BankGiro Loterij (BGL)

Door de BankGiroLoterij zijn gelden toegekend aan Stichting het Nederlands Openluchtmuseum ter verlevendiging van het museum. Voor 2021 tot en met 2025 is een nieuw contract met de BankGiroLoterij afgesloten waarin staat dat de bijdrage EUR 500.000 per jaar is.

Verplichtingen

Huurcontracten

De Stichting heeft verplichtingen uit hoofde van huurcontracten en erfpachtcanons met derden. In 2017 is het Rijkshuisvestingsstelsel veranderd; de musea zijn verantwoordelijk geworden voor onderhoud en uitbreiding van alle panden die het juridisch eigendom blijven van het Rijksvastgoedbedrijf. De huurverplichting voor de huidige gehuurde panden bedraagt EUR 659.633 voor 2021.

De Stichting heeft daarnaast nog een huurovereenkomst met Beheersmaatschappij Van Dalen B.V. voor de huur van een pand in Bommel. Dit huurcontract is aangegaan voor onbepaalde tijd voor een bedrag van EUR 17.500 per jaar.

Ook heeft de Stichting een huurcontract afgesloten met Canon Business Center voor de huur van All-inn printers. De huurverplichting voor de gehuurde printers voor de periode 2018-2024 bedraagt EUR 125.350, waarvan EUR 32.700 < 1 jaar en EUR 92.650 > 1 jaar.

Als laatste is een Facilitaire dienstverleningsovereenkomst met betrekking tot de exploitatie van het Collectie Centrum Nederland afgesloten met het Stichting het Rijksmuseum. De overeenkomst loopt tot en met 31 december 2050 en de kosten bedragen EUR 1.378.820 per jaar.

Lease contracten

De Stichting heeft 3 leasecontracten aangaande 6 lease auto's. De leaseverplichting voor de auto's voor de periode 2021-2025 bedraagt EUR 129.986, waarvan EUR 40.740 < 1 jaar en EUR 89.246 > 1 jaar.

Verplichting voor Vennootschapsbelasting

Op 28 november 2019 heeft de Belastingdienst schriftelijk bevestigd dat ze ons standpunt delen en dat de Stichting het Nederlands Openluchtmuseum per 1 januari 2016 niet belastingplichtig is voor de vennootschapsbelasting. Wij ontvangen daarom geen aangiftebiljet.

De Belastingdienst gaat er op basis van de door ons gepresenteerde feiten en omstandigheden vanuit dat de Stichting het Nederlands Openluchtmuseum met haar activiteiten niet voldoet aan de voorwaarde van een winstoogmerk. Daarnaast is de Belastingdienst van mening dat er niet wordt voldaan aan artikel 4 Wet Vpb 1969. De Stichting het Nederlands Openluchtmuseum drijft daarom geen onderneming in de zin van artikel 2, lid 1, onderdeel e, Wet Vpb 1969.

Bij gelijkblijvende feiten en omstandigheden is er ook voor de jaren 2017 e.v. geen sprake van belastingplicht. Wij dragen hierbij jaarlijks zelf de verantwoordelijkheid om te verzoeken om een aangiftebiljet, wanneer de feiten en omstandigheden aanleiding geven tot een andere conclusie.

Specificatie exploitatierekening over 2020**Baten****Directe opbrengsten**

Deze zijn als volgt te specificeren:

	2020 EUR	Begroting EUR	2019 EUR
Publieksinkomsten			
Publieksinkomsten binnenland			
Kaartverkoop			
Entreegelden	2.004.765	3.435.760	3.162.583
Museumkaartbezoek	1.106.616	1.848.383	2.033.196
	3.111.381	5.284.143	5.195.779
Overige publieksinkomsten			
Parkeergelden	480.083	669.150	665.124
Retail en Horeca	2.451.458	5.186.650	4.830.070
Overig	8.439	360.000	25.993
	2.939.980	6.215.800	5.521.187
Totaal Publieksinkomsten	6.051.361	11.499.943	10.716.966
Overige directe inkomsten			
Sponsorinkomsten			
Sponsorinkomsten	75.000	112.057	120.000
Geormerkt werven	406.965	400.000	413.127
	481.965	512.057	533.127
Overige directe inkomsten			
Museumkaart verkoop	15.605	-	35.235
Deelnemers	434	23.000	6.763
	16.039	23.000	41.998
Totaal Overige directe inkomsten	498.004	535.057	575.125
Totaal directe opbrengsten	6.549.365	12.035.000	11.292.091

Het bezoekersaantal in 2020 bedraagt 308.020 (2019: 559.910). Deze daling is veroorzaakt door de COVID-19 maatregelen.

Indirecte opbrengsten

In 2020 zijn er geen indirecte opbrengsten.

Private middelen

	2020 EUR	Begroting EUR	2019 EUR
<i>Waarvan particulieren incl. vrienden vereniging</i>			
Vereniging Vrienden - Venezia	32.120	150.000	-
Schenken en legaten	32.280	22.000	99.747
Fonds familie Heersink	58.425	-	-
Pigaud - Educatie	1.114	-	36.369
We gaan naar Canada	2.745	-	2.090
Feest weet wat je viert	30.000	-	30.000
	156.684	172.000	168.206
<i>Waarvan bedrijven</i>			
Onttrekking Westerstraat (ING)	-	-	51.741
Van Gend en Loos (DHL)	-	-	-
Onderhoud transport DHL	-	-	11.450
AFCC	451	-	5.748
Bijdrage jaarthema eten & drinken The Economic	-	-	4.132
	451	-	73.071
<i>Waarvan private fondsen</i>			
FCP - Maand van de geschiedenis	100.000	100.000	116.826
FCP - AmbachtenLab KIEN	1.429	-	-
Stg. Erfgoed Geld. - vrijw.trainingrondeleider	4.020	5.000	115.641
Bijdrage Janivo - Educatie	4.272	20.000	14.861
Huisje Warnsveld	1.833	-	3.167
Bijdrage Ebus - Educatie	235	-	9.615
	111.789	125.000	260.110
<i>Waarvan goede doelenloterijen</i>			
BankGiro Loterij - In de Maak	30.565	-	-
BankGiro Loterij	273.454	383.000	658.867
	304.019	383.000	658.867
Totaal bijdragen uit private middelen	572.943	680.000	1.160.254

Subsidie Ministerie van OCW

	2020 EUR	Begroting EUR	2019 EUR
<i>Subsidie OCW Structureel</i>			
Subsidie OCW: BIS Algemeen	5.512.038	5.480.000	5.348.700
Subsidie OCW: BIS Immaterieel Erfgoed	888.483	890.000	862.154
Subtotaal Subsidie OCW: BIS	6.400.521	6.370.000	6.210.854
 Subsidie OCW: Erfgoedwet huisvesting			
Naar Egalisatie OCW vanwege investeringen eigenaarszaken	3.939.748	3.940.000	3.875.874
Reservering niet bestede huisvestingsmiddelen	-1.929.500	-1.748.000	-1.615.377
	2.010.248	2.192.000	2.260.497
 Subsidie OCW: Erfgoedwet Collectiebeheer			
	3.261.522	3.240.000	3.164.873
	3.261.522	3.240.000	3.164.873
 Subsidie OCW: Erfgoedwet			
	5.271.770	5.432.000	5.425.370
 Totaal structurele subsidies OCW	11.672.291	11.802.000	11.636.224

Per beleidsperiode 2017-2020 is de nieuwe Erfgoedwet in werking getreden. Hierin is een separate huisvestingssubsidie toegevoegd die dient te worden aangewend voor instandhouding van de gebouwen en andere huisvestingskosten, zoals huur gebouwen RVB en verzekeringen.

Door het ministerie van OCW is voor de periode 2017-2020 geen zelfstandige subsidie beschikking afgegeven voor de activiteiten van KIEN. Stichting het Nederlands Openluchtmuseum ontving een subsidiebeschikking waarin de activiteiten voor het KIEN zijn opgenomen. Middels een overeenkomst met het Openluchtmuseum worden de gelden ten behoeve van het KIEN uitsluitend aangewend voor het werk van het KIEN binnen het Openluchtmuseum.

Incidentele publieke subsidies

	2020 EUR	Begroting EUR	2019 EUR
Aanvullende subsidie steunpakket RAOCCC	4.989.400	-	-
CCNL logistieke voorbereiding verhuizing	523.571	500.000	1.190.712
Onttrekking Canon: netwerk	53.200	75.000	75.000
Uitbreiding Canonnetwerk	39.759	327.500	3.390
Herijking Canon	165.242	160.000	61.125
Provincie Gelderland - Tentoonstellingen	48.890	-	-
Provincie Gelderland - Programmering	51.110	-	-
Onderzoek en evaluatie Canon van Nederland	-	-	28.821
Canontentoonstelling zaal 4	98.769	-	1.232
Provincie Overijssel, voucher Overijsselse tradities	29.774	75.000	39.807
Collectie Centrum Nederland	30.076	29.500	34.276
OCW Caribisch Gebied	-1.303	45.000	28.294
Subsidie OCW: Campagne 18 jarigen Canon van Nederland	476.156	-	-
Subsidie OCW: Gedeeld Cultureel Erfgoed KIEN	48.259	51.000	-
Totaal Incidentele publieke subsidies	6.552.903	1.263.000	1.462.657

In 2020 is een aanvullende exploitatiesubsidie in verband met COVID-19 uit het steunpakket van OCW ontvangen van EUR 4.989.400.

Lasten**Personeelslasten**

	2020 EUR	Begroting EUR	2019 EUR
Lonen en salarissen	9.492.834	9.346.470	10.003.585
Reiskosten woon/werk	277.731	247.273	323.620
AF: doorbelaste salariskosten	-679.486	-381.551	-440.234
AF: NOW 1.0 en NOW 3.1	-707.865	-	-
Pensioenlasten	904.531	1.033.684	883.896
Sociale lasten	1.637.287	1.939.315	1.665.002
Inhuur personeel	1.092.931	1.340.000	1.278.917
AF: subsidies	-70.676	-37.192	-112.770
Totaal Personeelslasten	11.947.287	13.487.999	13.602.016

Onder de lonen en salarissen is in 2020 een bedrag van EUR 50.720 (2019: EUR 802.250) inbegrepen voor organisatie ontwikkeling. Dit betreffen salariskosten inclusief werkgeverslasten en ontslagvergoedingen.

Het totaalbedrag aan NOW-steun van EUR 707.865 heeft betrekking op NOW 1.0 en NOW 3.1 voor respectievelijk EUR 432.640 en EUR 275.225. In laatstgenoemd bedrag zit een beperkte mate van schattingsonzekerheid, aangezien het controleprotocol van de NOW 3 regeling nog niet door het ministerie van SZW is vastgesteld en er derhalve nog geen gecontroleerde eindafrekening bestaat. Het bedrag aan NOW 3.1 is thans dan ook de best mogelijke schatting op grond van interne berekeningen en analyses.

De pensioenlasten bestaan uit de met het pensioenfonds overeengekomen premie.

Huisvestingslasten

	2020 EUR	Begroting EUR	2019 EUR
<i>Eigenaarsdeel</i>			
Huur gebouwen	815.041	830.000	818.912
Loonkosten eigen organisatie beheer en behoud	223.444	243.000	229.861
Verzekeringen	88.502	67.000	49.395
Afschrijving op investeringen	127.422	127.000	132.905
Dagelijks onderhoud huisvesting	659.758	878.553	782.373
Groot onderhoud (incl. dotatie voorziening)	150.000	-	150.000
Overige huisvestingskosten	280.330	46.000	97.052
Besteed aan publieksactiviteiten of andere activiteiten		-	-
Overige baten (claim RVB)	-334.248	-	-
Totaal eigenaarsdeel	2.010.249	2.191.553	2.260.498
<i>Gebruikersdeel</i>			
Servicekosten	83.156	61.000	-218
Erfpacht	63.000	65.000	63.000
Dagelijks onderhoud huisvesting	525.123	631.447	413.106
Energie	333.024	564.000	409.702
Overige huisvestingskosten	8.720	20.000	9.616
Totaal gebruikersdeel	1.013.023	1.341.447	895.206
Totaal huisvestingslasten	3.023.272	3.533.000	3.155.704

De huisvestingssubsidie OCW dient aangewend te worden voor instandhouding van de gebouwen en andere huisvestingskosten, zoals huur gebouwen RVB en verzekeringen. De instandhouding bestaat zowel uit dagelijks onderhoud, groot onderhoud als vervangingsinvesteringen voor delen van de gebouwen en de daarbij behorende installaties.

Overige lasten

	2020 EUR	Begroting EUR	2019 EUR
Personeelskosten (anders dan salarislasten)	390.544	581.000	568.854
Exploitatiekosten	1.885.368	3.239.502	2.791.126
Verkoopkosten	1.084.622	1.554.000	1.399.050
Kantoor- & Administratiekosten	1.345.585	1.310.001	1.278.997
Overige kosten	113.354	32.000	38.286
Projectkosten	1.592.302	990.000	2.300.215
Totaal Overige lasten	6.411.775	7.706.501	8.376.528

Personeelskosten (anders dan salarislasten)

	2020 EUR	Begroting EUR	2019 EUR
Reis-, verblijfkosten	33.262	71.950	60.286
Opleidingen	125.185	195.000	175.379
Arbo diensten	62.931	67.500	51.677
Overige personeelskosten	169.166	246.550	281.512
	390.544	581.000	568.854

Exploitatiekosten

	2020 EUR	Begroting EUR	2019 EUR
Onderhoud exploitatie	742.005	952.564	802.065
Dierenverzorging	37.597	40.000	28.167
Collectiebeheer	24.776	52.527	42.500
Evenementen	136.833	235.900	148.881
Overige kosten	225.717	428.099	464.471
Retail en Horeca	718.440	1.530.412	1.305.042
	1.885.368	3.239.502	2.791.126

Verkoopkosten

	2020 EUR	Begroting EUR	2019 EUR
Algemene kosten	110.128	76.254	126.438
Relatiebeheer	71.356	186.400	94.895
Marketingkosten	903.138	1.291.346	1.177.717
	1.084.622	1.554.000	1.399.050

Kantoor & administratiekosten

	2020 EUR	Begroting EUR	2019 EUR
Administratiekosten	324.381	340.628	288.744
Automatisering	717.153	628.000	588.410
Bankkosten	12.564	15.000	15.368
Extern advies	119.421	128.412	203.684
Kantoorkosten	5.819	20.961	10.609
Verzekeringen	166.247	177.000	172.182
	1.345.585	1.310.001	1.278.997

Overige Kosten

	2020 EUR	Begroting EUR	2019 EUR
Representatie-, afdelingskosten	13.307	18.550	25.025
Jaarlijkse bijdrage derden	3.500	13.450	4.570
Reorganisatiekosten	-	-	-
Onvoorzien	96.547	-	8.691
	113.354	32.000	38.286

Projectgebonden lasten en overige lasten

	2020 EUR	Begroting EUR	2019 EUR
Publiek			
Ottrekking OCW - TV gelden tbv knooppunt 9	-	-	168.431
Ottrekking RVB herstel lekkage tbv knooppunt 9	-	-	162.884
Canontentoonstelling zaal 4	150.508	-	1.232
CCNL logistieke voorbereiding verhuizing	523.571	500.000	1.190.712
Collectie Centrum Nederland	30.076	29.500	34.276
Uitbreiding Canonnetwerk	39.759	327.500	3.390
Onderzoek en evaluatie Canon van Nederland	-	-	30.434
Provincie Gelderland - Tentoonstellingen	48.890	-	-
Provincie Gelderland - Programmering	51.110	-	-
Campagne 18 jarigen Canon van Nederland	467.444	-	-
	1.311.358	857.000	1.591.359
Privaat			
BankGiro Loterij: speeltuin	-	-	145.645
BankGiro Loterij: Bestrating Goes - Picknickweide	66.980	-	13.225
BankGiro Loterij: jaarthema eten & drinken	46.474	133.000	313.588
BankGiro Loterij: In de Maak	30.565	-	-
Feest	30.000	-	30.000
Vereniging Vrienden - Venezia	32.120	-	-
Pigaud - Educatie	1.114	-	36.369
We gaan naar Canada (Midlum)	2.745	-	2.090
Fonds familie Heersink	58.425	-	-
Gelderse streken	-	-	119.152
Huisje Warnsveld	1.833	-	3.167
Bijdrage Ebus - Educatie	235	-	13.567
AFCC	2.161	-	5.748
Onderhoud transport DHL	-	-	11.450
Stg. Erfgoed Geld. - vrijw.trainingrondleider	4.020	-	-
Bijdrage Janivo - Educatie	4.272	-	14.855
	280.944	133.000	708.856
Totaal Projectkosten	1.592.302	990.000	2.300.215

Bezoldiging bestuurders en toezichthouders

WNT-verantwoording 2020

De WNT is van toepassing op Stichting het Nederlands Openluchtmuseum. Het voor Stichting Nederlands Openluchtmuseum toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2020 € 201.000, dit betreft het algemeen bezoldigingsmaximum.

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling:

bedragen x € 1	Mr. B. Eenkhoorn
Functiegegevens	Directeur-bestuurder Stichting NOM
Aanvang en einde functievervulling in 2020	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 141.625
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 13.725
<i>Subtotaal</i>	<i>€ 155.350</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 201.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Bezoldiging	€ 155.350
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.

Gegevens 2019	
bedragen x € 1	
Mr. B. Eenkhoorn	
Functiegegevens	Directeur-bestuurder Stichting NOM
Aanvang en einde functievervulling in 2019	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 129.562
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 13.419
<i>Subtotaal</i>	<i>€ 142.980</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 194.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Bezoldiging	€ 142.980
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.

De bezoldiging van de toezichthouders bedraagt conform de statuten nihil.

2. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2020 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen. De anticumulatiebepaling is niet van toepassing, omdat de directeur-bestuurder geen leidinggevende topfunctie vervult bij andere WNT-instellingen.

3. Regeling beloning directeuren van goede doelenorganisaties

De functiegroep BSD-punten 'maximaal jaarinkomen' salaris niveau per 1 januari 2020 van Stichting het Nederlands Openluchtmuseum is schaal J > 491 met een maximaal jaarinkomen van € 162.397. Stichting het Nederlands Openluchtmuseum heeft in 2020 520 BSD-punten.

Toelichting op de verdeelsleutels zoals gehanteerd in de functionele exploitatierekening

In de jaarrekening is een deel van de baten en lasten direct toe te rekenen aan de functies. Voor zover baten en lasten niet direct toerekenbaar zijn, worden deze verdeeld aan de hand van verdeelsleutels.

Vanaf de jaarrekening van 2005 is voor het eerst gebruik gemaakt van het model verdeling categoriale exploitatierekening over de functionele indeling. Hierbij zijn door het museum verdeelsleutels gebruikt om goed te kunnen toerekenen. Er is gebleken dat zowel door het ministerie als de voormalige rijksmusea verenigd in de VRM de wens bestond om de verdeelsleutels meer op elkaar af te stemmen. Dit heeft er toe geleid dat er voor een aantal categorieën verdeelsleutels zijn ontwikkeld waarbij de musea zelf mogen kiezen welke sleutel men gebruikt per categorie.

Het museum gebruikt voor 2020 de volgende verdeelsleutels:

1. Directe opbrengsten: Direct toegewezen aan de functie;
2. Subsidie OCW (BIS): Direct toegewezen aan de functie;
3. Subsidie OCW erfgoedwet huisvesting: Conform verdeelsleutel huisvesting;
4. Salarislasten: Op basis van de afdeling waar het personeel werkt. Gedeeltelijk direct toegewezen aan de functie, gedeeltelijk conform verdeelsleutel huisvesting;
5. Huisvesting: Conform verdeelsleutel huisvesting;
6. Overige lasten: Direct toegewezen aan de functie of Conform de verdeelsleutel huisvesting;
7. Afschrijvingen: Direct toegewezen aan de functie.

Arnhem, 19 maart 2021

Was getekend

Mr. B. Eenkhoorn
Directeur-bestuurder

Overige gegevens

Statutaire regeling betreffende de bestemming van het saldo van baten en lasten.

In artikel 2 lid 6 van de statuten is opgenomen dat de Stichting niet gericht is op het maken van winst. Er is geen artikel opgenomen betreffende een bestemming van een saldo van baten en lasten anders dan aan het Eigen Vermogen.

Controleverklaring

De controle verklaring van de onafhankelijke accountant is opgenomen op de volgende pagina's.

Accountants

Aan de Raad van Toezicht
Stichting het Nederlands Openluchtmuseum,
Nationaal Museum voor Nederlandse Volkskunde

Baker Tilly (Netherlands) N.V.
Kerkenbos 10-27
Postbus 10525
6500 MB Nijmegen

T: +31 (0)24 378 48 48
F: +31 (0)24 378 35 68

nijmegen@bakertilly.nl
www.bakertilly.nl

KvK: 24425560

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2020

Ons oordeel

Wij hebben de in dit jaarverslag op pagina's 49 tot en met 98 opgenomen jaarrekening 2020 van Stichting het Nederlands Openluchtmuseum te Arnhem gecontroleerd.

Ons oordeel inzake de getrouwheid

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting het Nederlands Openluchtmuseum op 31 december 2020 en van het resultaat over 2020 in overeenstemming met het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020 en de bepalingen bij en krachtens de Wet normering topinkomens (WNT).

Ons oordeel inzake de rechtmatigheid

Naar ons oordeel zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2020 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in de subsidiebeschikking en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2020;
2. de categoriale exploitatierekening over 2020;
3. de categoriale en functionele exploitatierekening over 2020;
4. de toelichting behorende tot de jaarrekening, inclusief de specificatie balans per 31 december 2020 en de specificatie exploitatierekening over 2020, met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Accountants

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen en het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2017-2020 en het controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2020 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting het Nederlands Openluchtmuseum zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2020 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuurs- en activiteitenverslag, inclusief het bericht van de Raad van Toezicht en het bericht van de Ondernemingsraad
- de prestatieverantwoording;
- de overige gegevens;
- de bijlagen KIEN, CBF, Maand van de Geschiedenis, Samenstelling Raad van Toezicht en Directie, Profiel leden Raad van Toezicht en samenwerkingspartners.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Accountants

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, zoals hierboven genoemd, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020 en de bepalingen bij en krachtens de WNT.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020 en de bepalingen bij en krachtens de WNT. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in de subsidiebeschikking en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020. In dit kader is het bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opstellen van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de instelling in staat is haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de instelling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de instelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Accountants

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2017-2020, het controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2020, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een instelling haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Accountants

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Nijmegen, 16 maart 2021

Baker Tilly (Netherlands) N.V.

A handwritten signature in black ink, written over a red circular stamp. The stamp has a ribbon-like design at the bottom.

drs. W.V.C.C. van Herpen RA

Bijlage 1 KIEN

Winst en Verlies per 31 december 2020 KIEN

	2020 EUR	Begroting EUR	2019 EUR
Baten:			
Eigen inkomsten			
Publieksinkomsten binnenland:	-	-	-
<i>Kaartverkoop</i>	-	-	-
<i>Overige publieksinkomsten</i>	-	-	-
Publieksinkomsten buitenland	-	-	-
Totaal Publieksinkomsten	-	-	-
Sponsorinkomsten	-	-	-
Overige directe inkomsten	434	-	2.044
Totaal overige directe inkomsten	434	-	2.044
Totaal Directe inkomsten	434	-	2.044
Indirecte inkomsten	-	-	-
Private middelen - particulieren incl. vriendenverenigingen	-	-	-
Private middelen - bedrijven	-	-	-
Private middelen - private fondsen	-	-	-
Private middelen - goede doelen loterijen	-	-	-
Totaal bijdragen uit private middelen	-	-	-
Totaal eigen inkomsten	434	-	2.044
Subsidies			
Totaal structureel OCW	888.483	890.000	862.154
<i>OCW: Regeling specifiek cultuurbeleid (publieksactiviteiten)</i>	<i>888.483</i>	<i>890.000</i>	<i>862.154</i>
<i>OCW: Erfgoedwet onderdeel huisvesting</i>	-	-	-
<i>OCW: Erfgoedwet onderdeel collectiebeheer</i>	-	-	-
Totaal structureel Provincie	-	-	-
Totaal structureel Gemeente	-	-	-
Totaal structureel publieke subsidie overig	-	-	-
Totale structurele subsidies	888.483	890.000	862.154
Incidentele publieke subsidies	78.159	171.000	68.101
Totaal subsidies	966.642	1.061.000	930.255
TOTALE BATEN	967.077	1.061.000	932.298

KIEN vervolg

Lasten:	2020 EUR	Begroting EUR	2019 EUR
Personeelslasten	789.819	830.349	651.671
Huisvestingslasten	23.000	23.000	23.000
Afschrijvingen	-	-	-
Aankopen	-	-	-
Overige lasten	147.066	526.250	300.208
TOTALE LASTEN	959.885	1.379.599	974.880
<i>Saldo uit gewone bedrijfsvoering</i>	7.192	-318.599	-42.582
Saldo rentebaten/-lasten	-	-	-
Bijzondere baten/ - lasten	-	-	-
Mutaties Aankoopfonds	-	-	-
EXPLOITATIERESULTAAT	7.192	-318.599	-42.582

Bijlage 2 CBF

	2020		Begroting 2020		2019	
	EUR	%	EUR	%	EUR	%
Baten:						
- Baten van particulieren	156.684	1%	172.000	1%	168.206	1%
- Baten van bedrijven	482.416	2%	512.057	2%	606.198	2%
- Baten van loterijorganisaties	304.019	1%	383.000	1%	658.867	3%
- Baten van subsidies van overheden	17.648.423	70%	12.490.000	48%	11.833.169	46%
- Baten van verbonden organisaties	-	0%	-	0%	-	0%
- Baten van andere organisaties zonder winststreven	688.560	3%	700.000	3%	1.525.822	6%
<i>Som der geworven baten</i>	<i>19.280.102</i>		<i>14.257.057</i>		<i>14.792.262</i>	
Baten als tegenprestatie voor de levering van						
- Producten en/of diensten	6.066.966		11.499.943		10.752.201	
- Overige baten	434		23.000		6.763	
<i>Som overige baten</i>	<i>6.067.400</i>	<i>24%</i>	<i>11.522.943</i>	<i>45%</i>	<i>10.758.964</i>	<i>42%</i>
Som der baten	25.347.502		25.780.000		25.551.226	
Vervolg exploitatierekening 2020						
	2020		Begroting 2020		2019	
	EUR	%	EUR	%	EUR	%
Lasten:						
<i>Besteed aan doelstellingen:</i>						
- Publieksfunctie	12.733.963	56%	10.844.187	42%	13.592.303	52%
- Collectiefunctie	6.921.633	31%	6.338.714	24%	7.969.844	30%
- Wetenschappelijke functie	-	0%	-	0%	-	0%
Kosten eigen fondsenwerving	172.996	1%	215.610	1%	187.304	1%
Kosten beheer en administratie	2.775.749	12%	8.641.989	33%	4.609.062	17%
Som der lasten	22.604.341		26.040.500		26.358.513	
Saldo voor financiële baten en lasten						
Saldo financiële baten en lasten	29.124-		28.000-		31.414-	
Saldo van baten en lasten	2.714.037		288.500-		838.701-	
Bestemming saldo van baten en lasten:						
Toevoeging/onttrekking aan:						
- Overige reserve	2.740.157-		30.000-		140.672	
- Bestemmingsreserve	447.564-					
- Bestemmingsfonds	473.684		318.500		698.029	
	<u>0-</u>		<u>0-</u>		<u>0-</u>	

CBF vervolg**Toelichting Lastenverdeling**

	Functie		werving baten	beheer	Totaal	Begroting	Totaal
	Publieke	collectie	wetenschappelij	eigen	2020	2020	2019
	functie	functie	ke functie	fondsenwerving			
Personeelskosten	7.346.659	3.653.397	-	172.996	774.235	11.947.287	13.602.016
Afschrijvingen	975.221	-	-	-	225.409	1.200.630	1.215.554
Huisvestingslasten	522.084	2.350.240	-	-	150.948	3.023.272	3.155.704
Aankopen	-	21.377	-	-	-	21.377	8.711
Overige lasten	3.889.999	896.619	-	-	1.625.157	6.411.775	8.376.528
Totaal	12.733.963	6.921.633	-	172.996	2.775.749	22.604.341	26.358.513

Bijlage 3 Maand van de Geschiedenis

	2020 EUR	Begroting EUR	2019 EUR
Baten:			
Eigen inkomsten			
Publieksinkomsten binnenland:	-	-	-
<i>Kaartverkoop</i>	-	-	-
<i>Overige publieksinkomsten</i>	-	-	-
Publieksinkomsten buitenland	-	-	-
Totaal Publieksinkomsten	-	-	-
Sponsorinkomsten	-	-	-
Overige directe inkomsten	-	15.000	697
Totaal overige directe inkomsten	-	15.000	697
Totaal Directe inkomsten	-	15.000	697
Indirecte inkomsten	-	-	-
Private middelen - particulieren incl. vriendenverenigingen	-	-	-
Private middelen - bedrijven	-	-	-
Private middelen - private fondsen	100.000	100.000	116.826
Private middelen - goede doelen loterijen	-	-	-
Totaal bijdragen uit private middelen	100.000	100.000	116.826
Totaal eigen inkomsten	100.000	115.000	117.523
Subsidies			
Totaal structureel OCW	-	-	-
<i>OCW: Regeling specifiek cultuurbeleid (publieksactiviteiten)</i>	-	-	-
<i>OCW: Erfgoedwet onderdeel huisvesting</i>	-	-	-
<i>OCW: Erfgoedwet onderdeel collectiebeheer</i>	-	-	-
Totaal structureel Provincie	-	-	-
Totaal structureel Gemeente	-	-	-
Totaal structureel publieke subsidie overig	-	-	-
Totale structurele subsidies	-	-	-
Incidentele publieke subsidies	-	-	-
Totaal subsidies	-	-	-
TOTALE BATEN	100.000	115.000	117.523

Maand van de Geschiedenis vervolg

Lasten:	2020 EUR	Begroting EUR	2019 EUR
Personeelslasten	81.655	132.800	95.000
Huisvestingslasten	-	-	-
Afschrijvingen	-	-	-
Aankopen	-	-	-
Overige lasten	137.681	219.600	198.182
TOTALE LASTEN	219.335	352.400	293.182
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	-119.335	-237.400	-175.659
Saldo rentebaten/-lasten	-	-	-
Bijzondere baten/ - lasten	-	-	-
Mutaties Aankoopfonds	-	-	-
EXPLOITATIERESULTAAT	-119.335	-237.400	-175.659

Toelichting

De bijdrage van het FCP van EUR 100.000 is verantwoord onder de indirecte inkomsten, Private middelen – private fondsen. Zie ook pagina 49 met de categoriale exploitatierekening.

Onze eigen bijdrage van EUR 119.335 betalen we uit onze publieksinkomsten binnenland en niet uit de ontvangen subsidies op grond van de BIS-regeling.

Bijlage 4 Samenstelling Raad van Toezicht en Directie

Samenstelling Raad van Toezicht

Naam	Rol in RvT	Lid sinds	Lid tot	Hoofd- en nevenfuncties
De heer prof. dr. P. Schnabel	Voorzitter, Voorzitter renumeratie- commissie	1 maart 2011	1 maart 2021	Lid Commissie Integriteit Financiën Voorzitter Cie Onderzoek GGZ, NWO/ZonMW Voorzitter Stichting Libris Geschiedenis Prijs Voorzitter bestuur Innovatiefonds Zorgverzekeraars, Zeist Lid Raad van Advies ING Nederland, Amsterdam Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Internet Domein Registratie Nederland, Arnhem Adviseur Instituut GAK, Hilversum Lid bestuur Stichting Ons Erfdeel, Rekkem (B) Lid Bestuur Fondation Constant Voorzitter Commissie Studiebeurzen Prins Bernhard Cultuurfonds
De heer mr. drs. C.O. Bijster	Lid	17 december 2012	17 december 2020	Voorzitter Nederlands Instituut voor Farmacogenetisch Onderzoek, Heerenveen Bestuurder Babel Holding B.V. Utrecht Secretaris Stichting Vogelasiel de Fugelhelling, Ureterp
De heer drs. C. Breedveld	Lid	27 september 2018	27 september 2022 (herbenoembaar)	Directeur van het Kabinet van de Koning (tot 1-8-2019) Grootmeester van het Huis van Z.M. de Koning (vanaf 1-8-2019) Voorzitter van het bestuur van het Bureau Financieel Toezicht Lid bestuur Stichting Koninklijk Paleis Amsterdam Lid bestuur Stichting Fonds voor Functionele Kosten van het Huis Oranje-Nassau II Lid Raad van Toezicht Trombosestichting Nederland
Mevrouw Y. Cegerek	Lid	12 juni 2020	12 juni 2024 (herbenoembaar)	Wethouder gemeente Heerde Voorzitter Stichting Mondial Apeldoorn (tot dec. 2020) Lid Raad van Advies van Mission Reuse
Mevrouw E. van Eupen	Lid	10 december 2020	10 december 2024 (herbenoembaar)	Lid HR directie VodafoneZiggo
Mevrouw M.H.H. van Haaren – Koopman	Lid, tevens lid Financiële commissie (vanaf 1 juni 2014)	1 april 2012	1 april 2020	Wethouder gemeente Berkelland Voorzitter Stichting behoud en instandhouding Commanderie in Doesburg Voorzitter Achterhoek Toerisme Lid Comité Lezersfonds NRC Lid Achterhoek Board (vanaf 1-9-2019)

Naam	Rol in RvT	Lid sinds	Lid tot	Hoofd- en nevenfuncties
Mevrouw P. Hoytink-Roubos	Lid, tevens lid Financiële Commissie (vanaf 12 juni 2020)	12 juni 2020	12 juni 2024 (herbenoembaar)	Burgemeester gemeente Overbetuwe Vicevoorzitter VNG Gelderland Voorzitter Stuurgroep NatuurInclusieveLandbouw Gld. Lid DB VGGM (Veiligheids- en Gezondheidsregio Gld. Midden) Voorzitter HRM-commissie burgemeesters/wethouders CDA Gelderland Bestuurslid Geurt van Lonkhuyzen Stichting
Mevrouw J.G. Stam	Lid Lid renumera- tietcommissie	10 april 2013	10 april 2021	Commissaris/toezichthouder, adviseur en executive coach. Voorzitter Stichting Fonds Toevluchtsoord Groningen Lid Raad van Toezicht Installatie Werk Nederland Lid Curatorium Center for Executive Coaching Vrije Universiteit Amsterdam Executive coach, o.a. bij politieleider- schapsprogramma's
De heer drs. E.M. Robbe RA	Lid Voorzitter Financiële Commissie (vanaf 1 november 2017)	5 oktober 2017	5 oktober 2021 (herbenoembaar)	CQO en Lid Raad van Bestuur Deloitte Holding B.V. (t/m 31 mei 2020) Lid bestuur Stichting Nationaal Fonds 4 en 5 mei Lid bestuur Deloitte Impact Foundation/Stichting Fair Chance Foundation (t/m 31 mei 2020) Lid dagelijks bestuur en algemeen bestuur VNO/NCW (t/m 31 mei 2020) Voorzitter vereniging Warmonderhek Lid raad van Commissarissen CBRE Dutch Retail Fund (vanaf 1 juni 2020) Lid Raad van Advies CBRE Dutch Residential Fund (vanaf 1 juni 2020) Voorzitter Oudstenraad Gkv Oegstgeest (vanaf 1 juli 2020)
Mevrouw drs. A.S.M. Vreeburg	Lid Vicevoorzitter	1 januari 2017	1 januari 2021 (herbenoembaar)	Lid directie ANWB/directeur Hulpverlening Voorzitter Board DRVN Solutions, Londen UK
Mevrouw Y. van der Zee	Lid	10 december 2020	10 december 2024 (herbenoembaar)	Vicevoorzitter Raad van Toezicht Cultuurgebouw Haarlemmermeer Lid bestuur Prins Bernhard Cultuurfonds (NH) Lid Bestuur Nieuw Dakota

Samenstelling Directie (Nevenfuncties)

Naam	Functie	Periode	Relevante nevenfuncties
De heer mr. B. Eenkhoorn	Directeur- bestuurder	Vanaf 1 juni 2018	Bestuurslid Libris Geschiedenisprijs Lid Raad van Advies CASA Vanaf 1 april 2020 : Lid Raad van Toezicht Slot Loevestein

Bijlage 5 Profiel leden Raad van Toezicht

Organisatiestructuur

Stichting Het Nederlands Openluchtmuseum ontvangt structurele rijkssubsidie en is daarnaast sterk op eigen inkomsten en additionele fondsenwerving aangewezen. De commerciële activiteiten, tot eind 2016 ondergebracht in de Stichting de Oude Bijenkorf, zijn per 2017 samengevoegd in Stichting Het Nederlands Openluchtmuseum.

Met ingang van 1 januari 2013 is de Stichting Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland, voorheen het Nederlands Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed onder de bestuurlijke verantwoordelijkheid van het Openluchtmuseum gebracht. Ook op deze stichting ziet de Raad van Toezicht toe.

Het Nederlands Openluchtmuseum kent een directie met een eenhoofdige directeur-bestuurder. De taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn vastgelegd in het Bestuursreglement.

Bevoegdheden, verantwoordelijkheden en taken Raad van Toezicht

Algemeen:

De Raad van Toezicht heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van de directie en op de algemene gang van zaken in het Openluchtmuseum. De Raad van Toezicht richt zich bij de vervulling van zijn taak op het belang van de stichtingen en houdt daarbij rekening met de belangen van betrokkenen. Taken en bevoegdheden van de Raad van Toezicht volgen uit de wet en de statuten van de genoemde stichtingen. Deze zijn nader uitgewerkt in het Reglement Raad van Toezicht.

Specifiek:

De Raad van Toezicht concentreert zich daarbij in het bijzonder op een drietal kerntaken:

1. statutaire besluitvorming;
2. advisering en coaching van de directeur-bestuurder;
3. werkgeverschap.

Vanuit de Raad van Toezicht zijn twee vaste commissies gevormd:

- Financiële Commissie;
- Commissie Benoeming, Beoordeling en Beloning.

Samenstelling en functioneren Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht bestaat uit een door de Raad vast te stellen aantal leden binnen de statutaire kaders (van vijf tot negen leden). De leden worden door de Raad van Toezicht benoemd. Eén lid wordt benoemd op voordracht van de Ondernemingsraad van het museum. Een ander lid wordt benoemd op voordracht van het bestuur van de Stichting KIEN.

De zittingstermijn bedraagt vier jaar, waarna maximaal voor één termijn herbenoemd kan worden. De Raad hanteert een rooster van aftreden en evalueert periodiek.

De Raad van Toezicht komt gemiddeld viermaal per jaar bijeen. Van de leden wordt verwacht dat zij jaarlijks ten minste drie van de vier vergaderingen bijwonen. Gemaakte onkosten worden vergoed.

Gewenste samenstelling Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht streeft naar een gelijke verdeling van mannelijke en vrouwelijke leden en naar een grotere diversiteit op gebieden als culturele afkomst en leeftijd. Tenminste één lid van de Raad heeft een binding met Gelderland/Oost-Nederland.

Aan elk lid wordt als eis gesteld dat hij/zij:

- heeft ervaring in het besturen, dan wel het houden van toezicht;
- functioneert of gefunctioneerd heeft in landelijke netwerken op het gebied van zijn/haar expertise;
- heeft affiniteit met het werkterrein van het Nederlands Openluchtmuseum, zijnde de publiek-private sector.

Binnen de Raad van Toezicht dient expertise op de volgende gebieden aanwezig te zijn:

- algehele leiding, management, bestuur en juridische zaken;
- financiën (bij tenminste twee leden);
- personeelszaken en personeelsbeleid (lid bij voorkeur te benoemen op voordracht van de Ondernemingsraad);
- Nederlandse geschiedenis en culturele verhoudingen;
- cultuur van het dagelijks leven ('volkscultuur') en immaterieel erfgoed (lid bij voorkeur te benoemen op voordracht van Stichting KIEN);
- toerisme en recreatie;
- marketing en promotie;
- nieuwe media en/of publiciteit;
- onderwijs (basis- en voortgezet) en jongerencultuur;
- duurzaamheid, bij voorkeur met betrekking tot de toepassing in het bedrijfsleven, inrichting van de organisatie en productthematiek;
- Informatietechnologie (IT).

Persoonskenmerken:

- conceptueel en strategisch denken;
- ondernemende, maar bezonnen instelling;
- sterk ontwikkeld normbesef en maatschappelijk verantwoordelijkheidsgevoel;
- vanuit betrokkenheid op afstand toezicht houden;
- maatschappelijke reflectie;
- integriteit;
- teamspeler.

Aldus vastgesteld in de vergadering van de Raad van Toezicht op 21 juni 2019.

Bijlage 6 Samenwerkingspartners

Samenwerken is belangrijk. Het vergroot de mogelijkheden van het museum en het geeft nieuwe impulsen. Het museum werkt al vele jaren samen met bedrijven, organisaties, groepen en/of erfgoedgemeenschappen. Samenwerkingspartners worden in een vroeg stadium aangehaakt en blijven vaak betrokken nadat een project is opgeleverd. Het Nederlands Openluchtmuseum heeft in de loop der jaren veel samenwerkingsverbanden ontwikkeld tot langdurige partnerschappen.

Accent

Accent is als adoptiepartner aan het museum verbonden.

Amsterdam Development

Amsterdam Development is als adoptiepartner aan het museum verbonden.

Arcadis Nederland

Arcadis is projectpartner van het museum en draagt bij aan de Canon van Nederland.

ArtEZ University of the Arts

The Linen Project is een project van meerdere jaren met vele partners, waaronder ArtEZ en het Nederlands Openluchtmuseum. In dit project wordt onderzocht of het mogelijk is om in Nederland op een duurzame manier de lokale productie van vlas, linnen en (linnen)producten nieuw leven in te blazen. Een deel van het project wordt uitgevoerd in het Openluchtmuseum. Het museum onderzoekt samen met ArtEZ de mogelijkheden om bij andere projecten samen te werken.

BankGiro Loterij

De BankGiro Loterij is als hoofdpartner verbonden aan het Nederlands Openluchtmuseum en maakt de verlevendiging in het museum mede mogelijk. Daarnaast ondersteunt de loterij ook verscheidene projecten.

Burgers' Zoo

Met de directe buurman Burgers' Zoo wordt op meer terreinen samengewerkt. Als goede burens wordt er gezamenlijk overlegd en waar nodig en

mogelijk ook gezamenlijk opgetreden, zoals over ontwikkelingen in het gebied rond de beide parken. Aan meerdaagse recreanten wordt een combinatieticket aangeboden. De Meldkamer van het Openluchtmuseum houdt 's nachts toezicht op het kunstwerk dat de ingang van Burgers' Zoo siert. Samen met Burgers' Zoo is het Openluchtmuseum hoofdsponsor van voetbalclub Vitesse.

Club van Elf

Het Nederlands Openluchtmuseum is lid van de Club van Elf, de vereniging van toonaangevende Nederlandse dagattracties. Met de andere leden van de Club van Elf is regelmatig contact en kennisuitwisseling.

Crafts Council Nederland

De duurzame samenwerking met Crafts Council Nederland wordt getoond in de jaarlijkse masterclasses en workshops rondom creatieve ambachten die gezamenlijk in het museum worden georganiseerd. Crafts Council Nederland organiseert ieder jaar de landelijke maakdagen in september, onder meer met weefnetwerk Nederland, en met inspirerende maakactiviteiten in musea en bibliotheken in heel Nederland. Van hout, klei, textiel, metaal, draad, riet, glas, wol... elk product is ooit door mensenhanden tot stand gebracht. Centraal in de samenwerking staat: hoe kunnen ambachtelijke kennis en vaardigheden ingezet worden voor innovatie en nieuwe betekenisgeving en hoe wordt het publiek en nieuwe doelgroepen bereikt.

Cultuur Netwerk Arnhem en Cultuur Netwerk Nijmegen

Cultuur Netwerk Arnhem (CNA) is een belangrijk netwerk voor culturele instellingen in Arnhem. Dit netwerk richt zich als vereniging op gezamenlijke belangenbehartiging, kennisdeling en voorlichting over kunst en cultuur in Arnhem. Daarnaast is CNA een platform voor ontmoeting, samenwerking en afstemming tussen organisaties. Cultuur Netwerk Nijmegen (CNN) is het samenwerkingsverband in Nijmegen.

Het CNA en CNN vormen samen een netwerk om tot één stedelijk regioprofiel te komen. Dit op advies van de Raad voor Cultuur en het ministerie van OCW. Het Nederlands Openluchtmuseum is deelnemer aan deze netwerken.

De Kempenaer Advocaten

De Kempenaer Advocaten is adoptiepartner van het museum. Met De Kempenaer Advocaten organiseert het museum evenementen over schenken en nalaten aan culturele instellingen.

De Veluwe Attracties

DHL Parcel

DHL Parcel is hoofdpartner van het museum en ondersteunt de presentatie in de Van Gend & Loosloods.

Duurzame horecaleveranciers

De horeca van het Nederlands Openluchtmuseum werkt met diverse leveranciers als partners samen, waarbij de gezamenlijke inspanning is gericht op optimale kwaliteit en smaak.

Erfgoed Gelderland

Erfgoed Gelderland levert data aan voor de portal *Collectie Gelderland*. Vanuit deze portal kunnen data veilig geoogst worden door DiMCoN. Verder treedt Erfgoed Gelderland op als partner bij RijnLand.Xperiences. Ook draagt Erfgoed Gelderland bij aan de inclusiviteitstraining van vrijwillige rondleiders in het Nederlands Openluchtmuseum.

Fonds voor Cultuurparticipatie

Het Fonds voor Cultuurparticipatie is een meerjarige partner van de Maand van de Geschiedenis.

Freia

Freia is als adoptiepartner aan het museum verbonden en draagt bij aan stoomzuivelfabriek Freia in het museum.

Gelders Restauratie Centrum (GRC)

Het Openluchtmuseum was een van de grondleggers van het GRC, waarin vele partijen samenwerken, zoals de provincie Gelderland, cultuurhistorische organisaties, het middelbaar beroepsonderwijs, het (bouw)bedrijfsleven en opdrachtgevers van onderhouds- en restauratiewerken. Het GRC biedt hoogwaardige kennis, praktijkgerichte cursussen en erkende vakopleidingen voor mensen en bedrijven in de restauratiebranche.

Gemeenschap van Nederlanders met een (Nederlands-)Indische achtergrond

Sinds 2004 vertellen we op het *Indisch Achtererf* in het museum het verhaal van de (Nederlands-) Indische gemeenschap. Dit doen we in samenwerking met Stichting Indische Cultuur. Vrijwilligers worden uit de Indische gemeenschap geworven.

Gemeenschap van Nederlanders met een Surinaamse en Antilliaanse achtergrond

Sinds 2014 vertellen Nederlanders uit deze gemeenschap Anansiverhalen in de theekeupel. Het museum geeft vertellers uit deze verhalen-traditie zo een podium en draagt bij aan het voortbestaan van de verteltraditie.

Gemeente Arnhem

Van de gemeente Arnhem wordt, op basis van afspraken, een afzonderlijke subsidie ontvangen om een drietal medewerkers met afstand tot de arbeidsmarkt een geschikte arbeidsplaats te bieden binnen de Afdeling Terreinen en Dierversorging.

Gravin van Bylandt Stichting

De Gravin van Bylandt Stichting is een meerjarige partner van het Canonnetwerk.

Het Kadaster

Het Kadaster is project- en routepartner van het museum en draagt bij aan de Canon van Nederland.

Het Mediabedrijf BV

Met Het Mediabedrijf wordt jaarlijks in het najaar *Landleven Winter* georganiseerd.

Hogeschool Arnhem Nijmegen

Het Openluchtmuseum en de horeca bieden in samenwerking met de Hogeschool Arnhem Nijmegen leerlingen stageplekken aan.

Twee studenten van de *master Circulaire Economie* hebben de initiatieffase begeleid van een nieuw samenwerkingsproject van het museum met jongeren uit de wijk Presikhaaf in Arnhem.

Hogeschool Van Hall Larensteijn

Stagiair(e)s van de Hogeschool Van Hall Larensteijn voeren deelprojecten uit in het kader van de ontwikkeling van het Masterplan 2016-2025 van het museum.

Hogeschool voor de Kunsten Utrecht

In samenwerking met de HKU en de VPRO zijn programma's ontwikkeld die *game and play*-technieken gebruiken om de bezoekerservaring te verlevendigen.

ING

ING is als projectpartner aan het museum verbonden en draagt bij aan de Canon van Nederland.

ING heeft tevens bijgedragen aan de realisatie van de Westerstraat en het postkantoor in het museum.

Janivo Stichting

De Janivo Stichting draagt meerjarig bij aan educatieprojecten rond de Canon van Nederland.

Kenniscentra Calibris (Bunnik), Aequor (Ede) en Fundeon (Harderwijk)

Het museum is leerbedrijf voor de VMBO/MBO-opleidingen in bouwvakken.

Kenniscentrum Ecabo Amersfoort

De sector Facilitaire Zaken is via Kenniscentrum Ecabo Amersfoort een erkend leer- en stagebedrijf voor de Sector particuliere veiligheid.

KNHM Foundation

De KNHM Foundation ondersteunt als projectpartner het museum.

Koninklijke Gazelle

Koninklijke Gazelle is adoptiepartner van het museum.

Kröller-Müller Museum

Kröller-Müller Museum, Paleis Het Loo en het Openluchtmuseum hebben een gezamenlijke inkoopovereenkomst voor energie. Dit levert een gunstiger prijs op.

Kunstwerkplaats Magenta

De weefpresentatiegroep in het Nederlands Openlucht Museum is onderdeel van de Magenta kunstwerkplaatsen van zorgorganisatie Lievegoed. Magenta is een kunstwerkplaats voor volwassenen met een verstandelijke beperking of mensen die anderszins speciale zorg nodig hebben. Werken en leren gaan in het museum hand in hand. De samenwerking is gericht op drie gezamenlijke doelstellingen: het verlevendigen van de Ambachtsbuurt in het museum met een functionerende weverij, het bieden van werkplekken in de weverij met een zinvolle dagbesteding voor de deelnemers (mensen met een verstandelijke beperking) en het produceren van geweven artikelen voor de verkoop in de museumwinkel.

Labyrint

De thema's *diversiteit en inclusiviteit* zijn voor het Nederlands Openluchtmuseum al 20 jaar onderdeel van het beleid. In 2020 heeft Labyrint een onderzoek uitgevoerd naar diversiteit en inclusiviteit onder medewerkers en vrijwilligers van het Openluchtmuseum. Naar aanleiding daarvan heeft het museum een *Taskforce Diversiteit en Inclusie* opgericht, die aan de slag gaat met het ontwikkelen en implementeren van diversiteits- en inclusiviteitsbeleid in de organisatie.

Mariëndaal Speciaal Onderwijs Arnhem

Gezamenlijk worden educatieve producten voor het speciaal (basis)onderwijs ontwikkeld en getest.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is hoofdpartner van het museum.

Mondriaan Fonds

Het Mondriaan Fonds is een meerjarige partner van het Canonnetwerk. In het kader van de regeling *75 jaar Vrijheid*, draagt het fonds tevens bij aan een nieuwe presentatie in het museum over de Tweede Wereldoorlog.

Musea Arnhem

Vijf Arnhemse musea (Airborne Museum Hartenstein, Museum Arnhem, Museum Bronbeek, Nederlands Openluchtmuseum en Nederlands Watermuseum) werken samen in twee educatieve trajecten: de Jeugduniversiteit (colleges voor kinderen) en het Museummenu (educatieve projecten speciaal voor het basisonderwijs). De gemeente ziet de kracht van deze samenwerking en faciliteert de scholen met mensen en middelen om de musea te bezoeken.

Museum Arnhem

Het verzelfstandigde Museum Arnhem neemt diverse Personeel & Organisatie-werkzaamheden af van het Nederlands Openluchtmuseum. Het gaat onder meer om salarisadministratie, personeelsadministratie en P&O advisering.

Museumvereniging

De Museumvereniging is de brancheorganisatie van musea. Het Nederlands Openluchtmuseum heeft regelmatig contact met de Museumvereniging over onder andere de lobby vanuit de museale wereld richting de politiek, de museum-cao, inhoudelijke scholing en het afstemmen van coronaprotocolen en coronamaatregelen in het museum.

NAM

De NAM is adoptiepartner van het museum en is betrokken bij de Jaknikker in het museum.

Nationale Nederlanden

Nationale Nederlanden is als adoptiepartner aan het museum verbonden.

Nationale Portal DiMCoN

Het Openluchtmuseum neemt, met enkele andere rijkscollectie behorende instellingen, deel aan deze pilot, die wordt getrokken door de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. Doel is de opname van alle registratie- en ontsluitingsdata van de collecties in de nationale portal *DiMCoN* (Digitale Museale Collectie Nederland) en daarmee het ter beschikking stellen aan *Europeana*.

Ondernemers Kontakt Arnhem

Het Nederlands Openluchtmuseum is als lid aangesloten bij Ondernemers Kontakt Arnhem.

Paleis Het Loo

Kröller-Müller Museum, Paleis Het Loo en het Openluchtmuseum hebben een gezamenlijke inkoopovereenkomst voor energie, waardoor een gunstiger prijs kon worden bedongen. Ook is Paleis Het Loo een van de vier partners in het te realiseren gezamenlijke depot, Collectie Centrum Nederland (CC NL).

Pleyade

Met zorginstelling Pleyade ontwikkelt het museum een reminiscentiewoning voor ouderen met dementie.

Presikhaaf University

Met Presikhaaf University is het Nederlands Openluchtmuseum een co-creatieproject gestart. Presikhaaf University is een maatschappelijke organisatie die zich inzet voor de jongeren die opgroeien in Presikhaaf.

Doel van het samenwerkingsproject is om jongeren uit de wijk kennis te laten maken met materieel en immaterieel erfgoed in hun eigen leefomgeving.

Provincie Gelderland

Met de provincie Gelderland onderhoudt het museum goede contacten. In 2020 heeft de provincie Gelderland als partner bijgedragen aan het themajaar *Ontmoet mij*.

ROC A12

Met het ROC wordt samengewerkt bij het aanbieden van stageplekken in het museum en in de horeca.

ROC RijnIJssel

Op basis van een samenwerkingsovereenkomst wordt gewerkt aan het realiseren van doelstellingen om het aantal jongere bezoekers te verhogen en passende leersituaties en stage- en ervaringswerkplekken te bieden.

Voor het vierde jaar werken we samen met de Musical-afdeling van ROC RijnIJssel bij de zomeroptrédens voor de *mini canon musicals*.

De optredens worden opgevoerd door studenten van RijnIJssel Creatieve Industrie. Voor deze studenten zijn het stage-opdrachten, die tot stand zijn gekomen in samenwerking met het Openluchtmuseum.

Rijksmuseum Amsterdam

Het Rijksmuseum Amsterdam en het Nederlands Openluchtmuseum werken op een aantal terreinen intensief samen.

Het Rijksmuseum is hoofdpartner van de *Maand van de Geschiedenis*, organisator van de *Nacht van de Geschiedenis* en partner in het Canonnetwerk.

Bij de realisering van de fysieke canonpresentatie in het Openluchtmuseum biedt het Rijksmuseum actief een inhoudelijke inbreng. Ook stelt het Rijksmuseum genereus objecten ter beschikking. Samen met de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en Paleis Het Loo werken het Rijksmuseum Amsterdam en het Nederlands Openluchtmuseum aan een gemeenschappelijk duurzaam depot: het CollectieCentrum Nederland (CC NL).

Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE)

Met de RCE wordt, samen met het Rijksmuseum Amsterdam en Paleis Het Loo, gewerkt aan een gemeenschappelijk duurzaam depot onder de naam CollectieCentrum Nederland (CC NL).

Rijkswaterstaat

Rijkswaterstaat is een meerjarige partner van het museum en heeft bijgedragen aan de vernieuwde presentatie van de Watersnoodwoning in het museum.

Rozet en de gemeente Arnhem

In 2019 is in het museum gestart met een pilot van een herinneringsproject voor dementerende ouderen. Dit project maakt deel uit van het programma *Age Friendly Cultural City*, en staat onder leiding van Rozet en de gemeente Arnhem. In de pilot werkt het museum samen met de zorginstellingen SWOA, Driegasthuizengroep en Pleyade.

Schreuderhuizen Arnhem

Het museum biedt in samenwerking met de Schreuderhuizen werkplekken in de groenvoorziening aan gehandicapten.

Sligro

Met Sligro is een samenwerking aangegaan als totaalleverancier voor de horeca. Naast een verantwoorde keuze van producten, is er aandacht voor efficiënt leveren en kennisoverdracht.

Staatsbosbeheer/ Park Lingezegen

Als het Openluchtmuseum bomen kapt voor nieuwe presentaties of andere publieksvoorzieningen, moet het museum als boscompensatie nieuwe bomen aanplanten. Dit werd in 2014 gerealiseerd door het planten van de eerste boom van een bos op het terrein van Park Lingezegen. Dit bos van 2,2 ha is dit jaar inmiddels volledig aangeplant.

Stichting Ana Upu

Sinds de komst in 2003 van de Molukse barak in het Nederlands Openluchtmuseum geeft het museum een beeld van 420 jaar gedeelde Moluks-Nederlandse geschiedenis, Het Nederlands Openluchtmuseum en de Stichting Ana Upu (SAU) te Lunteren hebben een meerjarige samenwerking afgesproken. De Molukse Barak als *pleisterplaats* verbindt de Nederlandse bezoekers en de Molukse gemeenschap. Het museum is daardoor nóg meer van iedereen.

Stichting entoen.nu

De stichting entoen.nu ontwikkelde de Canon van de Nederlandse Geschiedenis en zorgde voor educatief materiaal bij alle canonvensters. De website *entoen.nu* wordt door scholen zeer algemeen gebruikt. Het museum heeft het beheer van de website overgenomen.

Stichting Kalebas (de Anansiboom)

De *Anansiboom* is de plek voor de vertelcultuur van de Afro-Caraïbische Nederlanders in het museum. Een groep verhalenvertellers vertelt sinds 2016 op deze locatie Anansiverhalen. Bezoekers kunnen onder de Anansiboom zitten, luisteren en ervaringen delen. Er is ook gelegenheid om video's te bekijken van ontmoetingen van Wijnand Stomp met mensen op de driehoek Nederland-Ghana-Caraïben. Langs deze driehoek vond de slavenhandel plaats en verspreidden de verhalen van Anansi zich over de wereld. De ontmoetingen vormden de inspiratiebron voor weer nieuwe Anansiverhalen. Wijnand Stomp creëert en speelt als Mister Anansi voorstellingen waarin zijn

kleurrijke afkomst een belangrijke rol speelt. Samen met filmmaker Jean Hellwig van Anansi Masters, is hij de initiator van de Anansiboom.

Stichting Museum Plus Bus

De *Museum Plus Bus* is een samenwerkingsproject van twaalf Nederlandse musea en rijdt voor groepen senioren die niet meer in staat zijn zelfstandig een museum te bezoeken vanwege hun lichamelijke en/of geestelijke conditie. Met een dagarrangement naar één van de deelnemende musea bezorgt de *Museum Plus Bus* groepen senioren een cultureel dagje uit, kosteloos dankzij de financiële steun van de BankGiro Loterij. De samenwerking met *Museum Plus Bus* is verlengd tot en met 31 december 2023.

Teijin Aramid

Teijin Aramid is adoptiepartner van het museum en werkte mee aan de *Verbinderij* in het museum.

Vereniging Natuurmonumenten

Met de Vereniging Natuurmonumenten is een meerjarige alliantie gesloten waarbinnen vijf samenwerkingsprojecten worden uitgevoerd. Deze richten zich op het verzamelen en delen van authentieke verhalen, gezamenlijke evenementen als *Oogstweekend* en een winterpresentatie over wolven, een gezamenlijk marketing- en communicatieplan, het gezamenlijk ontwikkelen van een label voor verantwoorde producten en onderlinge kennisuitwisseling.

Vitesse Betrokken

Met maatschappelijke samenwerkingspartner Vitesse Betrokken pakt het Nederlands Openluchtmuseum diverse regionale projecten op.

Volkshuisvesting Arnhem

Met de woningcorporatie Volkshuisvesting Arnhem is samengewerkt bij het realiseren van *museumwoningen*. Het museum heeft kennis ingebracht over de geschiedenis en een verantwoorde datering van een aantal woningen. In 2016 werd een vierde woning geopend.

VSBfonds

VSBfonds ondersteunt de inclusiviteitstraining van vrijwillige rondleiders in het Nederlands Openluchtmuseum.

Ziekenhuis Rijnstate

Als goede burens wordt met het Ziekenhuis Rijnstate overlegd en waar mogelijk gezamenlijk opgetreden bij ontwikkelingen in het gebied rond beide instellingen. Medewerkers van Rijnstate maken gebruik van de parkeervoorzieningen van het museum.

Zorgboerderij De Ooijsebrug

In samenwerking met de leverancier voor aardappels, groente en fruit voeren medewerkers van de zorgboerderij werkzaamheden uit.

Zorgcentrum Gelderland

Het museum biedt in samenwerking met het Zorgcentrum Gelderland werkplekken aan gehandicapten in de groenvoorziening.

Zuiderzeemuseum

Op directieniveau is met het Zuiderzeemuseum overleg gevoerd over het afstemmen van het publieksbeleid en over mogelijke samenwerking op het gebied van ambachten.

Partners van de Maand van de Geschiedenis

Het Nederlands Openluchtmuseum is initiatiefnemer van de *Maand van de Geschiedenis*, het grootste geschiedenisevenement van Nederland. Het museum werkt daarbij samen met een groot aantal partners.

Fonds voor Cultuurparticipatie
Rijksmuseum
VPRO
OVT
Libris
Historisch Nieuwsblad
De Arbeiderspers
Wikimedia Nederland
Boekenkrant
Historisch Centrum Overijssel
Nieuwe Veste
Stadsarchief Breda
Stedelijk Museum Breda
Afrika Museum
Tropenmuseum
Wereldmuseum
Museum Volkenkunde
National Geographic
Historiek
IsGeschiedenis
Jonge Historici
Canonnetwerk/Canon van Nederland
Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland
deBuren
Erfgoed Gelderland/Erfgoedfestival
024Geschiedenis
Dag van de Arnhemse Geschiedenis
Week van de Koloniale Geschiedenis
Bredase Maand van de Geschiedenis
Maand van de Groninger Geschiedenis
Nacht van de Utrechtse Geschiedenis

Partners van het Canonnetwerk

Het Nederlands Openluchtmuseum is initiatiefnemer en hoofdorganisator van het *Canonnetwerk*, een netwerk van samenwerkende musea en andere erfgoedinstellingen, die onder meer met topstukken vensters uit de Canon van Nederland vertegenwoordigen en zichtbaar maken.

Pierson Museum
Amsterdam Museum
Het Scheepvaartmuseum
Hunebedcentrum
Museum Catharijneconvent
Museum Prinsenhof Delft
Nationaal Militair Museum
Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid
Rijksmuseum
Rijksmuseum van Oudheden
Tropenmuseum
Museum Huis Doorn
Koninklijk Eise Eisinga Planetarium
Rijksmuseum Boerhaave
Spoorwegmuseum
Universiteitsmuseum Groningen
Watersnoodmuseum
Nederlands Vestingmuseum
Teylers Museum
Rijksmuseum Muiderslot
Zeeuws maritiem muZEEum
Limburgs Museum
Haags Historisch Museum
Nationaal Archief
Airborne Museum
Slot Loevestein
Herinneringscentrum Kamp Westerbork
Archeon
Museum Het Rembrandthuis
Dordrechts Museum/Hof van Nederland
Nationaal Monument Kamp Vught
Keti Koti/NiNsee

Financiële partners van het Nederlands Openluchtmuseum in 2020

Hoofdpartners

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
BankGiro Loterij
DHL Parcel

Projectpartners

Arcadis Nederland
KNHM Foundation
Het Kadaster
ING
Rijkswaterstaat

Adoptiepartners

Accent
Amsterdam Development
Freia
De Kempenaer Advocaten
NAM
Nationale Nederlanden
Koninklijke Gazelle
Teijin Aramid

Fondsen

Mondriaan Fonds
VSBfonds
Erfgoed Gelderland
Fonds voor Cultuurparticipatie
Janivo Stichting
Gravin van Bylandt Stichting
Provincie Gelderland

Gulle gevers

Familie Heersink
Familie Ebus Mulders
En onze anonieme schenkers

Particulieren

De 12 Provinciën
Donateurs
Vrienden van het Nederlands Openluchtmuseum

Partners van het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland in 2020

Vaste samenwerkingspartners

UNESCO ICH
Nederlandse UNESCO Commissie
Intergouvernementeel Comité van het 2003 UNESCO-Verdrag
ICH-NGO Forum
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap | Directie Erfgoed & Kunsten
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Universiteit Utrecht | Erfgoed & Publieksgeschiedenis Lab
Meertens Instituut
Fonds voor Cultuurparticipatie
Reinwardt Academie

In de Caribische regio

Dutch Caribbean ICH Committee
Werkgroep Vierlandenoverleg

Op provinciaal niveau

Erfgoedhuis Zuid-Holland
Erfgoed Gelderland
Erfgoed Brabant
Provincie Overijssel

De Kennisagenda

Werkplaats immaterieel erfgoed | België
UNESCO Leerstoel Vrije Universiteit Brussel
Radboud Universiteit
Rijksuniversiteit Groningen/Campus Fryslân
Universiteit Utrecht | Vakgroep Geosciences
Hogeschool Inholland
Saxion Hogeschool
Zuyd Hogeschool
NHTV/Breda University of applied Sciences
Stenden University of Applied Sciences
ErfgoedAcademie
Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie Amateurkunst
Finnish Heritage Agency

Het Intangible cultural heritage & Museums Project (IMP)

Werkplaats immaterieel erfgoed | België
Maison des Cultures du Monde - Centre français du patrimoine culturel immatériel | MCM & CFPCI, Frankrijk
Società Italiana per la Museografia e i Beni Demoetnoantropologici | SIMBDEA, Italië
Verband der Museen der Schweiz | Zwitserland
NEMO
ICOM Internationaal

Het AmbachtenLab

Museumfabriek, Enschede

Fries Museum, Leeuwarden

Museum Gouda, Gouda

Zuiderzeemuseum, Enkhuizen

Aanvraag deelname programma *Gedeeld Cultureel Erfgoed*

Projectbureau Cultural Motion

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

DutchCulture

Nationaal Archief